

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

GENÇ YETİŞKİNLERDE ROMANTİK İLİŞKİ İSTİSMARI: ERKEN DÖNEM UYUMSUZ
ŞEMALAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ALGISI

Aslı ÜNAL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En iyiye...

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

GENÇ YETİŞKİNLERDE ROMANTİK İLİŞKİ İSTİSMARI: ERKEN DÖNEM UYUMSUZ
ŞEMALAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ALGISI
RELATIONSHIP ABUSE IN YOUNG ADULTS: EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND
PERCEPTION OF GENDER ROLE

Aslı ÜNAL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Aslı ÜNAL'ın hazırladığı “Genç Yetişkinlerde Romantik İlişki İstismarı: Erken D¼nem Uyumsuz şemalar ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı” başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı Prof. Dr. Filiz BİLGE

J¼ri Üyesi (Danışman) Prof. Dr. Meliha TUZGÖL DOST

J¼ri Üyesi Prof. Dr. Kemal ÖZTEMEL

J¼ri Üyesi Doç. Dr. Selen DEMİRTAş ZORBAZ

J¼ri Üyesi Doç. Dr. Nurten KARACAN ÖZDEMİR

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından 20 /06 /2023 tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstitü Yönetim Kurulunca / /tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu çalışmanın amacı, genç yetişkinlerin algıladıkları romantik ilişki istismarının erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile ilişkisini incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu Ankara ilinde yaşayan 18-35 yaş aralığındaki 477 genç yetişkin oluşturmaktadır. Çalışma grubuna uygun örnekleme yöntemi kullanılarak çevrim içi platformlar aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği, Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği Revize Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Analizler SPSS 22.0 programı ile yapılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet rolleri algısının romantik ilişkilerdeki istismar mağduriyetini yordayıcılığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar arasından duygusal yoksunluk ve iç içe geçme/bağımlılık şemalarının daha yüksek düzeyde romantik ilişki istismarı mağduriyeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Genç yetişkinlerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken; geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı bulunan genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismar düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmada romantik ilişki istismarı ile cinsiyet, aile içi şiddete maruz kalma ve tanık olma değişkenlerine göre fark olup olmadığını incelemek için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda belirlenen değişkenler ile romantik ilişki istismar mağduriyeti arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen bulgular, alanyazın çerçevesinde tartışılmış; alan çalışanlarına, araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: romantik ilişki istismarı, erken dönem uyumsuz şemalar, toplumsal cinsiyet rolleri algısı, genç yetişkinler

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between young adults' perceived romantic relationship abuse and early maladaptive schemas and perceptions of gender roles. The research was carried out in relational screening model. The research group consists of 477 young adults between the ages of 18-35 living in Ankara. The study group was reached through online platforms using convenient sampling method. In the research, Young Schema Scale Short Form-3, Gender Formation Scale, Romantic Relationship Evaluation Scale Revised Form and Personal Information Form were used as data collection tools. Analyzes were made with the SPSS 22.0 program. Multiple linear regression analysis was conducted to determine whether early maladaptive schemas and perception of gender roles predict abuse victimization in romantic relationships. Among the early maladaptive schemas, emotional deprivation and enmeshment/dependence schemas were found to be associated with higher levels of romantic relationship abuse victimization. While there is a negative significant relationship between young adults' perception of egalitarian gender roles and the level of abuse they perceive in their romantic relationships; a positive and significant relationship was found between the levels of abuse perceived in romantic relationships by young adults with traditional perceptions of gender roles. In the study, independent groups t-test was used to examine whether there is a difference between romantic relationship abuse and gender, exposure and witnessing to domestic violence variables. Significant relationships were found between the variables determined as a result of the study and the victimization of romantic relationship abuse. The findings were discussed within the framework of the literature; Suggestions were made for field workers, researchers and policy makers.

Keywords: romantic relationship abuse, early maladaptive schemas, perception of gender roles, young adults

Canım Annem ve Babama...

Teşekkür

İlk olarak tez konumu belirleme sürecinden itibaren sonsuz bir anlayış ve özveriyle çalışmama destek olan tez danışmanım Sayın Meliha TUZGÖL DOST hocama teşekkürlerimi sunuyorum. Bana her zaman yol gösterdiği ve çalışmamı sürdürmem için en büyük motivasyonu verdiği için kendisine ne kadar minnettar olsam azdır. Bilgi birikimi ve tecrübesiyle paniklediğim anlarda beni sakinleştirdiği tezimin en iyi hale gelmesi için gece gündüz benimle iletişimde kaldığı için teşekkür ederim. Bir insanın kendisine inanmasını ve yeri geldiğinde gurur duymasını sağlamak erdemlerin en güzelidir diye düşünüyorum; bunu sağladığınız için sonsuz teşekkür ederim. Her şeyin ötesinde akademik anlamda da hayatıma dokunuşuyla da “iyi ki tanıdım” dediğim birisi olarak kalacak olan sayın hocam, iyi ki varsınız.

Tez savunma jürimde yer alan değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Filiz BİLGE, Prof. Dr. Kemal ÖZTEMEL, Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ ve Doç. Dr. Nurten KARACAN ÖZDEMİR'e tezimin daha güçlü hale gelmesi için sağladıkları geribildirimler ve özenle ayırdıkları zaman için ayrı ayrı teşekkür ederim.

Tezimin veri analizi aşamasında verdiği destek ve sağladığı katkılar için Dr. Haydar KARAMAN'a teşekkür ederim. Analizle ilgili tüm sorularımı yanıtladığı ve her zaman bana yardımcı olduğu için kendisine çokça teşekkürler.

Dünyaya geldiğim ilk günden beri beni büyük bir sevgiyle kuşatan ve ben olmamı sağlayan canım ailem, teşekkürlerin en büyüğünü siz hak ediyorsunuz. Güzel yüreği ve bana canından bir parça olduğumu bakışlarıyla bile hissettiren canım babam Talip ÜNAL'a her şeyden önce beni ben yaptığı için teşekkür ederim. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi'nde yapmış bir psikolojik danışman olmanın hayalini seninle kurdum ve senin için başardım. Bugün yanımda değilsen bile beni gördüğünü ve benimle gurur duyduğunu bilmek, bilebilmek tarifsiz bir duygu. Beni böyle güzel sevmiş olmanın anlamını her gün daha iyi anlıyorum. Beni hiç incitmeden sevdiğin, her zaman gurur duyduğun ve yanımda değilken bile arkamda olduğun hissettirdiğin, bana güç verdiğin

her güne minnettarım. Seninle kurduğumuz bütün hayalleri gerçekleştirmek için çabamdan ve yaşamaktan hiç vazgeçmeyeceğim. Seni çok seviyorum canım babam. İyi bir insan olmayı öğrettiği ve dünyaya baktığım pencereyi bana açtığı için canım annem Hatice ÜNAL'a teşekkür ederim. Yüksek lisansa başladığım günden beri hayatım boyunca olduğu gibi ışıldayan gözleriyle, heyecanla ve büyük bir emekle yanımda olduğun için teşekkür ederim. Koşulsuz ve sonsuz sevgi, şefkatle hep yanımda olduğun için başarabiliyorum canım annem. İyi ki varsın, seni çok seviyorum. Sahip olduğum en güzel bağı kurduğum, canım kardeşim Anıl ÜNAL'a ve abim Akın ÜNAL hep yanımda oldukları ve beni destekledikleri için sonsuz teşekkür ederim. Hayatımın her alanında ihtiyacım olduğunda benimle olacağınızı bilmek çok güzel. Size sahip olduğum için çok şanslıyım iyi ki varsınız.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	vi
Tablolar Dizini.....	xi
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	10
Araştırma Problemi.....	15
Sayıtlılar.....	16
Sınırlılıklar.....	16
Tanımlar.....	17
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	19
Romantik İlişkiler.....	19
Romantik İlişki İstismarı.....	23
Şema Terapi Modeli.....	38
Toplumsal Cinsiyet.....	57
İlgili Araştırmalar.....	65
Romantik İlişki İstismarı ile İlgili Araştırmalar.....	65
Bölüm 3 Yöntem.....	81
Araştırma Yöntemi.....	81
Araştırma Grubu.....	81
Veri Toplama Süreci.....	83
Veri Toplama Araçları.....	84
Verilerin Analizi.....	90

Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	97
Cinsiyet Değişkenine Göre Genç Yetişkinlerin Algıladığı Romantik İlişki İstismarı Puanlarına İlişkin Bulgular.....	97
Genç Yetişkinlerin Aile İçerisinde Şiddete Tanıklık Etme Durumu ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular.....	98
Genç Yetişkinlerin Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma Durumu ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular.....	99
Genç Yetişkinlerin Romantik İlişki Süreleri ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular	100
Genç Yetişkinlerin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular	101
Toplumsal Cinsiyet Roller Algısı ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular.....	104
Tartışma.....	105
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	123
Sonuçlar.....	123
Öneriler	124
Kaynaklar	128
EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri.....	clxiii
EK-A1: Young Şema Ölçeği KF-3 Kullanım İzni	clxiii
EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri.....	clxiv
EK-A2: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF Kullanım İzni	clxiv
EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri.....	clxv
EK-A3: Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Kullanım İzni.....	clxv
EK-B: Sosyal Medya Duyuru Metni	clxvi
EK-C: Gönüllü Katılım Formu	clxvii
EK-Ç: Kişisel Bilgi Formu	clxviii
EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri	clxix

EK-D1: Young Şema Ölçeği Örnek Maddeleri.....	clxix
EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri	clxx
EK-D2: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF Örnek Maddeleri	clxx
EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri	clxxi
EK-D3: Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Örnek Maddeleri.....	clxxi
EK-E: Araştırma Etik Komisyon İzin Muafiyeti Formu/ Araştırma Etik Komisyonu Onay Bildirimi	clxxii
EK-F: Etik Beyanı	clxxiii
EK-G: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	clxxiv
EK-H: Thesis/Dissertation Originality Report.....	clxxv
EK-I: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	clxxvi

Tablolar Dizini

Tablo 1 Şema Terapi Modelindeki Şema Anları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	44
Tablo 2 Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarla Başa Çıkma Biçimleri	56
Tablo 3 Demografik Dağılım	83
Tablo 4 Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu	91
Tablo 5 Young Şema Ölçeği KF-3 Şema Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu	92
Tablo 6 Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu	93
Tablo 7 Ölçek Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	94
Tablo 8 Cinsiyete Göre Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu	97
Tablo 9 Tanıklık Edilen Şiddet Durumuna Göre Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu	98
Tablo 10 Maruz Kalınan Şiddet Durumuna Göre Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu	99
Tablo 11 Romantik İlişki Süresine Göre Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları Arasında ANOVA Tablosu	100
Tablo 12 Çoklu Bağlantı Problemi Tablosu	102
Tablo 13 Young Şema Ölçeği KF-3 Alt Boyutları (Şemaları) Değişkenine Göre Romantik İlişki İstismarı Düzeyi Toplam Puanı İçin Regresyon Tablosu	103
Tablo 14 Çoklu Bağlantı Problemi Tablosu	104
Tablo 15 Romantik İlişki İstismarı Toplam Puanı İçin Regresyon Tablosu	104

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

ASİGM: Örgütü Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

RİDÖ-RF: Romantik İlişki Değerlendirme Ölçeği – Revize Formu

TCOÖ: Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

WHO: World Health Organization

YŞÖ-KF3: Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde araştırma ile ilgili problem durumu açıklanmıştır. Ardından araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırmada yer alan temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bireyler yaşama geldikleri andan itibaren çevrelerinde var olan tüm nesne ve kişilerle bir bağ kurma ihtiyacı duyarlar. Yaşam içerisinde insanlar fiziksel ve duygusal birçok ihtiyacını karşılamak amacıyla çeşitli ilişkiler kurmaya eğilimlidirler. Bir bebeğin dünyaya geldiği andan başlayarak gelişim sürecinde birincil bakıcısı ve sonraki süreçte diğerleriyle kurduğu kişilerarası ilişkiler yaşam boyu gelişim sürecinde farklı ilişki türleri ile çeşitlenmektedir. Temel bir insan motivasyonu olarak kabul edilen kişilerarası bağ kurma arzusunun bireyin kendisini yaşama dâhil edilmiş hissetmesine olanak sağladığı düşünülmektedir (Baumeister ve Leary, 2017). İlişkiler; temelde bireylerin duygusal refahını arttırmak, fiziksel birtakım ihtiyaçlarını sürdürmek, kendini güvende hissetmesini sağlamak, birine ya da bir gruba aidiyetini oluşturmak gibi birçok farklı amaca hizmet etmektedir (Moble ve Locke, 1970). Bununla birlikte bireyin diğerleriyle kurduğu ilişkilerin her biri, yaşam boyu gelişiminde ve kendisi hakkında bir şeyler öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca aile çocuk ilişkileri, arkadaşlıklar ya da partnerler arasındaki ilişkiler gibi yaşam döngüsü içerisinde kurulan her bir ilişkinin bireyin yaşam boyunca ortaya koyduğu ortak davranış kalıplarını açıklamada oldukça yol gösterici olduğu kabul edilmektedir. Harvard Üniversitesi tarafından yapılan ve yaklaşık 75 yıl süren Grant ve Glueck Çalışması isimli bir araştırmada bireylerin en temel ihtiyaçlarından birinin diğerleriyle kurduğu ilişkiler olduğuna ve bu ilişkilerin birbirleri ile genel anlamda bağlantılı olduğuna dikkat çekilmiştir (Akt. Ahmed, 2014). Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda insanları mutlu eden şeyin para, şöhret, sosyal statüler gibi faktörlerden daha çok yakın

ilişkiler olduğu ifade edilmektedir. Bireylerin kurduğu yakın ilişkilerin kendilerini yaşamlarındaki olumsuz duygulardan koruduğu, zihinsel ve fiziksel gerilemeyi geciktirdiği, mutlu ve uzun yaşamalarına katkı sağladığı bulunmuştur (Mineo, 2017).

Bireyin aile ve arkadaşlık ilişkilerinin yanı sıra yaşam süreci içerisinde özellikle ergenlik döneminden itibaren başlayan ve genç yetişkinlik ile yetişkinlik dönemlerinin tamamında çeşitli şekillerde sürdürdüğü ilişkilerin başında ise romantik ilişkiler gelmektedir. Bu bağlamda insan yaşamının önemli bir bölümünü kapsayan romantik ilişkilerin bireylerin gelişimi açısından hayati derece önem taşıdığı kabul edilmektedir (Gómez-López vd., 2019). En temel anlamıyla “karşılıklı olarak kabul edilen ve devam ettirilen gönüllü etkileşimleri” olarak ifade edilebilen romantik ilişki terimi birçok anlamda diğer ilişki türlerinden ayrılmaktadır. Örneğin diğer akran ilişkilerinden farklı olarak, romantik ilişkiler; belirgin bir duygu yoğunluğuna sahip olmak, bireyler arasında genellikle sevgi ifadelerinin varlığı, mevcut ya da beklenen cinsel etkileşimlerin varlığı gibi özellikleri içermektedir (Collins vd., 2009). Alan yazında özellikle yakın ilişkiler terimi altında ele alınan romantik ilişkiler ayrıca flört ilişkisi (dating, flirting) ya da yakın ilişkiler (intimate relationships) olarak da tanımlanmakta ve ergenlik döneminden itibaren özellikle genç yetişkinlik dönemi içerisinde bireylerin en önemli psiko-sosyal görevlerinden biri olarak ele alınmaktadır. Romantik ilişki süreci kadın-erkek veya karma cinsiyetler arasında gelişen duygusal yakınlık, bağlılık, tutku, cinsel etkileşim ve beklentilerinin birleşiminden oluşmaktadır (İzgir, 2013). Özellikle genç yetişkinlikteki romantik ilişkilerin, bireylerin önceki yaşantılarından etkilendiği gibi yaşam boyu kurulan yakın ilişkilerin niteliği, bireylerin psikososyal gelişimi, partnerlerin fiziksel ve ruhsal sağlığı, eş seçimleri ve ebeveynlik stilleri gibi durumlar üzerinde önemli derecede etkiye sahip olduğu düşünülmektedir (Fleming vd., 2010; Furman, 2002).

İnsan hayatının önemli bir bölümünü oluşturan romantik ilişkiler için iki noktanın çok önemli olduğu kabul edilebilir. Bunlardan birincisi yakın romantik ilişkiler kurmanın ve bu ilişkilere dâhil olmanın, bireyin gelişiminin oldukça önemli bir parçası olmasıdır. İkinci

nokta ise romantik ilişkilerdeki yaşantıların bireyin iyi olma haline sağladığı katkıdır (Demir, 2007). Genel olarak yapılan birçok araştırma bireylerin romantik ilişkilerinin öznel iyi oluşları ile önemli ölçüde ilişkili olduğu tanımlanmaktadır (Facio ve Resett, 2014; Polat, 2022; Roberson vd., 2018). Bu duruma paralel olarak bireylerin özellikle genç yetişkinlik döneminde romantik ilişki sürdürmesinin gelişimsel katkısı göz önüne alındığında bireylerin bu ilişkilerde sürdürdüğü birlikteliğin fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir (Kansky, 2018). Bu noktadan hareketle romantik ilişkilerde; bireylerin yakınlık, ilgi, şefkat, tutku ve istekleriyle doğru orantılı kurulan cinsel ilişki gibi olumlu yöndeki bileşenler, kişilerin psikolojik ve fiziksel iyi oluş halini yaşam boyu olumlu yönde etkileyecektir. Bununla beraber romantik ilişkiler içerisinde ergenlik çağından başlamakla beraber özellikle genç yetişkinlik döneminde görülen olumsuz durumlar da bireyleri yaşam boyu kalıcı olarak etkileyebilmektedir. Bu olumsuzlukların başında ise romantik ilişkide partnerlerin birbirine gösterdiği agresyon, fiziksel, duygusal, cinsel şiddet/istismar vb. durumlar gelmektedir (Atak ve Taştan, 2012; Kaya, 2018). Romantik ilişkisi olan kadın ve erkeklerin birbirlerine çeşitli şiddet türleri ile istismar ettiği bilinen bir gerçektir. Son yıllarda yapılan birçok araştırmada da benzer şekilde romantik ilişki istismarının farkındalığını arttırmaya yönelik yapılan çalışmalara rağmen bu durumun küresel olarak önemli bir sorun olmaya devam ettiği belirlenmiştir (Power vd., 2005).

Şiddet veya istismar, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bireyin kendisine, başka bir kişiye, bir grup veya topluluğa karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği veya yoksunluk ile sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan fiziksel güç veya gücün tehdit altında fiili olarak kasıtlı kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Muhtemelen her zaman insan deneyiminin bir parçası olan şiddet olgusunun etkisi dünyanın her yerinde çeşitli şekillerde görülebilmektedir. Her yıl bir milyondan fazla insan maruz kaldığı çeşitli şiddet türleri dolayısıyla hayatını kaybetmekte ve daha çok sayıda kişi kendi kendine uygulanan, kişiler arası veya toplu şiddet sonucunda ölümcül olmayan yaralanmalara ve

psikolojik sorunlara maruz kalmaktadır (DSÖ, 2013). Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) 2019 verilerine göre ise Türkiye de dâhil olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde kadınlara yönelik eş veya sevgili şiddeti ise oldukça yüksek düzeyde seyretmektedir. Bu veriler doğrultusunda Türkiye’de her 10 kadından 4’ünün birlikte olduğu erkekler tarafından cinsel ya da fiziksel şiddete maruz kaldığı ve bu verilerin ABD, Danimarka, İngiltere gibi ülkelerde de benzer şekilde ortaya çıktığı belirtilmektedir (OECD, 2019). Bu durum romantik ilişkilerde ortaya çıkan ve yalnızca cinsel ya da fiziksel istismar durumları gibi bildirilmesi ve kanıtlanması daha olası istismar türleri için oldukça belirgin olmakla birlikte romantik ilişkilerde duygusal, ekonomik ya da dijital istismar gibi diğer tehlikelerin de görülme sıklığı oldukça yüksektir. Söz konusu romantik ilişkilerde görülen şiddet olduğunda dünya üzerinde her yıl milyonlarca kadının partnerleri tarafından çeşitli şekillerde şiddete maruz bırakıldığı ve istismara uğradığı görülmektedir. Bildirilen tüm vakalar ile bu sorun toplumsal bir gerçeklik ve halk sağlığı sorunu haline gelmiştir (Taylor vd., 2021). Bununla beraber birçok araştırmada ergenlik çağından itibaren erkeklerin de romantik ilişkilerinde şiddet ve çeşitli istismar türlerine maruz kaldığı ortaya konulmuştur (Mulford ve Giordano, 2008; Straus, 2008; Akt. Dudular, 2021). Son yıllarda çeşitli ülkelerde partnerler arasındaki istismar durumunu değerlendiren ve cinsiyet bağlamındaki farklılıklarını ortaya koymayı amaçlayan birçok çalışmada erkeklerin duygusal, fiziksel ve ekonomik istismar türlerine kadınlardan daha fazla maruz kaldığını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durumun şaşırtıcı bir sonuç olarak görülmesinin temel nedeni toplumsal cinsiyet rolleri algısına bağlı olarak erkeklerin maruz kaldığı istismarın büyük oranda göz ardı edilmesi olarak ele alınmıştır (Allen vd., 2009; Ehrensaft vd., 2003; Umubyeyi vd., 2014). Dahası hem kadınlar hem de erkekler için romantik ilişkiler içerisinde görülen istismar vakalarının büyük çoğunluğunun bildirilmediği kabul edilmekte olduğundan bu sorunun gerçek boyutlarını ölçmenin oldukça zor olduğu düşünülmektedir.

Çeşitli şiddet türleri üzerinde yürütülen birçok araştırma kapsamında şiddet ve istismar kavramlarının çoğu zaman birbirinin yerine kullanıldığı ve genellikle fiziksel bir

şiddet söz konusu olduğunda kavramlar arasında bir ayrışma olmadığı görülmektedir. Bununla beraber bir ilişkide güç ve kontrol sağlama veya zarar verme davranışı duygusal/psikolojik olduğunda istismar kavramının daha kapsayıcı bir biçimde tercih edildiği görülmektedir (Walker, 1999). Taciz, suistimal, kötü davranma, kötüye kullanma, küfretme, saldırı gibi birçok eylem ve kavramı içinde bulunduran “istismar” kişilerarası ilişkilerde ortaya konulan bireylerin zarar görmesine ve olumsuz bir biçimde etkilenmesine neden olabilecek durumları tanımlamak için kullanılmaktadır (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013). Bu bağlamda, bu çalışmada romantik ilişki içerisinde yaşanan duygusal, psikolojik, sosyal ve fiziksel tüm şiddet türlerini ele almak amacıyla romantik ilişki istismarı kavramı ele alınmaktadır.

Şiddet/istismar nedenleri ve sonuçları arasında birçok farklı parametre ve etkenden bahsedilse de dünya genelinde en yaygın kişilerarası şiddet türlerinin başında yakın partner şiddeti yer almaktadır (Miller ve McCaw, 2019). Kadına yönelik şiddet, ev içi şiddet ve flört şiddeti gibi psikolojik, sosyal, ekonomik, cinsel, fiziksel ve dijital şiddeti içeren şiddet türleri için şemsiye bir kavram olarak kabul edilebilecek yakın partner şiddetinin son derece yaygın olduğu bilinmektedir (Bulut vd., 2020). Yakın partner şiddeti, şimdiki bir partner veya eski partner tarafından fiziksel saldırganlık, cinsel zorlama, psikolojik istismar ve kontrol edici davranışlar dahil olmak üzere fiziksel, cinsel veya psikolojik zarara neden olan davranışları ifade etmektedir. Benzer şekilde romantik ilişki istismarı da aynı tanımları kapsamakla birlikte; genellikle tehdit, izolasyon (yakın çevresinden soyutlama) ve gözdağı verme gibi davranışları da içermekte ve zaman içerisinde ilişkilerdeki sıklığını arttırma eğilimi göstermektedir (Bugay ve Çok, 2015). Dünya çapında, ilişki içinde olan 15-49 yaş arası kadınların yaklaşık üçte biri birlikte oldukları partnerleri tarafından bir tür fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişler (DSÖ, 2021).

Literatürde özellikle ergenlik çağından itibaren incelenmeye başlanan ve yaşam boyu evli olmayan bireyler arasında görülen romantik ilişkilerin ise yakın partner ilişkisi

veya flört ilişkisi şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Dolayısıyla evli olmayan bireyler arasındaki romantik ilişkilerde görülen şiddet ve istismar durumları için yine yakın partner şiddeti (intimate partner violence), yakın partner istismarı (intimate partner abuse), flört şiddeti (dating violence) kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Romantik ilişki istismarı ise “duygusal bir beraberlik yaşayan çiftlerin karşılıklı olarak birbirlerine uyguladıkları veya birinin diğerine uyguladığı psikolojik, fiziksel ve cinsel zorlama yoluyla güç ve kontrol sağlama davranış ve tutumları” şeklinde tanımlanmaktadır ve partnerler arasındaki şiddet olgusuna ilişkin daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır (Merrell, 2001). Bununla beraber özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik sürecinde çiftler arasındaki romantik ilişkiyi tanımlamak üzere kullanılan flört ilişkisi içerisinde görülen tüm fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik, dijital şiddet ve istismar durumlarının flört şiddeti şeklinde ifade edildiği görülmektedir (Stonard vd., 2017). Bu durumun nedeni ise özellikle son yıllarda gençler arasında kurulan romantik ilişkilerin flört kavramı ile ilişkilendirilmesidir (Outytsel vd., 2016). Araştırmalar, çoğu bireyin romantik ilişkilere erken ergenlik döneminde başladığını ve bu ilişkilerin kısa veya uzun vadeli, daha istikrarlı ya da kademeli olarak partnerler arasında duygusal ve cinsel ilişkilere evrilen flört ilişkileri olduğunu ortaya koymaktadır (Collins, 2003). Dolayısıyla flört şiddeti kapsamında ele alınan şiddet türleri romantik ilişki istismarı olarak kabul edilebilir. Bu çalışma kapsamında yapılan literatür tarama sürecinde romantik ilişki istismarının tanımlanması ve açıklanması amacıyla diğer tüm kavramlara yönelik araştırmalar incelenmiş olup, romantik ilişki istismarı kavramı şemsiye kavram olarak kullanılmıştır. Flört şiddeti, flört deneyimlerinin yeni başladığı 13-23 yaş aralığından itibaren bireylerin yaşam boyu devam eden romantik ve yakın partner ilişkisi içerisinde veya ilişkinin sonlanmasının ardından yaşayabileceği farklı şiddet türlerini içeren, geniş bir yaş skalası ve ilişki türleri içerisinde görülebilen olumsuz bir durumdur (Mulford ve Blachman-Demner, 2013). Flört şiddetinin yaygınlığına ilişkin kesin veriler elde edilemese de uluslararası çalışmalar sonucunda bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığı konusunda önemli bir problem alanı olduğu kanıtlanmıştır. Ayrıca flört şiddetinin, istismarın birçok türünü içeren yetişkin evlilik ilişkilerinin sürdürülmesine neden olduğu ve ayrıca

mağdurların genel ve zihinsel sağlığı için birtakım sonuçlarla ilişkilendirildiği bilinmektedir (Cheng vd., 2020; Taquette ve Monteiro, 2019). Bu durum ve romantik ilişki istismarını kapsayan çeşitli kavramların incelenmesi sonucunda ortaya çıkan yaygınlık durumu, istismar davranışını ve mağduriyetini yordayan farklı değişkenlere yönelik elde edile bulgular özellikle genç yetişkinler arasındaki romantik ilişki istismarını da önemli bir problem alanı olarak kabul edilmesine neden olmaktadır.

Romantik ilişkilerinde istismara uğrayan bireylerin psikolojik, sosyal ve fiziksel sağlıkları açısından mağduriyetlerinin ciddi sonuçları bulunmaktadır. Bu nedenle, risk öncüllerinin belirlenmesi önemlidir. Aile içindeki deneyimler, ergenlerin ve yaşamın sonraki dönemlerinde yetişkinlerin başkalarıyla nasıl ilişki kurduğu konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Şiddetin nesiller arası aktarımı modeline göre romantik ilişki istismarı kısmen kök ailede şiddete maruz kalma ile ilişkilidir (Hamby vd., 2012). Bu yaklaşım, temel olarak, davranışların bireyin yaşamındaki önemli diğer kişilerin gözlemlenmesi ve taklit edilmesinden öğrenildiğini savunan sosyal öğrenme teorisinin kuramsal ilkelerine dayanmaktadır (Wareham vd., 2009). Bununla beraber bireyin yaşamında çözülmemiş sorunlar ve çocukluğun erken döneminde aile içerisinde yaşanan çeşitli olumsuz deneyimler istismar mağduriyeti ve diğerlerine istismar uygulamanın altında yatan nedenlerden olarak kabul edilmektedir (Karlsson vd., 2016). Stith ve arkadaşlarına (2000) göre ise aile içi şiddet, yetişkinler arasındaki ilişki istismarının en tutarlı yordayıcılarından biri olarak görülmektedir. Çocukluk çağında şiddete maruz kalan veya bir ebeveyninin romantik ilişki istismarına maruz kaldığını gözlemleyen bireylerin kendi romantik ilişkilerinde de mağdur olmayı bekledikleri veya bu durumu kabul ettikleri gözlemlenmektedir (Kaura ve Lohman, 2007). Bu konuda yürütölmüş bazı kesitsel çalışmalarda ise yakın ilişkilerde şiddetin kabul edilmesinde ve romantik ilişki istismarına maruz kalma ile aile içi şiddete maruz kalma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Allwood ve Bell, 2008; Clarey vd., 2010). Bununla beraber bazı çalışmalarda şiddetin aktarımındaki bu determinist yaklaşım sorgulanmaktadır ve özellikle romantik ilişki

istismarı bağlamında fiziksel ve cinsel şiddet dışında ele alınan duygusal şiddet, ekonomik şiddet gibi istismar türlerinin anlaşılmasında deneyimler dışında bilişsel, duygusal ve diğer davranışsal durumların incelenmesi gerektiği düşünülmektedir (Paim ve Falcke, 2018). Sonuç olarak romantik ilişki istismarını tanımlayan durumlar üzerinde özellikle son yıllarda bu çeşitli faktörlerin ele alınmak istendiği görülmektedir. Bu amaçla kişilerin yaşamın ilk yıllarındaki hem aile içindeki deneyimleri hem de bu deneyimlerden etkilenen kendilerine ve dış dünyaya yönelik temel inançların incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Şema terapi kapsamında tanımlanan şemalar ise bu yaşantıların duygusal, bilişsel ve duygusal deneyimlerinin bir araya gelmesiyle bireyin kendisine ve diğerlerine ilişkin algısını etkilemektedir (Kellogg ve Young, 2006). Dolayısıyla erken dönem uyumsuz şemaların partnerlerin birbirlerine uyguladığı istismar davranışlarını ve bu istismara maruz kalma durumlarını da etkilemesi muhtemeldir. Nitekim bazı araştırmalarda flört şiddeti ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında anlamlı bir ilişki olduğu; bu şemaların bireylerin partnerlerine çeşitli şiddet türlerini uygulamasında ve maruz kalmasında yordayıcı bir özelliği olduğu bulunmuştur (Borges ve Dell'Aglio, 2020; Paim ve Falcke, 2018). Romantik ilişkilerde maruz kalınan ve uygulanan istismar türleri ve davranışlarının birçoğunun ise Şema Terapi kapsamındaki erken dönem uyum bozucu şemalar ile ilişkilendirildiği çalışmaların sayısı artmaktadır (Eken, 2017; Pilkington vd., 2021).

Şema terapinin merkezinde yer alan ve kişinin kendisi ve başkalarıyla ilişkileri hakkındaki anılar, duygular, bilişler ve bedensel duyumlardan oluşan geniş, işlevsiz ve yaygın kalıplar olarak tanımlanan erken dönem uyumsuz şemalar (Young vd., 2003) romantik ilişkilerde istismar olgusuna ilişkin aile etkisinin anlaşılmasında bir açıklama sağlayabilir. Son yıllarda flört şiddeti, yakın partner şiddeti ve romantik ilişki istismarı şeklinde ele alınan durumlar ve yaşantılar ile erken dönem uyumsuz şemaların ilişkisi üzerine yürütülen birçok çalışmada anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir (Ertürk ve Arıkan, 2022; Karantzas vd., 2023). Ancak bu ilişkinin hem mağduriyet hem de şiddeti

uygulama üzerindeki etkisinin anlaşılmasını sağlamak müdahale çalışmalarının belirlenmesi ve etkililiğinin artırılması için gereklidir (Borges ve Dell'Aglio, 2020).

Romantik ilişkilerde istismar söz konusu olduğunda öne çıkan risk faktörlerinden biri de toplumsal cinsiyet rolleri algısı olabilmektedir. Romantik ilişki içerisinde görülen kadın-erkek davranışları üzerindeki etkili olduğu düşünülen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar, kadın ve erkeklerin cinsiyetle ilgili beklentileri çocukluk döneminden itibaren oluşmaya başlamaktadır. Kök ailede şekillenen bu beklentiler genellikle geleneksel erkek kontrolü ve kadın itaatkârlığı inançlarına dayanmaktadır (Lichter ve McCloskey, 2004). Kadın-erkek ilişkileri hakkındaki bu geleneksel inançlara, genellikle kadına yönelik erkek şiddetinin kabul edilebilirliğine ilişkin geleneksel kavramlar eşlik etmektedir (Truman vd., 1996). Dolayısıyla erken dönem uyumsuz şemalar ile benzer bir mekanizma içerisinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve inançların romantik ilişki istismarı mağduriyeti ve saldırganlığı için bir risk faktörü olduğu sonucuna ulaşılabilir (Dutton 2012; Kwesiga, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleri eşitsizliği, yapılan çalışmalar sonucunda romantik ilişki istismarı için ortak evrensel bir risk faktörü olarak ele alınsa da ülkemizde toplumsal olarak kabul görülen toplumsal cinsiyet rolleri ve aile yapısı bağlamında bu olgunun değerlendirilmesi gerekmektedir (Angelogne vd., 2012; Biolcati, 2022; Brown, 2008; Kaplan, 2020).

Çalışma kapsamında bu önemli risk faktörlerinin Türkiye'de sıklıkla romantik ilişkiler içerisinde bulunabilecek bir yaş grubu olan genç yetişkinlerin romantik ilişki istismarı mağduriyeti üzerindeki yordayıcılığı ve ilişki düzeyinin anlaşılması üzerinde durulmuştur. Türkiye'de özellikle üniversite öğrencileri grubu ile yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencileri arasında romantik ilişki istismarı mağduriyeti ve saldırganlığının yüksek oranda görüldüğü ancak bu olguya ilişkin farkındalığın ve öz-düzenlemenin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Karatay, 2018; Özcebe vd., 2002; Sünecçi vd., 2016). Gelişim süreci içerisinde önemli bir dönem olarak görülen ergenlikte bireyler kimlik geliştirmeye çalışırken genç yetişkinlik döneminde

kimliklerini geliştirmiş, duygusal ve ekonomik yönden bağımsızlaşmaya başlamaktadır (Eryılmaz ve Ercan, 2011). Özellikle genç yetişkinlik döneminde içerisinde flört nişanlanma ve evlilik aşamalarını barındıran romantik ilişkiler bireylerin sosyal ve psikolojik yönlerinden büyük oranda etkilenmektedir. Türkiye bağlamında bakıldığında ise meslek seçme ile birlikte eş seçme ve bununla ilgili süreçlerin özellikle 18-35 yaş aralığını kapsayan genç yetişkinlik dönemi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ülkemizde genç yetişkinlik dönemi bireylerin kimliğini inşa etme, duygusal paylaşımlarını arttırma, kaliteli zaman geçirme, eşini yakından tanıma, kabul görme gibi ihtiyaçların karşılandığı dönem olarak kabul edilebilir (Bakır ve Kalkan, 2019; Saraç, 2021). Bu bağlamda romantik ilişki dinamiklerini etkileyen faktörler ve romantik ilişkilerle ilgili olası problem alanlarının genç yetişkinlik döneminde çalışılmasının önemli olduğu düşünülebilir. Ek olarak genç yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiler ele alındığında istismar riskinin daha yüksek düzeyde karşımıza çıktığı düşünülmektedir. Genç yetişkinlik döneminde cinsel içerikli mesajlaşmadan, partnerin çalışmasına engel olmaya, partnerini ciddi şekilde fiziksel yaralamadan duygusal olarak ihmal etmeye kadar farklı birçok duygusal, fiziksel, cinsel, ekonomik ve dijital istismar türleriyle sıklıkla karşılaşıldığı görülmektedir (Kılıçarslan ve Can, 2021; Şahan, 2022; Yıldız-Akyol ve Öztemel, 2021). Bu doğrultuda Türkiye’de genç yetişkinler arasında romantik ilişkilerdeki istismara ilişkin farkındalığın arttırılmasının yanı sıra bu durum için koruyucu-önleyici çalışmaların etkililiğinin arttırılması ve uygun program, danışma süreçlerinin hazırlanması nedeniyle belirli risk faktörlerinin derinlemesine analizine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı genç yetişkinlerde romantik ilişki istismarı algısının, erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile ilişkisini incelemektir. Araştırmada 18-35 yaş aralığındaki genç yetişkinlerin romantik ilişki istismarı mağduriyetinin erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca romantik ilişki istismarı mağduru bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile

ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemaların belirlenmesiyle bu şemaların genç yetişkinlerin romantik ilişki istismarı mağduriyetini yordayıcılığı değerlendirilmiştir. Genç yetişkinlerin geleneksel ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri algısına ilişkin elde edilen veriler aracılığıyla, toplumsal cinsiyet algıları ile romantik ilişki mağduru olma sıklıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Romantik ilişki istismarına ilişkin olarak yapılan çalışmalarda ergenlik ve genç yetişkinlik yaş gruplarındaki bireylerin en fazla risk grubu içerisinde oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte bireyler erişkinlik döneminde benzer şekilde yakın ilişkilerinde istismara maruz kalabilmektedir. Bu noktada romantik ilişki istismarı olgusunun alanyazında ve koruyucu-önleyici müdahaleler geliştirilmesi amacıyla yürütülen çalışmalarda nispeten göz ardı edilmesinin nedeni ise aynı yaş gruplarında özellikle kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin daha ön planda olmasından kaynaklanmaktadır (Corral ve Calvete, 2014). Dolayısıyla romantik ilişkilerde istismara maruz kalmanın nedenleri ve sonuçları üzerine çeşitli alanlarda çalışmalar yürütülmesi önem arz etmektedir (Subaşı ve Akın, 2003). Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet gibi durumların görünürlüğü özellikle son yıllarda yapılan akademik ve sosyal çalışmalar aracılığıyla artıyor olsa da romantik ilişki istismarına ilişkin hem toplumun hem de bireylerin algısı ve farkındalığı düşük düzeyde olduğu söylenebilir (Güvenç vd., 2014). Ancak, çalışmalarda Amerika Birleşik Devletleri'nde tüm kadın ve erkeklerin yaklaşık yarısının (%47) yaşamları boyunca yakın bir partner tarafından en azından psikolojik olarak istismar edildiği gösterilmektedir (Smith vd., 2017). Romantik ilişkilerde görülen ve özellikle evli olmayan bireyler arasında gelişen istismar durumları genellikle partnerler tarafından göz ardı edilmekte veya bireylerin kendi kendine çözmeye çalıştıkları bir sorun olarak kabul edilmektedir (Aslan vd., 2008). Dolayısıyla bu durum istismarın bildirilmesini engellemekte ve bu olguya yönelik müdahalelerin geliştirilmesini zor bir konuma sokmaktadır. Ancak genç yetişkinlerin yaşamları üzerinde kısa ve uzun vadede önemli etkilere neden olabilen romantik

ilişkilerdeki tüm istismar durumlarının detaylı bir biçimde incelenmesi ve sebep-sonuç ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir (Avşar-Baldan ve Akış, 2017).

Şiddet ve istismar her zaman var olmasına ve kuşaklar arası bir aktarımın söz konusu olduğu öngörülmesine rağmen, insan yaşamının kaçınılmaz bir parçası olarak kabul edilmek zorunda değildir. Özellikle yakın ilişkiler göz önüne alındığında ve bu ilişkilerde karşılaşılan istismar durumlarının bireylerin yaşantısı üzerindeki süregelen önemli etkilerinin anlaşılmasıyla istismarı önlemeye veya sınırlamaya yönelik sistematik çalışmalara ve etkili müdahale yöntemlerine duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bugüne kadar farklı istismar türleri üzerine yapılan özellikle tanımlayıcı ve yordayıcı çalışmaların psikolojik ve sosyal çalışmalara katkı sağladığı söylenebilir. Şiddet ve istismar söz konusu olduğunda erken dönem çocukluk ve ergenlik yaşantılarının Şema Terapi modelinin merkezinde yer alan şemalar aracılığıyla bireyin duygu, davranış ve bilişlerine ilişkin sistematik bilgi sağlayan yöntemle anlaşılması önemlidir. Ayrıca erken dönem çocukluk deneyimleri ile birlikte romantik ilişkilerde kadın-erkek ilişkisi içerisinde büyük ölçüde etkili olan kültürel faktörlerin de anlaşılması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri algısı, bireyin hem ailesel hem de içinde bulunduğu kültürel geçmişinden etkilenmektedir. Dolayısıyla bu iki faktörün bireyin romantik ilişkilerinin temelindeki mağdur ve saldırgan rollerinin anlaşılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Şema Terapi kapsamındaki şema alanları ve şemalar çocukluk döneminde karşılanmayan çeşitli temel evrensel ihtiyaçlar nedeniyle oluşmakta ve bireylerin yaşam boyu duygu, davranış ve çevrelerini algılama biçimlerini etkilemektedir. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre bireyin erken dönemlerinde geliştirdiği işlevsel olmayan bilişsel örüntüleri romantik ilişkilerinde de önemli bir rol oynamaktadır (Arntz ve Jacob, 2019). Çiftler arasındaki karşılıklı davranışsal, duygusal ve bilişsel süreçler, ilişkilerin kalitesini ve ilişkide yaşanabilecek problem alanlarının önemli bir yordayıcısı olarak görülmektedir. Ek olarak, çiftler arasında işlevsel olmayan beklentilerin ve birbirlerinin davranışlarına yönelik uyumsuz tutumlarının, olumsuz durumların daha fazla sayıda ve daha yoğun bir biçimde

yaşanmasına neden olduğu kabul edilmektedir (Körük ve Kurt, 2019). Bu bağlamda erken dönem uyumsuz şemalar çiftler arasındaki işlevsiz sorun çözme stratejilerinin ve tutumlarının önemli bir kaynağı olarak görülmektedir (Hayes ve Parsonnet, 2016). Yapılan birçok araştırmada da çiftlerin romantik ilişkideki istikrarı, ilişki doyumu, ilişki uyumu gibi değişkenler ile erken dönem uyumsuz şemaların birçoğu ile farklı yönlerde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur (Yiğit ve Çelik, 2016; Zeinali ve Amirsardari, 2018).

Romantik ilişki içerisinde yaşanan çeşitli istismar türlerine yönelik toplumsal cinsiyet rolleri olgusuna dayalı detaylı araştırma ihtiyacı özellikle son yıllarda artmaktadır. Birçok çalışmada fiziksel istismardan, siber suçlara dayalı istismar durumlarına kadar pek çok farklı durum özellikle genç yetişkinler arasında çeşitli değişkenlere dayalı olarak incelenmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların birçoğunda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rollerine dayalı durumlar incelenmektedir. Romantik ilişkiye dayalı istismar durumlarına ilişkin yapılan araştırmaların bazılarında kadınların ağırlıklı olarak mağdur rolünde olduğu bulunurken, kimi diğer çalışmalarda erkeklerin mağdur rolünde olduğu ya da cinsiyetler arasında belirgin farklılıklar bulunmadığı görülmektedir (Biolcati vd., 2022; Vilora vd., 2019). Romantik ilişki istismarının yayınlık oranlarındaki potansiyel cinsiyet farklılıklarına ek olarak, çalışmalar, istismar deneyiminin nedenleri ve sonuçlarının kadın ve erkekler için büyük oranda farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin romantik ilişkideki istismar deneyimlerinin kadınları erkeklerden daha fazla etkileyebildiğini ya da erkeklerin daha olumsuz tepkiler verebileceğine dair çeşitli araştırma sonuçları ortaya konmaktadır (Reed vd., 2021). Bu nedenle, romantik ilişki istismarının toplumsal cinsiyet oluşumu ve rollerine ilişkin yaygınlığı ve sebep, sonuçlarına ilişkin daha fazla sayıda araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Bununla beraber romantik ilişki istismarının bir türü olan, özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde büyük oranda flört ilişkisi içerisinde olan genç yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki istismar yaşantılarının yordayıcılarının belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Mevcut ve gelecekteki ilişkileri ile ilgili önemli kararlar verecek olan bu genç

yetişkinlerin maruz kaldığı romantik ilişki istismarına ilişkin içgörüsü sahibi olmanın hayata dair bakış açılarını etkileyebileceği ve onlara yardımcı olabileceği söylenebilir.

Literatür incelendiğinde, dünyada ve Türkiye’de romantik ilişkilerdeki istismar durumunun özellikle flört şiddeti olgusu üzerine yürütülmüş önemli sayıda çalışma görülmektedir; ancak bu çalışmaların genel anlamıyla “ev içi şiddet”, “yakın partner şiddeti” ve “kadına yönelik şiddete” ilişkin çalışmalar kapsamında ele alındığı söylenebilir. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri olmak üzere yaşam boyu evli olmayan bireylerin romantik ilişkilerindeki istismar olgusunun romantik ilişki istismarı kavramı özelinde incelenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bununla birlikte özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde flört şiddeti mağduriyetini yordayan birçok farklı değişkene ilişkin çeşitli çalışmalara rastlansa da tüm şema alanlarının romantik ilişki istismarı mağduriyetine etkisi üzerine sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Gay, 2013; Shorey, 2013). Ek olarak, benzer birçok çalışmada erken dönem çocukluk yaşantılarıyla birlikte toplumsal cinsiyet oluşumu gibi kültürel bir diğer faktörün ilişkisinin bir arada incelendiği çalışmalar da oldukça sınırlıdır (Atmaca ve Gençöz, 2016; Pilkington vd., 2021). Yürütülen araştırmada elde edilen bulgular, genç yetişkinlerde romantik ilişki istismarı mağduru olmanın psikolojik ve kültürel etkilerini erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı açısından ortaya koyması bakımından önemli kabul edilebilir. Araştırmadan elde edilen bulgular, genç yetişkinlerin romantik ilişki istismarı mağduru olması bakımından yürütülebilecek koruyucu-önleyici ve müdahale çalışmaları kapsamında kullanılabilir.

Genç yetişkinlerin, diğer nedensel faktörlerin yanı sıra özellikle maruz kaldığı ya da uyguladığı istismara yönelik farkındalığının eksikliği ya da başa çıkma becerilerinin yetersizliği gibi sebepler nedeniyle de romantik ilişkilerinde istismarı sürdürdüğü görülmektedir (Calvete vd., 2008; Kaygusuz, 2013). Bu araştırmanın temel amacı genç yetişkinlerin ilişkilerinde yaşadığı istismarı algılama biçimleriyle ilişkili olabilecek öncüllerin

belirlenmesi ve farkındalığın artırılması sağlanarak istismarla mücadele konusunda yürütülecek çalışmalara katkı sağlamaktır.

Araştırma bulguları istismar kapsamında psikolojik yardım almak isteyen genç yetişkinlere yardım sağlayan psikolojik danışman ve psikologların hangi değişkenler üzerine yoğunlaşması ve bireyin şemalarına yönelik çalışmalar yürütmesi gerekebileceğine ilişkin bilgi sağlayabilir. Erken dönem uyumsuz şemalar bağlamında romantik ilişki istismarının çalışılması ayrıca bireylerin kendilerine ve diğerlerine ilişkin beklenti, duygu ve bilişlerinin anlaşılmasında bir öngörü sağlayabilir. Ayrıca araştırma bulgularının toplumsal cinsiyet rolleri algısı değişkenine ilişkin sağladığı bilgiler ışığında istismara yönelik sağlanabilecek psikososyal çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Cinsiyet, aile içinde şiddete maruz kalma ve aile içinde şiddete tanık olma, erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismar arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

Alt Problemler

1. Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar aile içinde şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar aile içinde şiddete tanık olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar romantik ilişkinin süresine göre farklılık göstermekte midir?
5. Erken dönem uyumsuz şemalar genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismarı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

6. Toplumsal cinsiyet rolleri algısı genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismarı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda verilmiştir:

1. Katılımcıların, kullanılan formları ve ölçekleri; yaşantıları, duyguları ve düşüncelerine en uygun biçimde ve kendi durumlarını olduğu gibi yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Çalışmaya dâhil olan katılımcıların yanıtları yalnızca çevrim içi ölçme araçlarıyla toplanmıştır. Bu nedenle, çalışma hakkında sorusu olan katılımcıların belirtilen e-posta adresine ulaşarak sorularını sormuş oldukları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklar aşağıda sıralanmıştır:

1. Bu çalışmada ele alınan kişisel ve çevresel değişkenler, Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcılara yöneltilen sorularla sınırlıdır.
2. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların kullanılan form ve ölçeklere yanıtlarının yalnızca çevrim içi araçlarla toplanması yüz yüze ortamda yönerge verilememesi ve olası soruların alınamaması bu çalışmanın bir sınırlılığıdır.
3. Araştırmaya dâhil olan araştırma grubunda kadın ve erkek sayıları arasında dengesiz bir dağılım olduğu söylenebilir. Araştırma grubunun %74,4'ünü kadınlar oluştururken yalnızca %25,6'sını erkekler oluşturmaktadır.
4. Bu araştırma kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır. Araştırma kapsamında şema alanları ve erken dönem uyumsuz şemaları belirlemek amacıyla kullanılan Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Şema Terapi kapsamında belirlenen on sekiz şemadan on dördünü kapsamaktadır.

Dolayısıyla araştırma kapsamında araştırma grubunun romantik ilişkilerde algıladığı istismar ile tüm şema alanları arasında ilişki olup olmadığı yorumlanabilirken; ölçeğin kapsadığı 14 şema için yorum yapılabilmektedir.

5. Bununla beraber toplumsal cinsiyet rolleri algısı değişkenine ilişkin veriler, kullanılan Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği'nin ölçtüğü eşitlikçi ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu kısımda araştırmada ele alınan değişkenlerin kavramsal ve işlevsel tanımlarına yer verilmiştir.

Romantik ilişki istismarı

Duygusal bir beraberlik yaşayan çiftlerin birbirine ya da çiftlerden birinin diğerine karşı doğrudan veya dolaylı olarak uyguladığı fiziksel, duygusal, cinsel, sosyal, maddi ve manevi zarar verme amaçlı söylem, tutum ve davranışların tümüdür (Merrel, 2001; Öngün ve Ünsal, 2018). Romantik ilişki istismarı; fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın yanı sıra partnerin davranışını kontrol etme ve partneri kısıtlama gibi birçok farklı biçimde ortaya çıkabilmektedir (Akyol-Yıldız, Öztemel, 2022). Bu araştırmada romantik ilişki istismarı mağduriyetini çok faktörlü bir kapsamında saptamak amacıyla Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-Revize Formu (Yıldız-Akyol, 2022) kullanılmıştır. Ölçekten yüksek puan alınması romantik ilişki istismar mağduriyetinin fazla olduğuna anlamına gelmektedir.

Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Şema Terapi yaklaşımı içerisinde Jeffrey Young tarafından ortaya konulan erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk ya da ergenlik döneminde gelişen ve kişinin yaşamı boyunca detaylandırılıp sürdürülen, kişinin kendi benliği ya da dış dünya hakkında sahip olduğu inanç biçimlerini ifade etmektedir. Erken dönem uyumsuz şemalar kendi kendini tekrar eden, çoğunlukla işlevsiz bir anı, duygu ve fiziksel duyular teması ya da

örüntüsüdür (Rafaeli vd., 2019). Bu araştırmada erken dönem uyumsuz şemalar, Young şema Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Farklı şema alt boyutlarından yüksek puan alınması bireyin uyumsuz şemaların fazla olduğu anlamına gelmektedir.

Toplumsal Cinsiyet

Biyolojik olarak kadınların ve erkeklerin sosyal olarak inşa edilmiş rollerini, davranışlarını, ifadelerini ve kimliklerini tanımlayan; bireylerin kendilerini ve birbirlerini nasıl algıladıklarını, nasıl hareket ettiklerini ve etkileşimde bulduklarını ve toplumdaki güç ve kaynakların dağılımını etkileyen cinsiyet rolleridir (Dökmen, 2014). Bu araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri algısı değişkeni Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (Arıcı, 2014) ile değerlendirilmiştir. Ölçek geleneksel ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sırasıyla romantik ilişkiler, romantik ilişki istismarı, Şema Terapi Modeli, erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyete ilişkin kavramsal ve kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada, romantik ilişki istismarı kavramı kapsamında literatürde flört şiddeti, yakın partner şiddeti, yakın ilişki istismarı kavramlarına ilişkin ilgili araştırmalara da yer verilmiştir. Romantik ilişki istismarı kavramına ilişkin yaygınlık, çeşitli sosyo-demografik, sosyal ve psikolojik değişkenlerle ilişkisine dair çalışmalara değinilerek romantik ilişki istismarı olgusunun toplumsal cinsiyet ve erken dönem uyumsuz şemalarla ilişkili araştırma örnekleri sunulmuştur.

Romantik İlişkiler

İnsanların sosyal varlıklar olduğu ve yaşamları boyunca kurdukları farklı ilişkiler içerisinde aldıkları doyum ve öğrenmelerle bir kendilik oluşturdıkları birçok sosyal ve bilimsel çalışma aracılığıyla ortaya konulmuş bir gerçektir. Bireyler yaşamları boyunca çeşitli yakın ilişkiler geliştirerek kendilerine ve çevrelerine dair bir algı oluşturur ve iyi oluşları büyük oranda bu ilişkilerin kalitesiyle ilgilidir. Yakın ilişkiler içerisinde ele alınan farklı kişilerarası ilişkiler dünyaya geldikleri andan itibaren bireylerin gelişiminin önemli ve hayati bir parçası olarak kabul edilmektedir (Furman ve Schaffer, 2003). Gelişim süreci içerisinde bireylerin yaşamının önemli bir bölümünü oluşturan romantik ilişkiler ise özellikle ergenlik döneminden itibaren hayatın sonuna kadar sürdürülen önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Romantik ilişkilerin farklı kavramlar ile birlikte açıklanmakta ve tanımlanmakta olmakla beraber net bir tanımı yapılamamıştır. Genel olarak daha önce de ifade edildiği gibi romantik ilişkilerin kendine özgü bir yapısı ve çeşitli faktörlerden etkilenen farklı dinamikleri olduğu; kapsadığı yakınlık, tutku, aşk, sevgi, güven, fiziksel temas, cinsellik, bağlanma gibi olgular nedeniyle kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde büyük oranda etkili olduğu kabul edilmektedir.

Moss ve Schwebel (1993) tarafından romantik ilişki kavramının çok boyutlu bir tanımının yapılması amacıyla, romantik ilişkiler ve bileşenleriyle ilgili diğer çalışmalar incelendiği ve bu kavramlara ilişkin analizlerin yapıldığı bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, romantik ilişkilerdeki yakınlığın kişilerin karşılıklı bir ilişkide bir partnerlerin deneyimlediği bağlılık ve olumlu duygusal, bilişsel ve fiziksel yakınlık düzeyi tarafından belirlendiği; bağlılık, duygusal yakınlık, bilişsel yakınlık, fiziksel yakınlık ve karşılıklılık olmak üzere beş bileşenden oluştuğu ifade edilmiştir. Romantik ilişkiler ile ilgili yürütülen diğer araştırmalarda ise bu ilişkilerin ve birlikte getirdiği kavramların birçok farklı bileşenden etkilendiği, çeşitli faktörlerin katkısı ve tamamlayıcı özelliklerinin ilişkilerin gelişimi ve kalitesi üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Örneğin Steinberg (1988) romantik ilişkiler içerisinde; duygusal paylaşımların olmasını sağlayan yakınlık, ilişkide cinsel ve romantik çekimi sürdürmek, motivasyon sağlamak, tutku ve ilişkiyi sürdürme kararı verilmesi için bilişsel süreçleri etkileyen bağlılık bileşeninin, romantik ilişkilerin içerisinde mutlaka olması gerektiğini ileri sürmüştür (Akt. Overbeek vd., 2007). Huston ve Lvinger (1978) ise ilişkilerin başlaması ve sürdürülmesinin tamamlayıcısı, ayrılmaz bir parçası olan üç unsurun olumlu tutum, davranışsal katılım ve aidiyet duygusu olduğunu ileri sürmüştür.

Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda da daha önce belirtilen beş bileşenin ilişkinin sağlıklı biçimde sürdürülmesinde ve diğer bileşenlerin tamamlayıcı etkisi olsa da bu bileşenlerin evrensel bir nitelik taşıdığı düşünülmektedir. Bireylerin ilişkilerine başlamasını sağlayan ve aidiyet duygusu geliştirerek partneri ile bütünleşmesini sağlayan ilk temel bileşen bağlılık olarak tanımlanabilir. Çiftlerin partnerlerini birincil eşleri olarak görmeleri ve ilişkiye hazır olmalarını sağlayan bileşen bağlılıktır (Saraç vd., 2015). Duygusal yakınlık ise romantik ilişkilerde bireylerin eşlerinin duygusal dünyası ve paylaştıkları duygu alışverişleri hakkında sahip oldukları derin farkındalık şeklinde tanımlanmaktadır. Duygusal yakınlık, çiftlerin birbirinin duygularını anlamasını, sevgi ve bağlılığını hissettirmesini, önemsemesini ve desteklemesini kapsamaktadır. Bilişsel

yakınlık, çiftlerin arasındaki bilişsel süreçlere ilişkin farkındalığı ve bilgi paylaşımlarını ifade etmektedir. Bu bileşen, partnerlerin değerler, hedefler, inançlar gibi diğer bilgilerin farkında olunmasını; bireyin partnerinin hangi konularda nasıl düşündüğünü, ne tepki vereceğini, neyi amaçladığını anlamasını sağlamaktadır. Duygusal ve bilişsel yakınlık bileşenleri partnerlerin her konuda konuşabilmesini ve paylaşımlarının sürdürülmesini sağlayan iki önemli bileşen olarak kabul edilmektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2010; Moss ve Schwebel, 1993). Romantik ilişkileri diğer yakın ilişkilerden önemli şekilde ayıran fiziksel yakınlık bileşeni, tüm fiziksel temas ve yakınlıklarından cinsel ilişkiye kadar partnerler arasında gelişen fizyolojik uyarılmaları kapsamaktadır. Son olarak karşılıklılık bileşeni ise bireylerin karşılıklı etkileşimleri ve simetrik olan ya da olmayan şekillerdeki duygusal, bilişsel ve fiziksel yakınlıklarına vurgu yaparken partnerlerin yakınlığı sürdürmek için harcadıkları enerji ve elde edilen yakınlığa verdikleri değeri ifade etmektedir (Moss ve Schwebel, 1993).

Romantik ilişkiler, bireyin yaşam döngüsü içerisinde özellikle ergenlik döneminden itibaren flört süreçleri, kısa ya da uzun vadeli birliktelikler şeklinde görülmektedir. Bu ilişkilerin başlangıcı ve süreç içerisinde gelişimi ise bireylerin yaşları, cinsiyetleri, kişilik özellikleri, geçmiş yaşantıları gibi çeşitli süreçlerden etkilendiği söylenebilir. Bununla beraber romantik ilişkilerin birçoğunun belirgin dönemlerden geçerek ve ilişki içerisinde evirilerek geliştiği gözlemlenebilir. Bu bağlamda romantik ilişkilerin gelişimine ve farklı evrelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Romantik İlişkilerin Gelişimi

Bireyler yaşamlarının ilk yıllarından itibaren çevrelerindeki kişilerle artan sayıda ve çeşitli niteliklerde ilişkiler kurmaya başlamaktadır. Ancak diğer ilişkilerden farklı olarak romantik ilişkiler genellikle ergenlik döneminde ortaya çıkmakta ve gelişmeye devam etmektedir. Çocukların birçoğu, başlangıçta kendileriyle aynı cinsiyette akranları ile ilişkiler kurma eğilimindedir; ergenlik döneminin başında ise bu ilişkiler daha samimi hale gelmekte ve etkileşimleri giderek artmaktadır. Orta ergenlik döneminde ise ergenlerin

karışık cinsiyetli arkadaş grupları oluşturdukları ve romantik partnerlerle yakın, ikili ilişkilerin giderek daha önemli hale geldiği gözlemlenmektedir (Zimmer-Gembeck, 2002). Dünyanın hemen her yerinde kişiden kişiye ve kültürlere göre değişmekle beraber erken ergenlik döneminden itibaren bireylerin romantik ilişkiler içerisinde olduğu bilinmektedir. Birleşik Krallık'ta, 12 ila 17 yaş arasındaki ergenlerin %83 ila %88'i en az bir romantik ilişki deneyimi yaşadıklarını bildirmiştir (Barter vd., 2009). Benzer şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nde 13 ila 16 yaş arasındaki ergenlerin neredeyse dörtte üçü flört ettiklerini veya flört etme deneyimleri olduğunu bildirmektedir (Eaton vd., 2010).

Ergenlik döneminden itibaren özellikle genç yetişkinlik döneminde önemli bir yaşam görevi olduğu bilinen romantik ilişkilerin gelişme sürecinde öncelikle artan akran ilişkileri zamanla yerini ikili ilişkilerde artan yakınlığa bırakmaktadır. Ergenler öncelikle kalabalık akran ilişkilerine önem vermeye başlarken zaman içerisinde gruptan yakınlık kurdukları kişiyle romantik yakınlık kurmakta ve arkadaşlık ilişkilerine daha az zaman ayırmaya başlamaktadır. Ergenlik döneminde romantik ilişkilerin başlaması ve gelişmesi süreci ise genellikle tutulma, statü, yakınlık ve ilişki olmak üzere dört evre içerisinde tanımlanmaktadır (Büyükpapaşçı, 2011). Connolly ve Goldberg (1999) tarafından ergenlik sürecindeki romantik ilişkilerin gelişimini açıklamak amacıyla tanımlanan bu evrelerden birincisi olan tutulma evresinde, ergenler potansiyel partnerlerine karşı ilgileri olduğunu keşfederler. Bu evrede fiziksel görünüş, ilgiler ve tutku ön plandadır ve diğer arkadaşlık ilişkilerinden farklı olarak samimiyet ve sosyal destek eşlik etmektedir. Statü olarak isimlendirilen ikinci evrede ise ergenlerin içinde buldukları akran grubu içerisinde statü sahibi olmak amacıyla romantik yakınlık kurma eğiliminde olduğunu ifade etmektedir. Bu evrede ergenler doğru bir kişi ile olumlu bir romantik ilişki kurması grup içerisindeki statüsünü de olumlu yönde etkilemektedir. Samimi romantik ilişkiler olarak karakterize edilen yakınlık evresinde bireyler arasında fiziksel ve toplumsal yakınlığın yanında yoğun bir duygusal yakınlık da eşlik etmektedir. Bu evrede çiftler arasında anlamlı ve gerçekçi bir bağ kurulmaya başlar ve olumlu gelişen bir ilişki ortamında bu yakınlık zaman içerisinde

yoğunluğunu arttırır. Bu evrede artık diğer etkenlerin yanı sıra duygusal olarak bağ kurma ve yakınlık daha önemli hale gelmektedir. Son evrede ise bağlılığın olduğu romantik ilişkiler kurulmuş ve birlikte olunan partner ile geleceğe yönelik planların kurulduğu gelişim dönemleri yaşanmaktadır. Özellikle ergenliğin sonu ve genç yetişkinlik döneminde yaşanan ilişki evresi, tutku, yakın ilişki ve samimiyete ek olarak bağlılıktan oluşmaktadır ve genellikle evlilikle sonuçlanabilen uzun ilişkiler ile karakterize edilmektedir (Connolly ve Goldberg 1999; Collins vd., 2009).

Görüldüğü gibi romantik ilişkiler bireylerin yaşam döngüsü içerisinde çeşitli evrelerden geçerek partnerlerin sevgi, aidiyet, bağlılık, cinsellik gibi birçok temel fizyolojik ve duygusal ihtiyacının karşılandığı deneyimlere dönüşmektedir. Bu doğrultuda romantik ilişkilerde yaşanan olumlu duygu ve durumların kişinin kendisi ve diğerlerine ilişkin iyi yönde etki sağlayacağı düşünülebilir. Romantik ilişkilerin gelişimi sürecinde ortaya çıkabilecek şiddet veya istismar gibi olumsuz durumlar ise bu gelişim evrelerinin farklı yönde ilerlemesine neden olabilir.

Romantik İlişki İstismarı

Romantik ilişkiler, ergenlik döneminden başlayarak yetişkinlik dönemine kadar bireyin önemli psikososyal görevleri arasında yer almaktadır. Özellikle ilk romantik ilişki deneyimleri bireyin yetişkinlik döneminde sağlıklı ilişkiler kurmasına aracılık etmektedir (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013). Romantik ilişkiler içerisinde yaşanan şiddet ve istismar durumu ise benzer şekilde bireyin sağlıklı bir gelişim sürdürmesine ve ilişkiler kurmasına engel olmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun (TDK) tanımına göre istismar; birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme anlamına gelmektedir. Romantik bir ilişkide istismar kavramı, şu anki veya eski bir partner tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik olmak üzere farklı şekillerde şiddette kötü muameleye ve davranışa maruz kalmak olarak tanımlanabilir (Saltzman vd., 2002; Akt. Kumcağız vd., 2018). Romantik ilişki istismarı çiftlerden birinin diğerini; vurma, tokatlama, itme, yakma, saçını çekme, silah kullanma

(fiziksel istismar), cinsel ilişkiye zorlama, cinsel ilişki sırasında zarar verme, zorla temasta bulunma (cinsel istismar), aşağılama, küçük düşürme, ad takma, alay etme, utandırma, kısıtlama, kıskançlık, tehdit (psikolojik istismar), istemediği bir işte çalıştırma, parasına el koyma (ekonomik istismar), dijital ortamlarda gizlice takip etme, sakıncalı veya istenmeyen mesajlar gönderme, teknolojik şantaj (dijital istismar) vb. davranışlar ve tutumların tümünü içermektedir (Villora vd., 2021). Günümüzde yürütülen birçok detaylı çalışmada romantik ilişkilere ilişkin ergenlere bu çalışmada ele alınacağı biçimde genç yetişkinlere ilişkin romantik ilişki kavramı yerine flört kavramı kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu ilişki içerisindeki istismar durumu ise flört şiddeti kavramı ile açıklanmaktadır. Benzer şekilde özellikle genç yetişkinlik dönemini kapsayan romantik ilişki istismarı yakın partner şiddeti (intimate partner violence), yakın partner istismarı (intimate partner abuse) gibi kavramlarla da tanımlanabilmektedir. Bu çalışma kapsamında genç yetişkinlerin algıladığı romantik ilişki istismarını açıklamak amacıyla alanyazında kullanılan diğer romantik ilişki istismarı kavramlarına ilişkin tanımlama ve araştırmalara yer verilmiştir.

Flört kavramı iki birey arasında sosyal etkileşim içeren, ilişkiyi sürdürme veya sonlandırma niyetiyle çeşitli sosyal, romantik veya cinsel eylemlerde bulunulabilen bir ilişki türünü tanımlamaktadır. Flört ilişkisi partnerlerden birinin ya da ikisinin de isteğiyle sonlandırılabilen, resmi bir birlikteliği (evlilik, nişanlılık) kapsamayan bir ilişkidir. TDK (2021) tarafından flört kavramı “kadınla erkek arasındaki duygusal ilişki” şeklinde tanımlanmıştır. Kısa ve genel bir tanımıyla flört, yakın bir ilişkide romantik olarak bir ortaklık veya bir eş olarak uygunluğunu değerlendirmek amacıyla iki kişi arasındaki romantik ilişki biçimidir. Flört ilişkisinin sonucu herhangi bir zamanda arkadaşlığa, herhangi bir düzeyde yakın ilişkiye, evliliğe evrilebilmekte veya ilişkinin sonlandırılabilir. Flört kavramına ilişkin çeşitli kültürel ve sosyal bağlamlarda farklı tanımlamalar kullanılması dolayısıyla flört şiddeti tanımlamasına ilişkin bir fikir birliği olmadığı düşünülebilir. Ancak Sugarman ve Hotaling (1989) tarafından flört şiddeti “flört ilişkisinde partnere karşı, acı verici veya yaralayıcı fiziksel veya psikolojik güç ve tehdit kullanımını içeren söz, mimik ve

davranışların tümü” şeklinde tanımlanmıştır. Romantik ilişkilerde yakın ilişki istismarı ya da şiddeti ise partnerler arasındaki herhangi bir tehdit edici davranış ya da fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik boyutlarda partnerlerin kötüye kullanılması şeklinde geniş bir tanım içerisinde ele alınmaktadır (McLaughlin vd., 2012). Bununla beraber Gençlerde flört şiddeti üzerine yapılan ilk araştırmalar ise yakın ilişki istismarının evlilik ilişkileriyle sınırlı olmadığını ve bu sorunun ciddiyetini vurgulamaktadır (Giordino vd., 2010). Bu durum ise ergenler ve genç yetişkinlerin romantik ilişki içerisinde bulunduğu partnerlerine uyguladığı ya da maruz kaldığı istismar durumunun yaygınlığını ve önemli bir sorun olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Romantik ilişki istismarı, ergenlik döneminden itibaren bireylerin duygusal olarak beraberlik yaşadığı partnerlerine karşı gösterdiği tüm olumsuz davranışları ve tutumları kapsamaktadır. Bu bağlamda çiftler arasında oldukça yaygın biçimde görüldüğü bilinen romantik ilişki istismarının birçok türü olduğu ve bu istismar türleriyle içiçe geçmiş biçimde karşılaşıldığı görülmektedir (Seçim, 2019). Genellikle yürütülen birçok araştırmada fiziksel, duygusal, cinsel ekonomik ve dijital istismar olmak üzere beş alanda tanımlanan istismar türlerinin tanımlanması ve tekrar eden davranış biçimlerinin açıklanması oldukça önemlidir. Bu amaçla aşağıda romantik ilişkilerde karşılaşılan istismar türleri ve davranışlarına yer verilmiştir.

Romantik İlişkilerde Görülen İstismar Türleri

Fiziksel İstismar. Romantik ilişkilerde fiziksel istismar partnerlerden birinin diğerinin bedenine çeşitli eylemler veya nesnelere yoluyla kasıtlı olarak zarar verme amacı taşıyan aktiviteleri kapsamaktadır. Fiziksel istismar, korkuya, yaralanmaya neden olmak veya kontrol sağlamak için fiziksel temasın kullanılmasıdır. Fiziksel istismar eylemleri arasında vurmak, tokatlamak, boğmak, yere veya duvara önden vurmak, birini yere itmek, sıkıştırmak, ısırarak, sürüklemek, yakmak, daha fazla fiziksel hasara yol açmak için fiziksel nesnelere veya silahlar kullanmak yer alır (Türk vd., 2020). Straus ve Gelles'e göre (1986) yakın ilişkiler bağlamında fiziksel istismar "başka bir kişiye fiziksel acı veya

yaralanmaya neden olma niyetiyle veya algılanan niyetle gerçekleştirilen bir eylem" olarak tanımlanmıştır. Romantik ilişkilerde fiziksel istismar amaçlı bir davranış olup mağdurda geçici fiziksel acıya neden olan tokat atmak gibi "küçük" eylemleri ve yaralanma ve/veya ölüme yol açan şiddetli şiddet eylemlerini içermektedir. Fiziksel istismar, romantik ilişkilerde bir kez veya nadiren ortaya çıkabilirken, birçok ilişkide kronik halde görülmektedir. Ayrıca fiziksel istismar, zaman içinde sıklığı ve şiddeti artan bir şiddet türü olma eğilimi göstermektedir. Fiziksel istismar davranışları arasında aşağıdaki davranışlar yer alabilmektedir:

- ✓ Tükürmek/ısırmak
- ✓ Tokatlamak/yumruklamak/tırmalamak
- ✓ İtmek, çekmek, sarsmak
- ✓ Kol ya da bacak gibi uzuvları çevirmek ya da bükme
- ✓ Saç çekmek
- ✓ Partnerine çeşitli nesnelere fırlatmak
- ✓ Kesici ya da ateşli silahlarla tehdit etmek, saldırmak ve yaralamak
- ✓ Kişiyi yüksek bir yerden, merdivenden, balkondan sarkıtmak ya da aşağı atmak
- ✓ Kişiyi odaya, dolaba ya da herhangi bir kapalı alana zorla hapsetmek
- ✓ Boğmak ya da boğmaya çalışmak (Straus ve Gelles, 1986; Straus vd., 1996; Tjaden ve Thoennes, 2000).

Şiddet ve istismar kavramları özellikle fiziksel olarak var olduğunda birbirinden tamamen ayrılmamakta ve genellikle birbirinin yerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber özellikle yakın ilişkiler ve romantik ilişkilerde partnerler arasında gücü ve kontrolü sağlama amacıyla uygulandığında ya da zarar verme davranışı duygusal/psikolojik olduğunda "istismar" kavramı sıklıkla tercih edilmektedir (Ongün ve Ünsal, 2017). Toplumda yaşanan şiddet durumunun yaygınlığını, mağduriyet ve fail olmaya ilişkin çeşitli değişkenleri ve bireyler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda özellikle çiftler arasında algılanan fiziksel istismarın tanımlanması

için birçok farklı yöntem ve ölçme aracı kullanılabilir. Ancak fiziksel istismar mağduriyetinin genellikle fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı veya şekli nedeniyle yaşadıkları istismarı kaza olarak nitelendirdiği ve rapor etmediği belirtilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Özellikle genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde ve evlilikte gözlemlenen fiziksel istismar durumu çiftlerin içinde yaşadıkları toplum veya kültürleri tarafından istismar olarak algılanmadığından bu durumun istismar olarak nitelendirilmemesine ve istismarın bildirilmemesine neden olmaktadır (Topbaş, 2004). Bununla birlikte özellikle fiziksel istismar söz konusu olduğunda farklı cinsiyetlerdeki kişilerin istismar durumunu algılama ve bildirme sıklıkları arasında farklılıklar görülebilmektedir.

Bharat ve arkadaşları (2016) tarafından Hindistan'da yürütülen bir çalışmada katılımcıların yaklaşık %20'sinden fazlası çeşitli biçimlerde fiziksel istismara maruz kaldığını bildirmiştir; fiziksel istismar sıklığı erkeklerde %25.71 iken, kadınlarda %14.85 olarak bulunmuştur. Hindistan'da yürütülen başka bir çalışmada ise yine katılımcılar ile derinlemesine görüşme yöntemiyle yapılan bir çalışmadan çalışmaya katılan bekâr genç kadınların büyük çoğunluğunun şu anda ve geçmişte yaşadıkları romantik ilişkilerinde fiziksel istismara maruz kaldıkları ancak suçluluk, aşağılanma ve savunmasızlık duyguları nedeniyle bu durumu bildirmekten kaçındıkları belirtilmiştir (Sharma ve Marimuthu, 2014). İngiltere ve İspanya'da gençler arasında fiziksel flört şiddetinin yaygınlığını ve özelliklerini inceleyen bir çalışmada katılımcıların yaklaşık %23'ünün fiziksel flört şiddeti mağduru olduğu ve %30'unun fiziksel flört şiddeti faili olduğu bulunmuştur. Bununla beraber her iki ülkede de fiziksel flört şiddetine karışan katılımcıların çoğu zarar verme davranışlarının karşılıklı olduğunu bildirmiştir (Viejo vd., 2018). Fidan ve Yeşil (2018) tarafından Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında yürütülen ve odak görüşmesine dayalı bir çalışmadan 30 kadından 10'u fiziksel istismara maruz kaldığını bildirirken, 30 erkekten 12'si partnerine fiziksel istismar uyguladığını bildirmektedir.

Duygusal İstismar. Romantik ilişkilerde duygusal istismar, partnerlerden birinin diğerine karşı sözlü ifadeleri veya davranışlar olumsuz duygular ve düşünceler yaşatması

şeklinde tanımlanabilir. Romantik ilişkilerinde duygusal istismar, kişinin partnerini küçük düşürme, alay etme, utandırma, özgüvenini zedelemek, eleştirmek vb. amaçlarla kasıtlı olarak olumsuz davranışlarda bulunmasını içermektedir. Duygusal istismar, bireyin daha çok kendisini olumsuz duygu-durumlar içerisinde bulmasına ve partneri tarafından kısıtlanmasına, aşağılanmasına bağlı olarak sosyal flört şiddeti olarak da tanımlanabilecek şekilde bireyin partnerini kıskançlık, kısıtlama gibi davranışlar yoluyla sosyal çevreden soyutlaması ve bilgi, eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişimini engellemesini durumlarını da kapsamaktadır. Bu durumda mağdur birey aile ve arkadaşları tarafından alabileceği sosyal destekten de mahrum bırakılmaktadır (Fidan ve Yeşil, 2018; Pérez-Marco vd., 2020). Duygusal istismar içerisinde genellikle mağdur kişide korku uyandırmak ve kendisine olan saygısının azalması amaçlanmaktadır. Partnerlerden biri geçmiş aile deneyimleri, kültür etkisi, toplumsal cinsiyet etkisi, gerçekçi olmayan düşünceleri gibi çeşitli nedenlerle romantik ilişkide olduğu eşine karşı olumsuz davranışlarda bulunabilmektedir. Literatürde duygusal istismar, psikolojik flört şiddeti altında kabul edilen davranışlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Yüksek sesle bağırarak ve azarlamak
- ✓ Kişiyi yalnızken ya da başkalarının içinde aşağılamak, küçük görmek ve alay etmek
- ✓ Küfretmek ya da kırıcı, küçümseyen, kişinin öz değerini azaltan lakaplar takarak seslenmek
- ✓ Fiziksel görünümüyle ya da zekâ seviyesiyle dalga geçmek
- ✓ Kişinin duygularını değersizleştirecek, önemsemeyecek bir tavır takınmak
- ✓ Sürekli olarak emirler yağdırmak ve hizmet edilmesini beklemek
- ✓ Yapılması istenen şeyler gerçekleşmediğinde sinirlenmek
- ✓ Partnerin arkadaşlarıyla ve sosyal çevresiyle görüşmesini kısıtlamak, kıskançlık ve şüpheyle yaklaşmak
- ✓ Ailesini ve arkadaşlarını küçük görmek ya da görmezden gelmek

- ✓ Partnerin tüm zamanını ve yaptıklarını kontrol etmeye çalışmak
- ✓ Telefon aramalarını, mesajlarını ve e-maillerini karıştırmak, kontrol etmek ve engellemek
- ✓ Bir tartışmanın ya da önemli bir konunun ortasında evi/odayı terk ederek kaçmak
- ✓ Herhangi bir konu konuşulurken somurtmak ya da susmak
- ✓ İlgisiz davranmak
- ✓ Ayrılmayla tehdit etmek
- ✓ Diğer insanları partnerine karşı doldurmak
- ✓ Partnerin psikolojik ya da tıbbi yardım almasını engellemek
- ✓ Sinirlenince sağa sola objeler fırlatmak, bir şeyleri kırıp dökmek, duvarı, kapıyı ya da mobilyaları yumruklamak
- ✓ El kaldırmak, parmak sallamak gibi jest ve mimiklerle fiziksel şiddet gösterebileceğine işaret eden, tehdit edici beden dili kullanmak
- ✓ Partnere ait olan özel eşyalara (kıyafet, aksesuar, ayakkabı, günlük, kitap gibi) zarar vermek (Karakurt vd., 2016; Lammers vd., 2005; Rees, 2010)

Yakın ilişkiler içerisinde en sık görülen istismar türü duygusal istismar olmasına ve genellikle fiziksel ve cinsel istismarın öncülü veya eşlik eden istismar türü olmasına rağmen duygusal /psikolojik istismar toplumsal ve klinik çalışmalarda çok az yer bulmuştur (Babcock vd., 2008). Romantik ilişkilerde görülen duygusal istismar, psikolojik şiddet ve psikolojik flört şiddeti gibi kavramlarla da tanımlanmakta olup genellikle birçok araştırmada fiziksel istismar ve cinsel istismar olguları ile birlikte incelenmektedir. Özellikle daha önceki yıllarda yapılan araştırmalarda çok az sayıda araştırmacının duygusal istismar olgusunu kendi başına araştırma konusu olarak seçtiği görülmektedir. Duygusal istismar durumunun bildirilme sıklığının az olması, tanımlanmasının zor olması ve çeşitli araştırma yöntemleriyle değerlendirilmesinin zor olması bu durumun nedenleri arasında kabul edilebilir. Romantik ilişkilerde duygusal istismarı incelemek amacıyla yapılan ilk

çalışmalardan biri Hoffman (1984) tarafından ilişkilerinde duygusal istismara uğradığını belirten 25 kadınla yürütülmüştür. Çalışmaya katılan kadınların tümü maruz kaldıkları duygusal istismarın kendilerinde büyük bir psikolojik yıkım oluşturduğunu, ilişkilerinde deneyimledikleri korku ve aşağılanmanın yaşadıkları en acı verici istismar olduğunu belirtmiştir (Akt. Follingstad vd., 1990). Bu çalışmadan elde edilen bulgulara paralel olarak, daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda hem kadınlar hem erkekler için maruz kalınan duygusal istismarın daha uzun vadeli sonuçlara yol açtığı ve bireylerin yaşamlarında önemli ruhsal sorunlara, düşük özgüvene ve olumsuz kendilik algısına neden olduğunu ortaya koyan çeşitli araştırma sonuçları ortaya konulmuştur. Follingstad ve arkadaşları (1990) tarafından 234 kadınla yapılan bir araştırmada katılımcıların yaklaşık %98'inin duygusal istismara maruz kaldığı ve %74'ünün dört veya daha fazla türde (alay etme, kıskançlık, tehdit etme, kısıtlama vb.) duygusal istismar yaşadığı bildirilmiştir. Bu araştırmada duygusal istismara maruz kalan kadınların düşük öz saygı ve kaygı problemleri yaşadığı belirtilmiştir. Japonya'da yapılan bir çalışmada maruz kalınan ilişkide maruz kalınan şiddeti ve sağlık üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcılarının diğer şiddet türlerine göre daha yüksek oranla %43.9'unun duygusal istismara maruz kaldığı ve bu kişilerde intihar etme düşüncesi, majör depresyon, uyku bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu ve sinirlilik ve mutsuzluk duyguları bildiren kadınların oranının önemli derecede yüksek olduğu bildirilmiştir (Yoshihama vd., 2009). Türkiye'de ise giderek daha yıkıcı bir toplumsal sorun haline gelen kadına yönelik şiddet olgusu içerisinde duygusal istismar çok yoğun biçimde görülmektedir. Ekonomik istismar ve dijital flört şiddeti gibi duygusal istismarın şemsiyesi altında bulunan şiddet oranlarının kadının iş yaşamında yerini alması ve teknolojik gelişmeler ile birlikte her geçen gün arttığı görülmektedir. Ayrıca fiziksel ve cinsel istismara eşlik eden bir şiddet türü olarak ortaya çıkması, duygusal istismarı günümüz Türkiye'sinin birincil sorunlarından bir haline getirmektedir. Bu anlamda romantik ilişkiler içerisinde istismarın yaygınlığı ve etkilerini anlamaya ve önlemeye yönelik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Ancak ortaya konulan çalışmalar içerisinde hem kadınlar hem de erkekler için duygusal

istismarın romantik ilişkiler içerisinde, dolayısıyla bireylerin özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Örneğin, Hacettepe Üniversitesi ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün birlikte yürüttüğü Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre (2014) Türkiye'de her iki kadından biri psikolojik şiddete maruz bırakılmaktadır. Bununla beraber birçok araştırmada kadınların duygusal istismara uğrama olasılığının erkeklere oranla iki veya üç kat daha fazla olabileceği ileri sürülürken bazı araştırmalar erkeklerin de romantik ilişkilerinde veya evliliklerinde duygusal istismara maruz kalma oranının önemli ölçüde yüksek olduğu belirtilmektedir (Orbay, 2022; Page ve İnce, 2008). Duygusal istismarın konu edildiği birçok çalışmada, istismarın çeşitli nedenlerine yönelik çeşitli değişkenlerle analizler yapılırken; mağduriyet durumunun da bireylerin yaşamında uzun vadeli etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, Yorulmaz ve Boyacıoğlu (2020) tarafından yapılan bir araştırmada romantik ilişkilerinde psikolojik şiddet gören bireylerin anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite seviyelerinin yüksek olma ihtimalinin arttığı belirtilmiştir.

Cinsel İstismar. Cinsel istismar, tecavüzün yasal tanımları kapsamına giren davranışları, bir kişinin vücudunun cinsel bölgelerine yönelik fiziksel saldırıları ve partnerin rahatsız olduğu cinsel taleplerde bulunmayı içeren, rızasız cinsel ilişki, cinsel saldırı, tecavüz, üreme haklarının kontrolü, cinsel aşağılama gibi fail tarafından duygusal ve cinsel istismara neden olma niyetiyle veya algılanan niyetle gerçekleştirilen her türlü cinsel manipülasyon olarak tanımlanmaktadır (Shepard ve Campbell, 1992). Başka bir şekilde ile partnerlerden birinin değerinin isteği dışında cinsel birliktelik veya tensel yakınlık için zorlaması olarak tanımlanabilmektedir. Cinsel istismar içerisinde partnerin değeri ile isteği dışında korunmasız ilişkiye girmesi, karşısındaki kişiyi küçük düşürecek veya aşağılayacak biçimde davranması ve ilişki sırasında zarar vermesi de yer almaktadır (Türk vd., 2020). Sözle, gözle, vücut diliyle ya da elektronik haberleşme araçlarıyla gerçekleştirilen, cinsel olarak rahatsız eden davranışların tamamı da cinsel istismar olarak kabul edilmektedir. Ayrıca laf atmak, istenmediği halde cinsel içerikli konuşmalar yapmak,

öpücük atmak, cinselliği çağrıştıracak eşyalar göndermek gibi tüm davranışlar, cinsel istismar kategorisine girmektedir. Özellikle teknolojinin gelişmesi ve dijital ortamların yaşamımıza girmesiyle beraber romantik ilişkilerde daha sık görülmeye başlanan ve diğer tüm cinsel istismar davranışları şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Tecavüz etmek
- ✓ Sözle veya fiziksel yollarla kişiyi taciz etmek
- ✓ Cinsel ilişkiye girmeye zorlamak
- ✓ İstemediği cinsel pozisyonlara zorlamak
- ✓ Rızası olmadığı halde zorla ve canını yakarak cinsel ilişkiye girmek
- ✓ Zorla ilaç, alkol veya uyuşturucu madde kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak
- ✓ İstemediği şekillerde, istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye girmeye zorlamak ya da cinsel bölgelerine dokunmak
- ✓ Cinselliği bir ceza/ödül aracı olarak kullanmak
- ✓ Kişinin bedenini ve cinselliğini aşağılayacak şekilde konuşmak
- ✓ Teşhircilik yapmak, pornografik görüntüler izlemeye zorlamak
- ✓ Rızası olmadığı halde kişiye cinsel içerikli mesajlar ya da görüntüler göndermek
- ✓ Sürekli takip ederek telefon, internet gibi teknolojik araçlarla cinsel içerikli materyallerle ya da konuşmalarla rahatsız etmek
- ✓ Kişiden onay almadan, çıplak ve cinsellik içeren görüntülerini çekmek, bu görüntüleri yaymak ya da yaymakla tehdit etmek
- ✓ Başkalarıyla cinsel ilişkiye girmeye zorlamak
- ✓ Seks işçiliğine zorlamak
- ✓ Başka kişilerle cinsel ilişkiye girerken seyretmeye veya seyredilmeye zorlamak
- ✓ Cinselliği kendi zevkine yönelik yaşamak, partnerinin ihtiyaç ve beklentilerini görmezden gelmek (Güvenç vd., 2022; Logan vd., 2015).

Cinsel istismar durumu her yaşta bireyin kendi fiziksel ve psikolojik sağlığı için önemli etkilere ve yaşam boyu sürebilecek olumsuzluklara neden olmakla beraber diğer

istismar türlerinden bir derece daha farklı olarak kurbanın ailesi üzerinde de kısa veya uzun vadeli yıkıcı etkilere sahip olmaktadır. Bu nedenle içinde yaşanılan toplum ve kültürün de etkisiyle birlikte cinsel istismar durumu her yaştan birey için bildirilme olasılığı en düşük olan istismar türlerinden biri olarak kabul edilebilir. Cinsel istismara maruz kalan bireyler çocukluk çağının geçmesinin ardından bir istismar mağduru olduğunun farkında olsa bile bu durumu en yakınındaki kişiler dahil herhangi biri ile paylaşmaktan kaçınmaktadır. Bu nedenle bu mağduriyetin uzun zaman sürme olasılığı da büyük oranda artmaktadır. Türkiye’de özellikle son yıllarda cinsel istismar konusunda yapılan çalışmaların büyük oranda çocuk cinsel istismarına odaklandığı görülmektedir. Bununla beraber diğer istismar çalışmalarında cinsel istismara uğradığını belirten katılımcıların sayısı da önemli ölçüde fazladır. Ancak toplumun genelinde cinsel istismar yaygınlığı ve sıklığı konusunda net ve doğru istatistiksel verilere ulaşmanın oldukça zor olduğu belirtilmektedir (Üçok Demir vd., 2016). Cinsel istismara uğrayan bireylerin çok büyük bir çoğunluğu bu durumu bir sır olarak sakladığından mağdurların yalnızca %15’inin bildirimde bulunduğu tahmin edilmektedir (Uçar, 2014; Akt. Öngün ve Ünsal, 2018). TÜİK 2021 verilerine göre ise güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen çocukların %12,4’ü cinsel suçlar konusunda mağduriyet yaşadığı belirlenmiştir. Adalet Bakanlığı’nın 2021 yılı adli istatistiklerine bakıldığında açılan cinsel saldırı davalarında suça ilişkin verilen yaklaşık %46,6’sında “suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşamadığı ve bu gerekçe ile dava açılmayarak kovuşturmayaya yer olmadığı kararı” verilmiştir (ASİGM, 2021). Türkiye’deki bu duruma paralel şekilde İspanya’daki bir çalışmada yapılan meta analitik çalışmalar sonucunda her 10 ergenden 1’inin cinsel istismara maruz kaldığı, Kanada örneğinde yapılan bir çalışmada ise bireylerin yaklaşık %30’unun cinsel istismar mağduru olduğu belirlenmiştir. Ancak her iki çalışmada da katılımcıların cinsel istismarı bildirme konusunda yaşadıkları önyargı ve utanç duygularına vurgu yapılmıştır (Fernández-Fuertes vd., 2020; Fernet vd., 2019).

Cinsel istismarı uygulama ve mağduriyetini anlamak ve nedenlerini açıklamayı amaçlayan ve birçok teorik yaklaşımı ele alan çalışmalar özellikle toplumsal cinsiyet algısı, tecavüz ve diğer cinsel şiddet biçimleri hakkındaki mitlere odaklanmıştır. Uluslararası çalışmalarda en çok analiz edilen faktörler arasında cinsel istismara dayalı mitlere ve yanlış inançlara odaklanılmaktadır. Örneğin; “kadınlar tecavüz hakkında yalan söyler”, “kadın istemedikçe cinsel yaklaşma olmaz”, “erkekler çok heyecanlandıklarında davranışlarını kontrol edemezler” gibi artan örnek ve toplumsal önyargıları da kapsayan yanlış inançlar cinsel istismarın öncüllerinden biri olarak kabul edilebilir (Fernández-Fuertes vd., 2020; Suarez ve Gadalla, 2010). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da çeşitli yaklaşımlarda ele alınan faktörlerle birlikte özellikle toplumsal cinsiyet rollerine dayalı stereotipik düşüncelerin ve yanlış inançların cinsel, fiziksel ve duygusal istismarın öncüllerinden olduğu belirlenmiştir (Çamaş ve Meşe, 2016; Selçuk vd., 2018). Özellikle romantik ilişkilerde her iki cinsiyet tarafından da uygulanan ve maruz kalınan cinsel istismarın analizinde önemli bir açıklayıcı güç olduğu belirlenen kişisel ve toplumsal yanlış inançların değerlendirilmesi için hala yeterli sayıda çalışma olmadığına düşünülmektedir. Bununla beraber toplumsal cinsiyet rolleri algusu ve olumsuz geleneksel inançlara yönelik tutumları değiştirmek amacıyla çeşitli bağlamlarda (okul, aile, toplum vb.) çalışmaların eksikliğine vurgu yapılmaktadır.

Ekonomik İstismar. Romantik ilişkilerde çiftlerin birinin diğerinin ekonomik kaynaklarını elinde tutması ya da maddi kaynakları karşı taraf üzerinde olumsuz durum ve duygulara neden olacak şekilde kullanması ekonomik istismar olarak tanımlanabilir (Can Gürkan ve Coşar, 2009). Romantik ilişkilerde partnerin çalışmasına izin vermemek, istemediği bir işte çalışmaya zorlamak, iş yerinde pozisyon değişikliğine izin vermemek, zorla veya sürekli para istemek, partnerin parasını nasıl harcadığını eleştirmek, partnerin banka hesaplarını kontrol etmek, az para verip satın alınması mümkün olmayan şeyleri talep etmek gibi davranışların tümü ekonomik flört şiddeti veya ekonomik istismar şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca bireyin çalışma yaşamında ilerlemesine engel olma, tüm mal

varlığı hakkında bilgi sahibi ve kullanım hakkına sahip olma isteği de bu şiddet türünün içerisinde yer almaktadır (Pérez-Marco vd., 2020; Türk vd., 2020). Ekonomik istismara örnek olabilecek istismarcı davranışları ise şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ İstismarcının tüm aileyi ya da partnerini etkileyen finansal kararları, partnerine danışmadan ya da partneriyle anlaşmaya varmadan vermesi
- ✓ Ortak ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan bütçeyi kısıtlaması
- ✓ Partnerinin çalışmasına izin vermemesi, becerilerini geliştirmeye yönelik girişimlerine engel olması
- ✓ Partnerinin iş yerine sık sık gitmesi, iş arkadaşlarıyla olan ilişkilerine müdahale etmesi ve işiyle ilgili konulara karışması
- ✓ Partnerinin banka hesap bilgilerinin tamamını bilmesi, kontrol etmesi ve kendi inisiyatifinde harcamalar, düzenlemeler yapması
- ✓ Partnerinden para saklaması ya da partnerinin harcama yapmadan önce izin almasını beklemesi
- ✓ Para yüzünden öfkelenmesi, mali konularda partnerine lakap takması veya fiziksel şiddete varan diğer istismar biçimlerine başvurması
- ✓ Partnerinin para harcama alışkanlıkları hakkında eleştiride bulunması
- ✓ Partnerin parası ya da diğer tüm varlıkları üzerinde hak sahibi olduğunu hissetmek ya da bunların haklarını kendisine devretmesini istemek gibi davranışlar (Fawole, 2008; Kemaloğlu, 2021; Pérez-Marco vd., 2020).

Duygusal veya psikolojik şiddetin de görüldüğü bir istismar türü olan ekonomik istismarda partnerler çoğunlukla kendilerini yetersiz ve çaresiz olarak hissedebilirler. Çeşitli nedenlerle partnerleri tarafından bu istismara maruz kalan bireyler de psikolojik şiddette olduğu gibi çoğu zaman bir istismar kurbanı olduğunu anlamayabilir ya da bu durumu bu şekilde yorumlamayabilir. Daha önce de bahsedildiği gibi romantik ilişkilerin birçoğunda yer alan birtakım toplumsal mitler ve gerçekçi olmayan düşünceler (“Paranın kontrolü erkekte olmalıdır.” “Birbirimize karşı tamamen açık olmalıyız.”, “Birbirimizin bütün

ihtiyaçlarını karşılamalıyız.” vb.) bu istismar türünde de durumun çok daha problematik hale gelmesine ya da zaman içerisinde çiftlerden birinin kendi yaşamı üzerinde kontrolü tamamen yitirmesine, özerkliğinin engellenmesine ve karşı tarafa bağımlı hale gelmesine neden olabilir. Ekonomik istismar mağdurlarının birçoğunun düzensiz iş yaşamları, kredi geçmişleri ya da mali nedenlerle yaşadıkları yasal sorunları nedeniyle bağımsızlıklarını ve uzun vadeli güvenliklerini sağlamakta güçlük çektikleri; bu nedenle istismarcıları ile birlikte kalmaya mecbur hissettikleri bildirilmektedir (Fawole, 2008).

Dijital İstismar. Romantik ilişkilerde dijital istismar, partnerlerden birinin, bir diğerinin isteği veya bilgisi dışında teknoloji ve teknolojik cihazların zorbalık, takip, şantaj, tehdit veya gözdağı vermek için kullanılması vb. davranışların tümünü ifade etmektedir. Partnerler arasında dijital istismarın; cinsel içerikli mesajlaşma, siber zorbalık, mesajları kontrol etme ve partnerin cep telefonu ve bilgisayar kullanımını izleme gibi birçok örneği bulunmaktadır (Van Ouytsel vd., 2016). İnsanlığın başından beri var olan romantik ilişkilerin bir gerçeği olan istismar durumlarının özellikle son yıllarda gelişen iletişim ve bilgi teknolojileri aracılığıyla dijital ortamlara taşındığı bilinmektedir. Özellikle genç yetişkinlerin yaşamında önemli bir yere sahip olan çevrim içi ortamlara dayalı boş zaman etkinlikleri ve iletişim biçimleri çiftler arasındaki etkileşimleri büyük ölçüde şekillendirmektedir. Dolayısıyla romantik ilişkilerdeki olumsuz aktivitelerin, daha çok duygusal ve cinsel istismar davranışlarının dijital ortamlara taşınması kaçınılmaz hale gelmiştir (Yıldız ve Özarslan, 2022). Siber flört şiddeti veya dijital flört şiddeti olarak tanımlanabilen dijital ortamlar aracılığıyla sürdürülen kontrol, tehdit, cinsellik vb. davranışlara dayalı bazı istismar davranışları şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ İstenmediği cep telefonu, sosyal medya veya e-posta hesaplarının şifrelerini öğrenme talebinde bulunmak,
- ✓ Partnerin izni olmadan sosyal ağlardaki mesajları okuma ve kontrol etmek
- ✓ Dijital uygulamalar kullanarak partnerin aktivitelerini ve nerede olduğunu takip etmek,

- ✓ Partnerin sosyal ağlardaki profillerini, arkadaş listelerini ve güncellemelerini kontrol etmek ve kısıtlamak
- ✓ Partneri kontrol etmek amacıyla dijital cihazları aşırı derecede ve çeşitli şekillerde kullanmak
- ✓ Telefonla aramalara, mesajlara veya sosyal medya paylaşımlarına cevap vermediğinde, partnere sinirlenmek veya bu dijital cihazları cezalandırma amacıyla kullanmak
- ✓ Söylenti yaymak, aşağılamak (küfretme ve isim takma)
- ✓ Sosyal ağlarda olumsuz içerikler paylaşarak partneri küçük düşürme
- ✓ Tehdit eden mesajlar veya e-postalar gönderme
- ✓ Rızası olmadan partnerin fotoğraflarını ve videolarını çekme ve yayma
- ✓ Partnerinin istemediğini bildiği halde müstehcen resimler, görsel içerikler gönderme
- ✓ Kendisinin müstehcen resimlerini göndermesi için romantik partnere baskı yapma
- ✓ İnternet veya cep telefonu aracılığıyla, partneri istememesine karşın, cinsel eylemlerde bulunmaya zorlama (Borrajo vd., 2015; Powell vd., 2020; Reed vd., 2016).

Son yıllarda dijital istismar, siber şiddet gibi kavramların boyutlarını açıklamak amacıyla yürütülen gençler ve yetişkinler arasındaki ulusal ve uluslararası çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Çalışmalar sonuçlarında elde edilen bulgular ise dijital istismarın yaygınlığı ve şiddetin boyutlarıyla ilgili tehlikeyi ortaya koymaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde 2849 yetişkin internet kullanıcısıyla yapılan bir çalışma katılımcıların toplam %40'ının bir tür dijital istismara maruz kaldığını ortaya koyarken; Toplumsal İletişim ve Bilgi Derneği tarafından yapılan Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması'na göre (2021) Türkiye'de her beş kişiden biri dijital şiddete uğradığını belirtmektedir (Powell vd., 2020). Gençler arasında ise bu risk oranlarının daha yüksek

olduğunu ileri süren birçok araştırma özellikle dijital istismarın romantik ilişkilerdeki yaygınlığı, nedenleri ve sonuçları üzerine odaklanmaktadır. Romantik ilişkilerde dijital istismarı inceleyen çalışmaların özellikle doğrudan saldırganlık (partnere hakaret etme, tehdit, şantaj, aşağılama, özel bilgileri yaymak vb.) ve kontrol ve izleme (sosyal medya hesaplarını kontrol etmek gibi) alt boyutları üzerine odaklandığı görülmektedir (Darwell vd., 2011; Powell, 2020). Çalışmalarda elde edilen bulgulara bakıldığında ise dijital istismarın öncülleri olarak genellikle kıskançlık, düşmanlık gibi duygular, narsisizm ve psikopatinin öne çıktığı görülmektedir. Bununla beraber romantik ilişkilerde dijital istismara maruz kalmanın kaygı bozuklukları, depresyon, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, kendine zarar verme davranışları gibi birçok fiziksel ve psikolojik soruna yol açarak bireylerin yaşamını tehlikeye soktuğu belirtilmektedir (Branson ve March, 2021; Sheridan ve Lyndon, 2012). Dolayısıyla romantik ilişkilerde oldukça yaygın olduğu bilinen, ayrıca duygusal ve cinsel istismarın da bir aracı olarak kabul edilen dijital istismarın da öncüllerinin ve sonuçlarının araştırıldığı daha çok çalışma yapılması gerekmektedir.

Özetle, romantik ilişki istismarı konusu ele alındığında istismar türlerinin fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve dijital istismar olmak üzere beş farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde başta fiziksel ve duygusal istismar olmak üzere cinsel istismar durumu ile birlikte bu üç istismar türü üzerine daha yüksek oranda odaklanıldığı ve oldukça yaygın bir görülme sıklığının ortaya konulduğu sonucuna varılabilir. Bununla beraber romantik ilişkilerde görülen istismar türleri ele alındığında ilk olarak, tüm istismar türlerinin dünyanın birçok yerinde hem kadınlar hem de erkekler için yaygın bir şekilde yaşandığı görülmektedir. Ayrıca çeşitli istismar türlerinin bir arada ya da karşılıklı istismar durumlarının yaşandığı da görülmektedir.

Şema Terapi Modeli

Jeffrey Young tarafından 1990 yılında ortaya konulan ve çalışma arkadaşları (1999) ile geliştirilen “Şema Terapi Modeli” bütünleştirici bir terapi yaklaşımı ve teorik

çerçevesindedir. Şema Terapi; kronik depresyon, kişilik bozuklukları, karakterolojik sorunların teşhisleri ve diğer çeşitli zor bireysel ve çift sorunları olan danışanları tedavi etmek için kullanılmaktadır (Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019). Bütünleştirici bir yaklaşım olan Şema Terapi bilişsel terapi, davranışçı terapi, Gestalt terapi, yapılandırmacılık, nesne ilişkileri, bağlanma modelleri ve psikodinamik yaklaşımın entegre edilmesiyle oluşturulmuştur. Şema Terapi, akut psikiyatrik semptomlardan ziyade davranışsal veya duygusal bozukluklar ve uyumsuzlukların kronik ve karakterolojik yönlerini ele almaktadır.

Şema terapi bireylerin yaşamında uzun süredir devam eden belirli davranış problemlerini ve duygusal sorunları daha geniş bir perspektifte ve yaşam boyu çözüm sunacak şekilde ele alınması amacıyla Jeffrey Young'ın bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı uygulamaları ve klinik deneyimleri aracılığıyla geliştirilmiştir (Rafaeli vd., 2019). İlk etapta yaygın kişilik bozukluklarını tedavi etmek amacıyla ortaya çıkan terapi yaklaşımının özellikle kronik anksiyete, depresif bozukluk, yeme bozuklukları, madde kullanımı ve ihtiyaç duyulan yakın ilişkilerde uzun süredir devam eden zorlukların tatmin edici bir şekilde çözülmesi amacıyla yürütülen tedavilerde yararlı olduğu gösterilmiştir. Şema terapinin tedavi sürecindeki temel amacı ise, bireyin davranışlarını tanımasına, altında yatan neden veya nedenlerin anlamasına ve ilişkilerindeki zorlukları veya duygularıyla sağlıklı, üretken yollarla daha iyi başa çıkabilmesi için düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmesine yardımcı olmaktır (Arntz ve Jacob, 2019).

Şema Terapi temelde bireylerin karşılanması gereken birtakım evrensel ihtiyaçları olduğunu kabul etmektedir. Bu ihtiyaçlar; güvenlik, istikrar, bakım, koşulsuz kabul, özerkliğin desteklenmesi, rekabet, kendini ifade etme özgürlüğü, gerçekçi sınırlar, kendiliğindenlik ve oyun gibi bireylerin yaşamının özellikle ilk yıllarında bakım verenleri tarafından karşılanması ve teşvik edilmesi gereken duygu ve durumları içermektedir. Şema Terapi anlayışının temelinde yatan düşünceye göre bireylerin kendilerine, diğerlerine ve çevrelerine ilişkin bir dizi inancı oluşturan düşünce temaları ve biçimleri olan şemalar; temel evrensel ihtiyaçların çocukluk döneminde karşılanma durumuna bağlı

olarak gelişmektedir (Taylor ve Arntz, 2016). Bununla beraber her bireyin bu ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik duygu ve isteğinin derecesi farklı olabilmesine rağmen temelde bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik evrensel bir benzerlik yattığı savunulmaktadır. Bu ihtiyaçlar ve çeşitli davranış kümelerinin kavramsallaştırılması ve tedavi edilmesi bağlamında şema terapi üç ana yapı tanımlamaktadır. Bunlardan ilki olan şemalar, temel psikolojik temalar olarak tanımlanmaktadır. Şemalar, bireyin genellikle çocukken duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında geliştirdiği yararsız kalıplardır. Bu şemalar, yaşam boyunca bireyleri etkileyebilmekte ve ele alınmadığı takdirde sorunlu başa çıkma yöntemlerine ve davranışlarına neden olabilmektedir. İkinci yapı ise “başa çıkma biçimleri” olarak tanımlanmaktadır. Şema başa çıkma biçimleri, şemalara verilen karakteristik davranışsal tepkiler olarak tanımlanabilmektedir. Bu başa çıkma biçimleri; şema teslimi, şema kaçınması ve şema aşırı telafisi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Her bireyin sahip olduğu şemalar ile başa çıkma biçimi şemaların kendisini ya da diğer şemaların varlığı şeklinde ortaya koyabilirken çeşitli davranış kalıplarının farklı ilişkiler boyunca sürdürülmektedir. Şema Terapi modelinde ele alınan bir diğer temel yapı olan “modlar” ise belirli bir anda işleyen şemalar ve başa çıkma tarzlarıdır (Martin ve Young, 2010). Erken dönem uyum bozucu şemalarla birlikte ortaya çıkan ve kendiliğın öncelikli, aktif parçası olan modlar, kişilerin dünyayı algılama ve tepki verme yollarını şekillendirmektedir (Rafaeli vd., 2019)

Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Şemalar, bireyin yaşam boyunca çeşitli başa çıkma tarzları geliştirmesi yoluyla dışarıya yönelik duygu ve davranışlarını etkileyen içsel fenomenlerdir. Şema terapinin ele aldığı duygusal zorluklar, ağırlıklı olarak çocukluk ve ergen gelişimindeki karşılanmamış temel ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır ve bu ihtiyaçların bireyin beklentisi doğrultusunda bakım verenleri tarafından uygun şekilde karşılanmaması uyumsuz şemalara ve başa çıkma tarzlarına yol açmaktadır (Arntz ve Jacob, 2019). Erken dönem uyumsuz şemalar, çocuklukta başlayan ve bireyin yaşamı boyunca farklı ilişkilerinde tekrar eden, geniş ve yaygın kalıplardır. Erken dönem uyumsuz şemalar, kendilik algısının oluşumunu ve

gelişimini etkileyen, çevreden alınan bilgiyi işlevsiz bir şekilde yönlendiren ve dolayısıyla yaşamdaki diğerleri hakkında temel inançları oluşturan varsayımları temsil etmektedir (Pinto-Gouveia vd., 2006). Bu varsayımlara neden olan çekirdek inançlar ise doğası gereği bireyleri değişime dirençli kılmaktadır ve bu inançlar ile tutarlı olmayan bilgileri dışsallaştırmaktadır. Genellikle çocukluk ve ergenlik döneminde geliştirilen erken dönem uyumsuz şemalar; hatıraları, duyguları, bilişleri ve bedensel duyuları içermektedir. Şema terapisinin odak noktasında olan erken dönem uyumsuz şemalar, kişinin kendisini ve başkalarıyla ilişkilerine yönelik işlevsiz çekirdek inançları olarak ele alınmaktadır.

Erken dönem uyumsuz şemalar çoğunlukla farkındalık alanımızın dışında, bilişin derinliklerinde olan ve bireyin yaşamı boyunca detaylandırılıp pekiştirilen son derece istikrarlı, kalıcı olumsuz kalıplar haline gelmektedir (Kömürcü ve Soygüt-Pekak, 2017). Bireyler dünyayı kendisiyle ve çevresiyle ilgili sorgusuz sualsiz kabul ettiği önemli inanç ve duyguları kapsayan şemalar ile görmektedir. Dolayısıyla bu şemalar kendi kendini farklı başa çıkma biçimleriyle sürdürürken değişime karşı da çok dirençlidirler (Bricker ve Young, 2012). Örneğin, çocukluk döneminde başkaları tarafından eleştirilen ve reddedilen kişiler, yetişkin olduklarında da kusurlu ve istenmeyen kişiler olduklarını düşünme eğiliminde olabilirler. Şemaların oluşumunda belirli duygusal ihtiyaçların karşılanmaması yattığından bireyler yetişkinlik döneminde de bu ihtiyaçların karşılanmasını engelleyecek davranış kalıpları sürdürebilirler. Daha önceki verilen örneğe paralel olarak, bu bağlamda çocukluğunda yetersiz olduğu hissettirilen bireyler, yetişkinliklerinde de kendilerini eleştiren, dışlayan arkadaş veya partnerler seçerek kendilerini alçaltma eğiliminde olabilirler.

Young, klinik gözlemler ve değerlendirmelerden yola çıkarak, temel evrensel ihtiyaçların karşılanmasına paralel gelişen, beş ana alanda gruplandırılmış 18 erken dönem uyumsuz şema tanımlamıştır. Bu şema alanları (1)Kopukluk ve Reddedilme, (2)Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma, (3)Zedelenmiş Sınırlar, (4)Diğeri Yönelimlilik, (5)Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık şeklinde tanımlanmaktadır (Arntz ve

Jacob, 2019; Rafaeli vd., 2019). Kopukluk ve reddedilme alanı; kişinin güvenlik, emniyet, empati, duygularını paylaşma, kabul, istikrar, duygularını paylaşma ve saygı gibi temel duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda oluşan herhangi bir ortamda bu ihtiyaçlarının karşılanmayacağına ilişkin beklentisiyle ilgili şemaları içermektedir (Rafaeli vd., 2019). Bu alanda şemaları olan bireyler, başkalarıyla güvenli ve tatmin edici bağlar kuramazlar. Bireyin kök ailesinin, kararsız (terk edilme/istikrarsızlık), tacizci (güvensizlik/kötüye kullanılma), soğuk (duygusal yoksunluk) ve reddedici (kusurluluk/utanç) veya dış dünyadan izole edilmiş (sosyal izolasyon/yabancılaşma) olarak karakterize edilmektedir. Zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya koyma alanı, kişinin diğerlerinden ayrılarak özerk olma, rekabet etme gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda oluşabilecek şemaları içermektedir. Bu alan, bağımsız işlev görme veya başarılı bir şekilde performans gösterme becerisine müdahale eden, kendisi ve çevre hakkındaki beklentilerle ilgili şemaları içermektedir. Köken aile, çocuğun güvenini sarsacak şekilde, aşırı korumacı veya çocuğu aile dışında yetkin bir şekilde performans göstermesi için güçlendirmede başarısız olacak şekilde iç içe geçmiş durumdadır. Bu nedenle, bu alandaki teorik şemalar bağımlılık/yetersizlik, zarar görme veya hastalığa karşı dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş benlik ve başarısızlıktır. Zedelenmiş Sınırlar alanı, iç sınırlardaki eksiklik, başkalarına karşı sorumluluk veya uzun vadeli hedef yönelimi ile ilgili şemaları içermektedir. Köken aile; sorumluluk almak, karşılıklı iş birliği yapmak ve hedefler belirlemekle karşılaştırıldığında, uygun yüzleşme, disiplin ve sınırlar yerine izin verme, aşırı müsamaha, yönlendirme eksikliği veya üstünlük duygusu ile karakterize edilmektedir. Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler çocukluklarında doğru model alma veya sosyal öğrenme gerçekleştirememiş, aileleri tarafından fazla şımartılmış ya da bir tepki olarak bu şemaları geliştirebilecekleri şekilde çok katı kurallarla yetiştirilmiş olabilmektedir. Bu alandaki şemalar, haklılık ve yetersiz özdenetimdir. Diğerleri yönelimlilik alanı, sevgi ve onay kazanmak ve kişinin bağlantı duygusunu sürdürmek veya misillemeden kaçınmak için kendi ihtiyaçları pahasına başkalarının arzularına, duygularına ve tepkilerine aşırı odaklanma ile ilgili şemaları içermektedir. Bireyin ailesi

tarafından koşullu kabul ve onay almayla ilişkili yaşantılarına dayanmaktadır. Bu alandaki teorik şemalar; boyun eğme, kendini feda ve onay arayıcılıktır. Aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık alanı, kişinin kendiliğinden duygularını, dürtülerini ve seçimlerini bastırmaya ya da performans ve etik davranışlarla ilgili katı, içselleştirilmiş kural ve beklentileri karşılamaya aşırı vurguyla ilgili şemaları içermektedir. Birey çoğu zaman mutluluk, kendini ifade etme, kendini ifade etme rahatlama, yakın ilişkiler kurma veya sağlık pahasına olayların olumsuz yönleriyle meşgul olur ve içsel deneyimlerini yaşamaktan kaçınır. Bu alandaki şemalara sahip olan bireylerin çoğunlukla köken ailesi acımasız, talepkâr ve bazen cezalandırıcıdır. Bu alandaki kuramsal şemalar karamsarlık/kötümserlik, duyguların bastırılması, yüksek standartlar ve cezalandırıcılıktır (Bricker ve Young, 2012; Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019; Young vd., 2003).

Şema terapi modelinde belirlenen çeşitli alanlara ilişkin şemaları geliştirme nedeni olarak erken çocukluk döneminde temel evrensel duyguların ve ihtiyaçların karşılanmaması yatmaktadır. Bununla beraber bireylerin birden fazla veya farklı alanlarda bulunan şemaları geliştirmesinin ve bu şemalar ile farklı başa çıkma biçimlerini benimsemesinin çeşitli nedenleri bulunabilmektedir. Bu anlamda hem şemaların geliştirilme nedenlerinin belirlenebilmesi hem de bireylerin sahip olduğu şemaların özellikle terapi sürecinde anlaşılabilmesi amacıyla kullanılacak test ve ölçüklere dayalı yöntemlerin yanı sıra şemaların özelliklerinin iyi bilinmesi oldukça önemlidir. Şema Terapi kapsamında, terapi sürecinde üzerinde çalışılması gereken şema sayısı ve çeşitliliğinin ölçüklere belirlenenden fazla olması ve bu terapi modelinde geliştirilen ölçüklere sınırlılığı nedeniyle de farklı şema alanlarının ve başa çıkma biçimlerinin derinlemesine çalışılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda Şema Terapi kapsamında ele alınan şema alanları ve şemalar daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Tablo 1**Şema Terapi Modelindeki Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar**

Temel Evrensel İhtiyaçlar	Şema Alanı	Uyum Bozucu Şemalar
Diğerlerine güvenli bağlanma (Güvenlik, tutarlılık, bakım, kabul görme)	Kopukluk ve Reddedilme	1-Terk Edilme/İstikrarsızlık 2-Güvensizlik/Kötüye Kullanılma 3- Duygusal Yoksunluk 4- Kusurluluk/Utanç 5-Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma
Hareket Özgürlüğü, Yeterlilik ve Kimlik Algısı, Özerklik (Dış Kontrol),	Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma	6- Bağımlılık/Yetersizlik 7- Zarar Görme veya Hastalığa Karşı Dayanıksızlık 8- İç içe geçme/Gelişmemiş Benlik 9- Başarısızlık
İç Kontrol/ Gerçekçi Sınırlar ve Özdenetim	Zedelenmiş Sınırlar	10- Haklılık/Büyükleme 11- Yetersiz Öz Denetim
Gereksinim ve Duygularını İfade Özgürlüğü	Diğeri Yönelimsizlik	12- Boyun Eğicilik 13- Kendini Feda 14- Onay Arayıcılık
Kendiliğindenlik, Eğlence ve Oyun/ Haz veya Hoşnutsuzluktan Kaçınma	Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık	15- Karamsarlık /Kötümserlik 16- Duyguların Bastırılması 17- Yüksek Standartlar 18- Cezalandırıcılık

(Arntz ve Jacob, 2019; Kettendörfer, 2015).

Alan- I: Kopukluk ve Reddedilme. İlk şema alanı; koşulsuz kabul, güvenlik, emniyet, istikrar, empati, saygı ve bakım gibi karşılanmamış ihtiyaçları içeren “Kopukluk ve Reddedilme” olarak adlandırılır. Kopukluk ve Reddedilme alanı genellikle erken dönemde çeşitli kopuklukların olması, uzun ayrılıkların yaşanması, soğuk, reddedici, şiddet uygulanan aile ortamları ile karakterize edilmektedir. Bu ailelerde öngörülemez davranışlar ve tacizkâr davranışların deneyimlendiği görülmektedir. Erken dönemde aile içerisinde yaşanan bu deneyimler nedeniyle bu alanda erken dönem uyumsuz şemaları olan kişilerin, başkaları ile güvenli, tatmin edici bağlar oluşturamaması beklenmektedir (Rafaeli vd., 2019). Kopukluk ve Reddedilme şema alanı altında beş erken dönem uyumsuz şema tanımlanmaktadır.

Terk Edilme/İstikrarsızlık. Terkedilme/İstikrarsızlık şeması, bireyin yaşamında genellikle bakım beklediği ya da diğer önemli kişilere ilişkin güvenilmezlik ve istikrarsızlık inançlarını içermektedir. Bu şemaya sahip olan bireyler yaşamlarında önemli kişilerin

duygusal olarak öngörülemez ve güvenilmez olduklarını düşündüklerinden, kendileriyle güvenilir ve duygusal destek içeren bir bağlantı sürdürmeyeceklerine inanır. Bu kişiler sevdiklerinin eninde sonunda kendilerini terk edeceğine dair abartılı bir beklenti içinde oldukları için ise genellikle ilişkilerinde yapışkan, muhtaç, kıskanç ve kontrolcü davranmaya eğilimlidirler. Alternatif olarak, bu şemaya sahip diğerleri, bu ilişkilerin sona ermesiyle incinme olasılığından kaçınmak için genel olarak yakın ilişkilerden kaçınmaya çalışabilir (Rafaeli vd., 2019). Bununla beraber sevdikleri tarafından terk edilmekten kaçınmaya yönelik güçlü girişimlere rağmen, terk etme şemasına sahip kişiler genellikle kendilerine güvenlik, bağlılık ve erişilebilirlik sağlayamayan biriyle ilişkiye girmeyi seçerler. Öngörülemeyen öfke patlamalarının olduğu, bakımverenlerin çeşitli nedenlerle aileden uzun zaman ayrı kaldığı ya da ölümlerin yaşandığı aileler bu şemanın habercileri olarak kabul edilmektedir (Young vd., 2003).

Güvensizlik/Kötüye Kullanılma. Güvensizlik/kötüye kullanılma şemasına sahip bireyler genellikle erken dönemde istismarcı ve kendilerinin manipülatif, tehlikeye açık bir biçimde kullanılmış oldukları aile deneyimlerine sahip olmuş bireyler olabilmektedir. Bu nedenle, bu bireyler yaşamın ilerleyen dönemlerinde de diğerleri tarafından kasıtlı şekilde kötüye kullanılacaklarına, kandırılacağı, aldatılacağı gibi düşüncelere sahip olabilmektedir. Güvensizlik şemasına sahip kişiler, başkalarını güvenilmez olarak görme eğilimindedir ve bu nedenle onlardan en kötüsünü beklediğinden genellikle ilişkilerde yakınlıktan tamamen kaçınmaya veya mesafeli kalmaya çalışabilirler (Young ve Klosko, 2011). Bununla beraber yapılan çalışmalar sonucunda, bu şemaya sahip bireyleri istismarcı ailelerinde yaşadıkları deneyimlere paralel olarak istismarcılarla ilişkiye girebildiği (kurban davranışı) ya da partnerlerine kötü davranır ve istismar edebildiği (istismarcı davranışı) görülmektedir (Messman-Moore ve Coates, 2007).

Duygusal Yoksunluk. Kişinin aile içerisinde sevgi, anlayış, empati, şefkat, rehberlik, dinleme, kendini açma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda ilerleyen dönemlerde de kendi duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmesi ile karakterize

edilmektedir. Bireyler yaşamlarındaki kişilerden beklenen düzeyde duygusal destek almayacakları beklentisi nedeniyle kendilerinin ve çevrelerindeki diğer kişilerin duygusal ihtiyaçlarının farkına varmayabilir ya da bunların önemli olmadığını düşünebilir. İhtiyaçlarının karşılanmaması bu bireylere doğal geldiğinden genellikle duygularını iletmeden, kendileri hakkında konuşmaktan kaçınılmaktadırlar (Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019).

Kusurluluk/Utanç. Kusurluluk şemasına sahip olan bireyler genellikle yaşamlarının erken dönemlerinde reddedilme, eleştirilme ya da kusurlarına dikkat çekilmesi gibi durumlara maruz kalmış olabilmektedir. Dolayısıyla kendilerini değersiz, sevgi ve saygıya layık olmayan kişiler olarak görürler. Bununla beraber kusurlarının ortaya çıkacağına dair abartılı bir korku yaşadıklarından sosyal ve yakın ilişkileri bir tehdit olarak algılamaktadırlar. Kendilerini devamlı olarak diğer kişilerle karşılaştırırken genellikle kendilerine saygı duymayan ve iyi davranmayan ilişkileri seçebilirler (Rafaeli vd., 2019). Kendilerini kusurlu, yetersiz ve sevimsiz olarak gören bu kişiler genellikle diğerleri tarafından eleştirildiklerinde tüm insanlardan daha fazla utanç duyma eğiliminde olabilmektedir. Bu nedenle eleştiriye, reddedilmeye, yoruma ve suçlanmaya karşı aşırı duyarlı olabilmektedir.

Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma. Sosyal izolasyon/Yabancılaşma şemasının diğer şemalardan farklı olarak yine ebeveynlerin davranışlarını temel alsa bile ev dışındaki sosyal dışlanma sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu şemaya sahip olan bireylerin genellikle içinde yaşadığı toplumun genelinden farklı bir özelliğe (etnik köken, aile geçmişi, cinsel yönelim, dini veya ekonomik durum, vb.) sahip olduğu görülmektedir. Bu kişiler genellikle kendi aileleri dışında kalan herkesle ve çevreleriyle uyuşmadığını ve onlardan farklı olduğunu düşünmektedir (Young vd., 2003). Kişinin içinde yaşadığı çevre ve dünyanın geri kalanından farklı, kopuk veya yabancılaşmış hissetmesi ile kendini gösteren bu şemaya sahip olan bireyler kendini hiçbir yere ait değilmiş gibi

hissedebilmekte ve sosyal bağlantılardan uzak kalmayı tercih edebilmektedirler (Arntz ve Jacob, 2019).

Alan- II: Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma. Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma, Şema Terapi modelinde tanımlanan şema alanlarından ikincisidir. Bu alandaki uyumsuz şemalar genellikle bireylerin erken dönemle bağımsız bir benlik duygusu ve özerkliği geliştirememesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Erken çocukluk döneminde genellikle aileleri tarafından aşırı korumacı ya da müdahaleci davranışlara maruz kalan bireyler kim olduklarına ya da bağımsız olarak nasıl biri olduklarına dair yeterli bir algı oluşturamayabilirler. Dolayısıyla bu bireyler kendileri ile ilgili beklentilere dair sabit bir algı oluşturamayabilir, güvensiz ve bağımlı hissedebilir ve kendilerini ortaya koymaktan çekinebilirler. Bu alanın altında gelişen şemalarda bireyler genellikle özerk kararlar vermenin kendilerine ya da çevrelerindeki kişilere önemli bir zarar vereceğine dair endişeler taşıyabilmektedir ve bu alan altında dört farklı erken dönem uyumsuz şema tanımlanmaktadır (Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019).

Bağımlılık/Yetersizlik. Bağımlılık şeması bazı zamanlarda diğer şemalarda gözlemlenen davranışlar ile karıştırılsa da genellikle bireyin çok önemli hayati kararları ya da günlük işlerindeki kararları dahi alırken çevrelerindeki kişilere ihtiyaç duymasıyla ilgilidir. Genellikle ebeveynleri tarafından kendisi adına tüm kararlar alınan ve tüm davranışları organize edilen bireyler yaşamlarının devamında da kendi davranışlarına ilişkin yeterlilik algısı oluşturamazlar ve günlük durumlarla bile kendileri başa çıkamayacaklarını düşünürler. Sonuç olarak bu kişiler etraflarında bağımlılıklarını sürdüreceği ve kendileriyle ilgilenecek birilerini arama eğiliminde olmaktadır (Arntz ve Jacob, 2019). İlişkilerindeki bu bağımlılık durumundan rahatsız olduklarını ifade etmelerine ve bu bağımlılık durumundan kurtulmak istediklerine dair ifadeleri olsa da bu kişilerin genellikle aileleri ve diğer yakı ilişkilerindeki bağımlı davranışları sürdürme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Zarar Görme veya Hastalığa Karşı Dayanıksızlık. Kısaca dayanıksızlık olarak tanımlanabilecek bu şemaya sahip bireyler temel olarak her an başlarına bir şey geleceği; herhangi bir felaketin, hastalığın, suçun vb. durumların kendi başlarına geleceği inancına sahiptirler. Bireyler başlarına gelebilecek duygusal, tıbbi ya da çevresel herhangi bir felaketten abartılı bir şekilde korkmakta ve bu olaylardan kendisini koruyamayacağına dair yoğun bir kaygı ile yaşamaktadır. Bu nedenle bu bireylerin kalıcı bir güvensizlik duygusuyla, potansiyel bir zararı temsil edebilecek her şeye dikkat yöneltmek yaşamaları beklenmektedir (Martin ve Young, 2010).

İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik. Bu şema en kısa şekilde benlik tanımı eksikliği olarak tanımlanabilmektedir. Erken dönemde genellikle aile bireylerinden bağımsız bir kendilik algısı oluşturmaya engel olacak şekilde ilişkiler kurulmasıyla ortaya çıkan bu şemada bireyler diğerlerinin desteği olmadan yaşamayacağına ve mutlu olmayacağına dair bir inanç taşırlar (Martin ve Young, 2010). Bağlı oldukları figürler ile çok güçlü ve yakın ilişkiler kurmaya eğilimli olan bu kişiler onları dünyanın merkezine alabilir, sürekli o kişiler hakkında konuşup düşünebilir ve onlar için bir şey yapmadıklarında yoğun bir suçluluk hissedebilirler.

Başarısızlık. Başarısızlık şemasına sahip olan bireylerde belirli alanlarda ve genellikle kendi akran gruplarına kıyasla başarısız olduklarına ve kaçınılmaz olarak başarısız olacaklarına dair bir inanç bulunmaktadır. Bu bireyler spor, iş, okul gibi alanlarda yetersizlik duygusuyla güçlü bir yetersizlik hissederler. Kendilerini kendi içlerinde aptal, beceriksiz, yeteneksiz, cahil gibi kavramlarla tanımlayabilen bu kişiler çoğu zaman kendini gerçekleştiren bir kehanet biçimi olarak, kendi kendini sabote eden davranışlarda bulunabilirler (Rafaeli vd., 2019).

Alan- III: Zedelenmiş Sınırlar. Üçüncü alan olan zedelenmiş sınırlar, hem kişisel hem de kişilerarası sınır belirleme ve davranış düzenleme sorunlarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu alandaki farklı şemaların geliştirilmesinde genellikle aile içerisinde yeterince yönlendirilmeyen, sınır konulmamış, fazla müsamaha gören, disiplin ve

yüzleştirmeden yoksun olan, yetiştirme biçimleri; dolayısıyla da bir öz disiplin geliştirememeye sorunu etkili olabilmektedir. Bireyler ileriki yaşamlarında da dürtülerini kontrol etme, sorumluluk alma, haklarını tanımlama ve sınırlandırma, kuralları tanıma ve amaca yönelik davranışlarda bulunma gibi durumlarda güçlük çekmektedir. Bu alanın altında bireylerin başkalarına karşı davranışları ve kendi yaşamlarını sürdürme biçimlerini önemli ölçüde etkileyen iki şema tanımlanmaktadır (Young vd., 2003).

Haklılık/Büyüklemeçilik. Erken çocukluk döneminde aile içerisinde sıklıkla şımartılan ve yüzleştirme, kural koyma, sorumluluk alma gibi davranışlardan uzak kalan bireylerde oluşabilen büyüklemeçilik şeması genellikle bireyin kendilerini diğer insanlardan farklı şekilde özel hissetmesi ve kendini o şekilde değerlendirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu düşünceye bağlı olarak, bu şemaya sahip olan bireyler diğer insanlardan daha önemli ve iyi olduklarına dolayısıyla özel hak ve ayrıcalıklara sahip olmaları gerektiğine inanırlar. İlişkilerde genellikle kendilerinin haklı ve üstün olduğunu düşündüklerinden genellikle karşı taraftan daha fazlasını beklemeye ancak kendilerinden bir şey vermemeye eğilimlidirler. Düşük empati kapasitesi bulunan bu bireyler, ilişkilerde karşılık vermek zorunda hissetmezken genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla diğerlerini kontrol ve manipüle etmeye çalışırlar (Rafaeli vd., 2019). Ayrıca bu şemaya sahip olan bireylerin çoğu zaman güçlerini diğerlerini taciz etmek veya zorbalık yapmak şeklinde kullandıkları; rekabete dayalı, bencil ve kural, sorumluluk kabul etmez biçimde davrandıkları görülmektedir (Dunne vd., 2018).

Yetersiz Öz-denetim. Bu şemaya sahip bireylerin davranışları öz-disiplin sağlama güçlüğü yaşamaya bağlı olarak genellikle dürtüsel, sorumsuz, dağınık vb. şeklinde olmak ile ön plana çıkmaktadır. Kendilerini denetleme konusunda zorluk yaşamaları uzun vadeli hedef ve sorumluluklardan uzak kalmalarına ve daha kısa vadeli tatminlere odaklanmalarına neden olmaktadır. Genellikle ailelerin sınır koyma ve çocuğun duygusal herhangi bir rahatsızlığa tolerans geliştirmesine karşı aşırı korumacı tutumları bireylerin, uzun vadede sorumluluk, çatışma, yüzleşme, bağlanma gibi durumlardan kaçınmasına

neden olmaktadır (Rafaeli vd., 2019). Dolayısıyla, bu bireyler genellikle kısa vadeli tatminlere ve dürtüsel davranışlara odaklı bir yaşam benimsemektedir (Bricker ve Young, 2012).

Alan- IV: Diğeri Yönelimlilik. Şema terapi modelinde tanımlanan dördüncü şema alanı, diğeri yönelimlilik alanı, bireylerin en temel ihtiyaçlarından biri olan koşulsuz saygı ve koşulsuz sevgi ihtiyaçlarının karşılanmasındaki eksiklikle bağlantılı olarak kabul edilmektedir. Genellikle aile içerisinde sevgi ve onay alabilmek, bağlantı duygusunu sürdürmek ve olumsuz tutumlardan kaçınmak amacıyla kendi ihtiyaçlarını ifade etmek yerine ebeveynlerin ihtiyaçlarına cevap vermek zorunda kalan bireyler tarafında bu alandaki şemalar geliştirilmektedir. Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler çevrelerindeki kişilerin onay verdiği ya da onların ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde sevgi ve değer göreceği inancına sahip olduğu için kendi duygu ve ihtiyaçlarını bastırma eğilimindedirler (Young ve Klosko, 2011). Bu alan altında ise üç şema yer almaktadır.

Boyun Eğicilik. Erken dönem aile yaşantılarında karşılanmaya isteklerine bağlı olarak boyun eğicilik şemasına sahip olan bireyler diğerlerinin kendilerine öfkelenmesinden, misilleme yapmasından veya kendilerine terk etmesinden kaçınmak amacıyla kontrolü başkalarına teslim etmeye meyilli kişilerdir. Kendi duygu ve isteklerinin önemli olmadığına inanan bu kişiler diğer kişilerinin kendilerine hükmetmesine ve kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yönlendirmesine izin verirler. Yapılan araştırmalarda da genellikle bu şemaya sahip kişilerin ilişkilerinde de genellikle başkalarının kendilerine hükmetmesine izin verdiği ve genellikle kontrol eden partnerlerle ilişkilere girdiği görülmektedir (Bricker ve Young, 2012).

Kendini Feda. Kendini feda ya da fedakârlık şeklinde tanımlanan bu şema, kişinin kendi duygu ve ihtiyaçlarını göz ardı ederek diğerlerinin ihtiyaçları ile aşırı ilgili olma durumunu tanımlamaktadır. Bu şemaya sahip olan bireyler genellikle doğru olanın ve diğerleri ile bağlantıyı sürdürmenin tek yolunun bu olduğunu düşündükleri için diğerlerinin

ihtiyaçlarına abartılı bir duyarlılık hissedebilir ve bakımlarını üstlenebilirler (Rafaeli vd., 2019).

Onay Arayıcılık. Erken dönem aile yaşantısında ebeveynlerden görülen koşullu kabul, saygı vb. tutumlar nedeniyle bu şemaya sahip olan bireylerin öz-değer duygusu, başkalarının görüşlerine, tepkilerine ve onaylarına dayamaktadır. Diğerleri tarafından kabul edilmenin, onaylanmanın, ilgi çekmenin veya tanınmanın tek yolunun uyum sağlamak olduğunu düşünen bu bireyler, genellikle kim olduklarına ve hayatta gerçekten ne istediklerine dair gerçek bir benlik duygusuna sahip değildir. Bu kişiler genellikle yaşamlarında verdikleri önemli kararlarda başkalarının düşünce ve onaylamalarına aşırı duyarlı yaklaşarak kendi özgün düşünce ve isteklerini bastırırlar (Rafaeli vd., 2019).

Alan V- Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık. Son şema alanı olan tetikte olma ve bastırılmışlık, genellikle bireyin temel evrensel ihtiyaçlarından biri olan kendiliğindenlik ve oyun gereksinimlerine izin verilmemesine bağlı olarak ortaya çıkan şemaları kapsamaktadır. Bu alandaki şemalarda bireylerde kendi duygularını ortaya koymak, rahatlamak veya gevşemek yerine devamlı olarak hatadan kaçınma, görevlerini yerine getirme, kurallara uygun davranma gibi davranışlar ağır basmaktadır. Aile içerisindeki birey ya da bireylerin aşırı talepkar, katı kural koyucu, acımasız ve cezalandırıcı olması çocukların olumsuz bir duruma karşı aşırı tetikte olmasına ve kuralları kendinin önüne koymasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla bu tür ailelerde yetişen bireyler her zaman dikkatli olmamaları durumunda başlarına en kötüsünün geleceğine inanabilirler (Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019).

Karamsarlık/Kötümserlik. Karamsarlık şemasına sahip olan bireyler yaşamda olan ya da olabilecek olumlu şeyleri büyük oranda göz ardı ederek, olumsuzluklara karşı aşırı duyarlı olma eğilimindedir. Yapılan hatalar, sorunlar, ölüm, vb. gibi durumlar bu bireylerin odak noktaları halindeyken olumlu yanları ve durumları küçümserler. Dolayısıyla içinde buldukları durumlar ve gelecekle ilgili hep olumsuzlukları düşünürler; stres,

karamsarlık ve kararsızlık yoğun olarak hissettikleri duyguların başında yer alabilir (Martin ve Young, 2010)

Duyguların Bastırılması. Erken çocukluk deneyimlerinde duygusal, doğal veya kendiliğinden davranışların engellenmesi veya utanç hissedilmesine neden olması gibi nedenlerle ortaya çıkabilen bu şema, kişilerin yaşam boyunca öz-denetime aşırı vurgu yapacak şekilde davranmasına neden olur. Bu şemaya sahip olan bireyler, olumlu ve olumsuz tüm duygularını göstermenin doğru olmadığına inanarak bu duyguları bastırmaya çalışır ve katı, duygusuz veya içine kapanık görünürler(Rafaeli vd., 2019).

Yüksek Standartlar. Genellikle yüksek düzeyde beklentilerin ve mükemmeliyetçi ebeveynlerin olduğu ailelerde yetişen bireylerin, eleştiriden kaçınmak amacıyla geliştirdiği ve içselleştirmiş olduğu katı kural ve inançları kapsayan davranışlar yüksek standartlar şeması ile tanımlanmaktadır. Bireyin performansı, davranışları, ahlaki ya da etik ilkeleri gibi farklı durumlar için diğerlerinden farklı olarak çok yüksek standartlar belirlenmesi ve bu standartlara karşı aşırı duyarlı olma ile karakterize edilmektedir (Rafaeli vd., 2019).

Cezalandırıcılık. Cezalandırıcılık şemasına sahip olan bireyler yaşamda yapılan tüm davranışların bir sonucu olması gerektiğine inanan ve kendileri de dahil tüm bireylerin davranışlarının sonuçlarına katlanması gerektiğine inanmaktadır. Beklentilerini veya standartlarını karşılamayan insanlara (kendisi dahil) karşı öfkeli, hoşgörüsüz, cezalandırıcı ve sabırsız olma eğilimindediler (Martin ve Young, 2010). Bu şemaya sahip olan bireyler; hafifletici durumları dikkate alma, insani kusurlara izin verme veya duygularla empati kurma konusundaki isteksiz olduklarından yapılan hataların affedilmemesine ve cezalandırılmasına dair hoşgörüsüz ve katı inançlarla karakterize edilmektedirler (Rafaeli vd., 2019).

Şema Başa Çıkma Biçimleri

Şemaların değiştirilmesi güç doğaları gereği bireyler yaşamlarında karşı kanıtlarla karşılaşmaları halinde bile kendileri ve diğerleriyle ilgili işlevsiz duygu ve düşüncelerine

sıkıca tutunma eğiliminde olmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bireyler şemalarıyla ilişkili durumları pekiştirecek şekilde davranırlar. İlişkilerinde veya kendilerini içinde buldukları durumlar şemalarını tetikleyecek ya da onların sürdürülmesine neden olacak şekilde davranırlar. Bu süreçlerde ise çeşitli şema başa çıkma biçimleri kullanılmaktadır. Bireylerin erken dönem uyumsuz şemaları ile başa çıkma biçimlerinin ise üç farklı şekilde gerçekleşeceği beklenmektedir: şema teslimi, şema kaçınması, şema aşırı telafisi (Arntz ve Jacob, 2019; Rafaeli vd., 2019).

Şema terapiye göre şemalar organizmaların hayatta kalması, kendisi ve diğerleriyle ilgili algıladığı bir gerçekliğin oluşması için oldukça önemlidir. Şemalar, uyum bozucu etkilere neden olsa da bireyler şemaların geçerliliğini sürdüreceği biçimde davranma eğiliminde olmaktadır. Bu nedenle şema başa çıkma biçimleri şema eylemi olarak da tanımlanabilmektedir. Genellikle çeşitli erken dönem uyumsuz şemalara sahip olan bireyler yaşamları boyunca başa çıkma biçimlerinin farklı kombinasyonlarını kullanırlar. Bireyler, farklı şemalarla farklı başa çıkma yöntemleri kullanırken, herhangi bir müdahale olmadığı sürece genellikle şemalar sabit kalabilir ancak değişken başa çıkma biçimleri kullanılabilir (Martin ve Young, 2010). Birbirinden farklı ve özgün birçok kişisel başa çıkma tepkisinin üç yaygın biçimden türemektedir. Sonuç olarak başa çıkma biçimleri kişinin sahip olduğu farklı şemaları hangi koşullarda, hangi ilişkilerde ve nasıl ortaya koyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla şema terapi sürecindeki danışanların yakın ve sosyal ilişkilerinde sahip oldukları işlevsiz davranış biçimlerini ve düşünceleri anlamak ve doğru şemalarla ilişkilendirmek amacıyla şema özelliklerinin yanı sıra şema başa çıkma biçimlerinin de etkili bir şekilde tespit ve analiz edilmesi gerekmektedir.

Şema başa çıkma biçimlerinden birincisi olan şema teslimi, bireyin sahip olduğu şemalara boyun eğerek onları güçlendirecek biçimde davranması şeklinde görülmektedir. Şema teslimi, bireyin olumsuz düşüncelerini doğrudan kabul etmesine şemalardan kaynaklanan uyum bozucu düşünceleri kabul etmesine neden olur (Martin ve Young, 2010). Şema tesliminde, kişi sahip olduğu şemaların kendisine verdiği acı verici

sonuçlarına doğrudan maruz kalır ve pasif itaatkâr şekilde kabul ettikleri şemalara göre yaşamak o an için kendilerini güvende hissetmelerini sağlasa bile genellikle kendilerini daha mutsuz hissettikleri durumlar içerisine girebilirler (Rafaeli vd., 2019). Örneğin; duygusal yoksunluk şemasına sahip bir birey kendisine soğuk ve ilgisiz bir partner seçerek kendi ihtiyaçlarını dile getirmeyebilir. Bu şemaya sahip bireyler, erken dönemde ilgi, saygı ve şefkat gibi ihtiyaçları karşılanmadığından; yaşamları boyunca diğerleri tarafından normal düzeyde duygusal destek göremeyeceklerini beklerler. Dolayısıyla şema tesliminde bu bireyler kendilerine duygusal olarak yakınlık göstermeyen ve ihtiyaçlarını önemsemeyen partnerler seçtiklerinde kendi beklentileri doğrultusunda hareket etmiş olabilirler ancak bu ilişki içerisinde olmak, kendilerini mutsuz ve yalnız hissetmelerine neden olabilir.

Şema kaçınması ise bireyler uyumsuz şemalarını ortaya çıkaracak durumlar ve ilişkilerden abartılı ve yoğun bir şekilde uzak durması ile açıklanmaktadır. Olumsuz duygu, düşünce, hatıra ve bilişsel süreçler gibi kaçınmak istenilen şemaları tetikleyen tüm durumlar, ilişkiler ve yaşam alanlarından kaçınılır (Martin ve Young, 2010). Dolayısıyla acı verici deneyimlerden uzaklaşılmasını sağlayan bu başa çıkma eylemi zaman içerisinde diğerlerine göre daha çok pekiştirilen, dolayısıyla değişime en dirençli olan başa çıkma yöntemi olarak kabul edilmektedir (Rafaeli vd., 2019). Sosyal ya da psikolojik geri çekilme/uzaklaşma, aşırı özerklik, yoğun uyaran arayışı, dürtüsel davranışlar, bağımlılık gibi durumların ise genellikle şema kaçınması tepkilerinden olabileceği beklenmektedir (Ball, 1998). Şema kaçınmasında bireylerin kendilerine acı veren ve uyumsuz şemaları geliştirmesinde etkileri olan hatıraları canlandırabilecek durumlardan kaçınmak için her türlü yolu deneyebileceği beklenmektedir; bu nedenle alkol/madde bağımlılığı, şizoid kişilik bozuklukları, OKB gibi problemler şema kaçınması ile ilişkilendirilmektedir (Anlı ve Can, 2017; Ertürk ve Kaynar; 2017).

Son olarak şema aşırı telafisi ise, uyumsuz şemaları tetikleyen durum, ilişki ve kişilere karşı mücadele etmek ve karşıt bir saldırıya geçmek ile kendisini göstermektedir.

Şema aşırı telafisinde bireyler; saldırganlık/düşmanlık, baskınlık, kendini zorla kabul ettirme, tanınma veya statü arama, manipülasyon, sömürü, pasif-agresif isyan ve aşırı düzenlilik gibi şema eylemleri sergilerler (Ball, 199). Aşırı telafi, bireylerin çocuklukta yaşadıkları incinme ve çaresizlik duygularına bir tepki ve bu duygulardan tamamen bir kaçış olarak karşıt teğki olarak karşıya çıkmaktadır. Bireyler kendilerini bu şemayı edinmelerine neden olan ilişki ve deneyimlerden ayırmaya çalışarak şemanın etkilerine bir alternatif sunmak isterler. Bu bağlamda aşırı telafi eylemi şemalara meydan okumak için başarılı bir yöntem olarak görülse de altta yatan kırılmanın ortaya çıkması durumunda bireylerin daha fazla zarar görmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir (Young ve Lindermann, 2002). Şema Terapi bağlamında tanımlanan şemalar kimi zaman şema başa çıkma yöntemlerinde belirlenen davranışlar ile ayırt edilmesi ve tanımlanabilmesi zor hale gelebilmektedir. Bu nedenle tüm şemalar için şema başa çıkma biçimlerinin her birine ilişkin ortaya çıkabilecek davranış örüntülerine ve kalıp düşüncelere ilişkin bilgi sahibi olmak özellikle bu modelde danışma yürüten uzmanlar için oldukça önemlidir. Sahip olduğu şemaların farkında olmayan bireyler de bu davranışlarına karşı farkındalık ve iç görüye sahip olmaları durumunda kendilerinde istedik değişimleri ortaya koyabilecekleri tahmin edilmektedir. Bu nedenle bu bölümde Şema Terapi modelinde ortaya konulan başa çıkma biçimlerine ilişkin davranış örnekleri sunulmuştur (Arntz ve Jacob, 2019; Martin ve Young, 2010).

Tablo 2

Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarla Başa Çıkma Biçimleri

Erken dönem uyumsuz şema	Şema Teslimi Örnekleri	Şema Kaçınması Örnekleri	Şema Aşırı Telafisi Örnekleri
Terk Edilme /Güvensizlik	Kendileriyle bağ kurmayan partnerleri seçerler ve ilişkiyi sürdürür.	Yakın ilişkilerden kaçınır, yalnızken alkol kullanır.	Partnerlerine sıkı sıkıya bağlanır, kısa ayrılıklar için bile şiddetli tepkiler gösterir.
Güvensizlik/Kötüye Kullanılma	Kendilerine istismar edebilecek partnerler seçer ve istismara izin verir.	Başkalarına karşı savunmasız olmaktan ve diğerlerine güvenmekten kaçınır.	Diğerlerini kullanırlar ve istismar eder.
Duygusal yoksunluk	Duygusal olarak yoksun eşler seçerler ve ihtiyaçlarının karşılanmasını talep etmez.	Yakın ilişkilerden tamamen kaçınır.	Partnerlerine ve yakın arkadaşlarına duygusal olarak talepkar davranır.
Kusurluluk/Utanç	Eleştirel ya da reddedici arkadaşlar seçer; kendilerini küçük görür.	Gerçek düşünce ve duygularını ifade etmekten ve başkalarının yaklaşmasına izin vermekten kaçınır.	Kendisini mükemmel görürken başkalarını eleştirir ve reddeder.
Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma	Sosyal toplantılarda, kişinin diğerleriyle olan benzerliklerinden ziyade farklılıklarına odaklanır.	Sosyal durumlardan ve gruplardan kaçınırlar.	Bir bukalemun gibi her gruba dahil olacak şekillerde davranır.
Bağımlılık/Yetersizlik	Önemli kişilerin kendisiyle ilgili tüm kararları vermelerini isterler.	Yeni zorluklarla uğraşmaktan kaçınır (Örn: araba sürmeyi öğrenmek).	O kadar kendine güvenir ki kimseden bir şey istemez (karşı bağımlı).
Zarar Görme ve ya Hastalığa Karşı Dayanıksızlık	Saplantılı bir şekilde gazetelerdeki felaket haberlerini okur ve günlük durumları onları önceden tahmin eder.	Tamamen güvenli görünmeyen yerlere gitmekten kaçınır.	Tehlikeyi umursamadan pervasızca hareket eder (karşı fobi).
İçiçe Geçme/Gelişmemiş Benlik	Bir yetişkin olarak bile annesine her şeyi anlatır, partnerine bağlı yaşar.	Samimiyetten kaçınır, bağımsız kalır.	Önemli kişilerle her yönden zıt olmaya çalışır.
Başarısızlık	Görevleri gönülsüz veya gelişigüzel bir şekilde yapar.	İş zorluklarından tamamen kaçınır, işleri erteler.	Durmadan kendini yönlendirerek aşırı başarılı olmaya çalışır.
Haklılık/Büyüklenmecilik	İstedikini elde etmek için başkalarına zorbalık eder; başarılarıyla övünür.	Üstün değil, ortalama olduğu durumlardan kaçınır.	Başkalarının gereksinimleriyle aşırı derecede ilgilenir.
Yetersiz Öz Denetim	Rutin görevleri yerine getirmekten kolayca vazgeçer.	Bir işte çalışmaktan ve sorumluluk kabul etmekten kaçınır.	Kendini aşırı derecede kontrol ve disipline eder.

Boyun Eğicilik	Diğer bireylerin durumları kontrol etmesine ve seçimler yapmasına izin verir.	Başka bir kişi ile çatışmayı içerebilecek durumlardan kaçınır.	Otoriteye karşı isyan eder.
Kendini Fedâ	Başkalarına çok şey verir ve karşılığında hiçbir şey istemez.	Vermeyi veya almayı içeren durumlardan kaçınır.	Diğerleri için mümkün olduğunda az şey yapar.
Onay Arayıcılık	Başkalarını etkilemek için hareket eder.	Onayına imrenilen kişilerle etkileşim kurmaktan kaçınır.	Başkalarının kendilerini onaylamaması için elinden geleni yapar; arka planda kalır.
Karamsarlık/Kötümserlik	Negatife odaklanır; pozitif görmezden gelir; sürekli endişelenir; olası herhangi bir olumsuz sonuçtan kaçınmak için çaba sarf eder.	Karamsar duyguları ve mutsuzluğu ortadan kaldırmak için içer.	Aşırı iyimser davranır; hoşâ gitmeyen gerçekleri reddeder.
Duyguların Bastırılması	Sakin, duygusal olarak düz bir tavır sergiler.	İnsanların duygularını ve tartıştığı veya ifade ettiği durumlardan kaçınır.	Zorlama veya doğal görünmese de "parti kraliçesi" gibi davranır.
Yüksek Standartlar	Mükemmel olmaya çalışmak için aşırı zaman harcar.	Performansının değerlendireceği durumlardan ve görevlerden kaçınır veya erteler.	Standartları hiç umursamadan görevleri aceleci, dikkatsiz bir şekilde yapar.
Cezalandırıcılık	Kendisine ve başkalarına sert, cezalandırıcı bir şekilde davranır.	Ceza korkusuyla başkalarından kaçınır.	Aşırı affedici bir şekilde davranır.

Şema Terapi modelinde yer alan şema alanları ve erken dönem uyum bozucu şemalar ve bu şemalarla başa çıkma biçimlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Şema Terapi'nin bireyin davranışları üzerinde erken dönem yaşantıları ve ilerleyen yaşlarda ortaya konulan davranışsal, duygusal örüntüleri ortaya koymak üzere açıklayıcı bir model olduğu görülmektedir. Şema Terapide yer alan her bir erken dönem uyum bozucu şemanın bireyin karşılanmamış ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda ortaya konulması çeşitli değişkenlerle bir arada çalışılmasını ve insan davranışını açıklamadaki rolü önemli görülebilir.

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet kavramı, özellikle 1970'li yıllardan itibaren hem başlı başına bir akademik çalışma konusu hem de sosyal ve beşerî bilimler kapsamında yürütülen analizlerde kullanılan önemli bir kategori haline gelmiştir. Sosyal bilimlerin ele aldığı diğer

birçok kavram gibi toplumsal cinsiyet terimi de belirgin bir tanımı olmayan ve tartışmalı bir konudur (Bradley, 2013). Toplumsal cinsiyete ilişkin kaygı özellikle toplumların gelişmesi ve feminizm gibi kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin son derece dikkat çekici hale geldiği modernleşme sürecince ortaya çıkmıştır. Bu noktadan itibaren daha önce de erkeklik ve dişilik arasında yalnızca biyolojik açıdan değil duygusal, bilişsel, toplumsal ve sosyal anlamlarda var olan farklılıklar, diğer bir deyişle eşitlikler, tanımlanmaya ve kültürel ve sosyal anlamda analiz edilmeye ihtiyaç duyulmuştur (Colebrook, 2003). Biyo-sosyal açıdan cinsiyet, toplumsal cinsiyet kavramı ile farklı anlamlar ifade etmektedir. Cinsiyet, kadın ve erkek olmanın biyolojik yönlerini ifade ederken; toplumsal cinsiyet, kadın veya erkek olmakla ilişkili psikolojik, sosyal, kültürel ve davranışsal özellikleri ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, kişinin cinsiyet kimliği ve öğrenilmiş cinsiyet rolü ile birlikte tanımlanmaktadır (Wienclaw, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylere sosyal olarak tanımlanmış cinsiyetleri temelinde yerleştirilen, paylaşılan kültürel beklentiler olarak tanımlanabilmektedir (Donaghue ve Fallon, 2003; Eagly ve Karau, 1991).

Toplumsal cinsiyet olgusu kadın ve erkek cinsiyetinin sosyal, kültürel ve dini etkenlerden etkilenmesi; stereotipleşmiş düşünceler ve toplumsal beklentiler doğrultusunda şekillenmesi ise cinsiyetler arasında eşitlik dengesinin değişmesine neden olmuştur. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kamusal ve özel alanlarda kadın ve erkeğin eşit hak, özgürlük ve fırsatlara sahip olması ve bu alanlara eşit katılım sağlayabilmelerini ifade etmektedir (Gültekin vd., 2013). Oakley'e (1985) göre toplumsal cinsiyet, toplumsal açıdan eşitsiz bölünme demektir (Akt. Saraç, 2013). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet söz konusu olduğunda toplumsal olarak bir eşitlikten söz etmek mümkün değildir. Kalıplaşmış yargılar, tutumlar ve beklentiler sonucunda ortaya çıkan, kadın ve erkeklere atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri bu durumun bir sonucudur. DSÖ'ne (2021) göre toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkek olmakla ilgili davranışları, düşünceleri ve birbirleriyle ilişkilerini içermektedir. Bu roller toplumdan topluma ve zaman içerisinde değişebilmektedir. Ancak neredeyse

insanlığın var oluşuyla beraber ortaya çıkan ve insanın doğumundan itibaren başlayan toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkek eşitsizliğine, erkek üstünlüğüne ve hegemonyasına vurgu yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine göre erkeklik genellikle sertlik, fiziksel saldırganlık, kişinin duygularının kontrolü, rekabetçilik gibi özellikler ile ilişkilendirilirken; kadınlık diğerlerinin bakımını üstlenme, dış görünüş ile ilgilenme, duyguların dışa vurulması, hassasiyet, korunma ihtiyacı gibi özelliklerle ilişkilendirilmektedir (Connell, 2005). Bireyin dünyaya gelmesiyle başlayan, çocukluk ve ergenlikte pekiştirilen toplumsal cinsiyet rolleri yaşam boyunca aile, okul, iş yaşantısında ve kişilerarası ilişkilerde sürdürülmektedir (Saraç, 2013). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri insan yaşantısının ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir ve bu nedenle de birçok çalışmanın konusu olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin yürütülen çalışmalar genellikle çeşitli toplumlarda kadın erkek cinsiyeti üzerine süregelen kalıpların, önyargıların, ayrımcılığın üzerinde durmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmalar, toplumsal cinsiyet rolleri oluşumunun özellikle kadınlar için oluşturduğu eşitsizlik ve olumsuzlukları, kadınların ikincil konumunu nasıl pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Bununla beraber bazı araştırmalar, kadınların kendilerine atfedilen olumsuz toplumsal cinsiyet rolleri algısını yeniden ürettikleri ve pekiştirdikleri süreç ve durumlar üzerinde durmaktadır (Zeybekoğlu Dündar, 2012). West ve Zinnermann'a (1987) göre toplumsal cinsiyet rolleri bireyin yaşamında bir alışkanlık ve rutin haline gelir; kadınlar ve erkekler toplumun kendilerinden beklediği cinsiyet rollerini ortaya koymayı bir sorumluluk olarak kabul ederler ve bu şekilde davranmaya çalışırlar. Birçok araştırma ve çalışma kapsamında bireyler tarafından toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürüldüğü, bu rollerin beraberinde getirdiği olumsuzluklar ve eşitsizliklere rağmen her iki cinsiyet tarafından da yeniden üretildiği görülmektedir (Gherardi ve Poggio, 2001). Bu durumun kökenine inme ihtiyacı ise cevabı aranan temel sorunun "toplumsal cinsiyet rolleri nasıl gelişir?" olmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla, psikolojik olarak incelenen bu olgu üzerine on yıllar boyunca çeşitli teorik açıklamalar ortaya çıkmıştır. Biyolojik kuram,

psikanalitik kuram, sosyal rol kuramı, sosyal öğrenme kuramı gibi yaklaşımlar içerisinde toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin teorik açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır.

Toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan ilk kuramsal görüşlerden biri biyolojik kuramdır. Biyolojik psikoloji, cinsiyet kimliğinin ve buna bağlı olarak ortaya konulan rollerin biyolojik süreçlerden etkilendiğini ve kadın-erkek farklılıklarının cinsiyet farkından kaynaklandığını kabul etmektedir. Biyolojik kurama göre kadın ve erkeklerin farklı şekillerde davranmaları, düşünceleri ve hissetmeleri temelde beyinlerinin çalışma biçimlerindeki farklılıklar nedeniyle ortaya çıkmakta ve bu süreç doğal bir şekilde işlemektedir. Kadın ve erkeklerin davranışlarını ve duygularını etkileyen bu beyin farklılıkları ise kromozomal ve hormonal farklılık ve değişikliklerden etkilenmektedir (Berenbaum vd., 2011). Biyolojik yaklaşım, geçmiş yıllarda genellikle hayvan deneylerinin kullanıldığı laboratuvar testleri aracılığıyla insanlardaki davranışlar süreçleri tanımlarken ilerleyen yıllarda beyin görüntülemelerinden elde ettiği sonuçlar ile kadın ve erkek arasındaki farkları açıklamaktadır. Erkeklerde ve kadınlarda belirli beyin yapılarının büyüklüğü ve işlevinin cinsiyetler arasındaki davranışsal farklılıklarla ilişkili olup olmadığını inceleyen çalışmalar, iki cinsiyetin bilişsel, duygusal ve sosyal yeteneklerinin farklı olmasının beyin yapısı ile ilgili olduğunu ileri sürmektedir (Grabowska, 2016).

Money ve Ehrhardt (1972) tarafından ileri sürülen biyososyal yaklaşım ise kadın erkek davranışlarının yalnızca biyolojik ve doğal süreçler ile açıklanmasının yetersiz olduğunu aynı zamanda bireyin yetiştirilmesi ve sosyal süreçlerinin de rol oynadığını savunan etkileşimci bir yaklaşımdır. Biyososyal yaklaşıma göre birey, biyolojik olarak erkek ya da kadın olarak dünyaya geldikten sonra sosyal etiketlemeler ile kız ve erkek çocukların yetiştirilmesine gösterilen farklı muameleler, biyolojik faktörlerle etkileşime girerek gelişimi yönlendirmektedir. Bireylerin biyolojik olarak dünyaya geldikleri cinsiyetin özellikleri, hormonlar ve çevresel faktörlerin cinsiyet rolleri üzerindeki belirleyiciliği üzerine odaklanan yaklaşım; kadın-erkek farklılıklarının doğası, toplu eylem sorunu ve insan davranışının psikolojik temelleri üzerinde odaklanmaktadır (Nielsen, 1994). Yaklaşım

temel olarak bireylerin yalnızca biyolojik ya da sosyal belirleyicilerin değil her ikisinin gelişimsel olarak etkileşmesi ile cinsiyet rollerini benimsediğini ileri sürmektedir (Scwartz vd., 1981).

Toplumsal cinsiyeti ilk konu alan kuramlardan bir diğeri ise psikanalitik kuramdır. Kuramın geliştiricisi olan Freud, cinsiyet rollerinin yaşamın üç ila altı yaşlar arasında gerçekleşen ödipal dönemde geliştiğini ve bu dönemde gerçekleşen oedipus kompleksi ya da elektra kompleksi gibi süreçlerin toplumsal cinsiyeti etkilediğini ileri sürmektedir. Toplumsal cinsiyet oluşumunu biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize eden biyolojik temelli bir cinsel enerji olarak tanımlanabilen libidoya dayandırarak açıklayan yaklaşım psikososyal gelişim basamaklarının bu süreçteki etkisine vurgu yapmaktadır (Bilgili, 2016; Dökmen, 2018). Toplumsal cinsiyet kavramı üzerinde çalışan psikanalist Robert Stoller ise kadın ve erkek arasındaki davranış, duygu düşünce ve fantezilerin yalnızca biyolojik olarak açıklanamayacağını ifade etmektedir. Bununla beraber Stoller, toplumsal cinsiyeti tanımlamak için uygun kelimelerin “kadınsı” ve “erkeksi” olması gerektiğini ileri sürerek, bu kavramların cinsiyetten oldukça bağımsız olduğunu belirtmiştir (Stoller, 1968; Akt. Barbieri, 1999).

Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme teorisine göre ise cinsiyet kimliği ve rolleri bireylerin çevrelerinden doğrudan veya dolaylı olarak gözlemledikleri bir dizi davranış olarak görülmektedir. Çocuklar, çevrelerinde model aldıkları kişilerin davranışlarını gözlemledikten sonra başlangıçta cinsiyetlerine uygun olup olmadığına bakmaksızın modellerinin davranışlarını taklit edebilirler; daha sonraki ise toplumun cinsiyetlerine uygun gördüğü davranışları yeniden üretmelerine neden olacak süreçlerin etkisiyle belirli cinsiyet rollerini benimsemektedirler (Akt. Dökmen, 2018). Cinsiyet gelişimi sürecinde modelleme veya gözlemsel öğrenme ile çocuklar, diğerlerinin cinsiyete dayalı davranışları karşısında aldıkları tepkilere (ödül ve ceza) göre hangi davranışların hangi cinsiyete göre olduğunu; bu davranışların sonuçlarının neler olduğunu öğrenmektedir. Bu öğrenmeler sonucunda ise genellikle taklit yoluyla ortaya konulan ve pekiştirilen toplumsal

cinsiyet rolleri çocukluktan itibaren yaşam boyu sürdürülen davranış örüntüleri haline gelmektedir (Miller, 2016).

Lawrence Kohlberg'in öncülüğünü yaptığı toplumsal cinsiyete yönelik bilişsel gelişim yaklaşımı ise, çocukların kendi cinsiyet rolü sosyalleşmesinin birincil aracısı olduğu görüşüne odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, çocukların toplumsal cinsiyet hakkındaki fikirlerinin aşamalar halinde geliştiğini ileri sürmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların çevrelerindeki cinsiyete dayalı dünya hakkında bilgi kazandıkça, cinsiyet hakkındaki düşünceleri niteliksel olarak değişmektedir (Galambos, 2004). Kohlberg'in teorisi, çocukların cinsiyet anlayışının bilişsel gelişimdeki yaşa bağlı değişikliklerle doğrudan bağlantılı olduğuna inanılması bakımından, Piagetçi kavramlardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Kohlberg, çocukların bir cinsiyet anlayışı geliştirdikçe, davranışlarını cinsiyet normlarına uydurmak için daha fazla motive olduklarını öne sürmektedir (Miller, 2016).

Toplumsal cinsiyet olgusuna yönelik bilişsel kuramlar içerisinde yer alan sosyal rol teorisine göre ise toplumsal iş bölümü yaygın cinsiyet rolleri üretmektedir. Erkekler ve kadınların farklı sosyal kategorilere ait olmaları nedeniyle bireyler yaşam süreci içerisinde farklı beklentilerle karşılaşır. Cinsiyete dayalı iş bölümü göz önüne alındığında, erkekler ve kadınlar farklı mesleki ve aile rolleri gibi özel roller üstlenme eğilimindedir (Akgül Gök ve İl, 2017). Bu doğrultuda bireylerin başkalarının cinsiyete dayalı stereotipik beklentilerine yanıt verecek şekilde, cinsiyete dayalı normatif içselleştirilmiş özellikler yoluyla ya da statü ve güce dayalı cinsiyet farklılıkları aracılığıyla farklı cinsiyet rolleri benimsemeleri beklenmektedir. Bu yaklaşıma göre cinsiyet rolleri bireysellik ve toplumsallığın bir ürünü olmakla beraber, toplumun beklentilerinin davranışa dönüşmesi şeklinde açıklanabilir (Vatandaş, 2007).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, çocuğun içinde bulunduğu kültürün kadınlık ve erkeklik tanımlamalarına göre kendilik hakkındaki bilgileri kodlama ve düzenleme eğiliminde olduğunu ileri sürmektedir. Bilişsel odaklı teorilerden biri olan Cinsiyet Şeması Teorisi, çocukların dünyayı anlamaya yönelik içsel ve kasıtlı arzularının çevresel girdiyi

yorumlamalarını etkilediğini öne sürmektedir. Bireyler içinde buldukları dünyada davranışlarını düzenlemek için cinsiyet şemaları geliştirmekte ve bu şemalar aracılığıyla kendi davranışlarını ve başkalarına karşı tutumlarını belirlemektedir (Işık, 2020). Bireylerin kendi bilişsel süreçleri ile sosyal ortamlarının cinsiyete dayalı uygulamalarının bir bütününden türetilen toplumsal cinsiyet şeması, cinsiyet tiplemesine ilişkin duygu ve davranışların işlenmesi ve kullanılmasına odaklanmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet şeması kuramı cinsiyet tiplemesinin öğrenilmiş bir olgu olduğunu ve dolayısıyla kaçınılmaz ve değiştirilemez olduğunu varsaymaktadır. Bireyler çocukluktan itibaren cinsiyetlerine yönelik atfedilen beklentiler ve kabul gören davranışları toplumsal cinsiyet şemaları aracılığıyla bilişsel olarak organize etmekte ve davranışa dökmetedirler (Özdemir vd., 2019).

Toplumsal cinsiyetin yalnızca bir veya iki faktör tarafından değil çok sayıda faktör tarafından açıklanabileceğini ileri süren Spence (1993) ise Çok Fakörlü Toplumsal Cinsiyet Kimliği Kuramını ortaya koymuştur. Spence'e göre erkekleri ve kadınları ayıran çeşitli tutum, özellik, ilgi, tercih ve davranışlar altta yatan tek bir faktöre değil, büyük ölçüde bağımsız faktörlerin sayısı ve çeşitliliği ile ilişkilidir. Toplumsal cinsiyeti açıklamak amacıyla benlik kavramı, kişilik özellikleri, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyetle ilişkili ilgiler, rol davranışları ve tutumlar gibi çeşitli faktörlerin etkisine bakılmalıdır. Kurama göre kadınsı ve erkeksi yanları bir arada taşıyan bireyler biyolojik olarak sahip oldukları cinsiyetlerine uygun cinsiyet rollerine yönelmekte ve kendilerine ilişkin bu şekilde bir benlik algısı ya da kimlik belirlemektedir. Ancak bununla beraber bireyin farklı alanlarda kadınsı ve erkeksi yanları farklı oranlarda baskın ya da ağırlıklı olarak görülebilmektedir. Örneğin birey cinsel yönelim anlamında kadınsı bir çizgi gösterirken kişilik özellikleri erkeksi bir çizgi taşıyabilmektedir. Bu anlamda birey toplumsal cinsiyet kimliğine ilişkin farklı faktörlerin etkisinde duygu davranış ve düşünceler taşısa da genel anlamda bütüncül toplumsal cinsiyet kimliğinin biyolojik cinsiyeti ile paralellik göstereceği ileri sürülmektedir (Edwards ve Spence, 1987).

Toplumsal cinsiyet kavramını ele alan ve diğer teorik kavramları çerçevesinde açıklamaya çalışan başlıca yaklaşım ve kuramlar bu şekilde sıralanabilir. Bununla beraber toplumsal cinsiyet algısının ve buna yönelik davranışların gelişmesini, sürdürülmesini sağlayan oyuncaklardan arkadaş gruplarına ve kitle iletişim araçlarına kadar birçok farklı faktörden bahsetmek mümkündür. Bu faktörlerin başında ise aile; ailedeki bireylerin etkileşimleri, aile içi yaşantılar ve cezalandırılan ya da ödüllendirilen cinsiyet rollerinin yer aldığı düşünülmektedir (Orçan, 2011). Aile içerisinde anne ve babalarının davranışlarını gözlemleyerek kadınlık ve erkeklik hakkında beklentilerini ve toplumsal cinsiyet tutumlarını büyük oranda şekillendiren çocuklar, oynadıkları oyuncaklardan kurdukları ilişkilerine kadar tüm gelişim süreçlerinde benzer tutumları sergileyebilmektedir. Birçok farklı kuramın ele aldığı geçmiş yaşantılar ve çevre etkisi içerisinde başlıca role sahip olan aile; bireylerin yakınlığı öğrendiği ve diğer ilişkilerindeki beklentilerini oluşturduğu yer olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla ailedeki karı-koca ilişkisi çocukların erken yaşlarda yakından gözlemleyebildiği birkaç yakın karşı cins ilişkisinden biridir. Bu nedenle, cinsiyetler arası yakın ilişkilere ilişkin senaryolar ve beklentiler, karı-koca ilişkisinin doğasından etkilenmesi beklenmektedir (Feldman vd., 1998). Bu durumu destekleyen çeşitli ampirik çalışmalar olmakla beraber özellikle ergenlerde ve genç yetişkinlerde flört etmeye ve romantik ilişkilere ilişkin olumsuz tutumlar ebeveynler arasındaki olumsuzluklar ve anlaşmazlıklar ile ilişkilendirilebilmektedir. Literatürde aile ilişkileri, toplumsal cinsiyet algısı ve romantik ilişkilere dayalı çalışmaların genç yetişkinlerde yakınlığı, ilişki kalitesini ve ilişkiden haz alma yeteneği üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Lichter ve McCloskey, 2004).

Toplumsal cinsiyet rollerine bakıldığında bazı kuramlar bireylerin biyolojik cinsiyetine doğrudan bağlı biçimde biyolojik olarak cinsiyet rolleri benimsediğini savunurken bazı kuramlar bireylerin çeşitli faktörler ile toplumsal cinsiyet rollerini takımyıldızları gibi farklı şekillerde ancak bir kimlik geliştirme süreci içerisinde ortaya koyduğunu savunmaktadır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyetin tanımlanması zor ve hem oluşma süreci hem de yaşam boyu etkileri bağlamında incelenmesi önemli bir konu

olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet algısının yaşantının ilk yıllarında oluştuğunu savunan ve bireyin benlik algısının oldukça büyük bir bileşenini oluşturduğunu ileri süren kuramsal düşünceler ışığında çeşitli faktör ve değişkenlerle incelenmesi gerekliliğinin son derece önemli olduğu görülmektedir.

İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalar başlığı altında öncelikle romantik ilişki istismarı olgusuna ilişkin alanyazında yer alan çeşitli araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Bu amaçla romantik ilişki istismarına ilişkin yürütülen farklı çalışmalar incelenmiş ve öncelikli olarak romantik ilişki istismarının yaygınlığına ve sosyo-demografik değişkenlere ilişkin durumu hakkında elde edilen bulgulara vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Daha sonra romantik ilişki istismarına neden olan faktörlere ilişkin yürütülen yaygın çalışma konularındaki araştırmalar sunulmuştur. Partnerler arası ilişkilerde yaşanan istismar durumunun mağduriyet ve fail olma nedenlerine ilişkin yaygın çalışma konularına ve çalışma sonuçlarına odaklanılmıştır. Son olarak ilgili araştırmalar bölümünde, araştırma değişkenlerine ilişkin sonuçların sunulması amacıyla romantik ilişki istismarı ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile erken dönem uyumsuz şemaları ele alan çeşitli araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmaların derlenmesi aşamasında ise çalışmaların, araştırmanın çalışma grubuna benzerlik göstermesi kriteri temele alınmıştır.

Romantik İlişki İstismarı ile İlgili Araştırmalar

Saldırgan davranış, şiddet ve mağduriyet oldukça uzun zamandır sosyal bilimciler ve çalışmacılar için önemli bir konu haline gelmiştir ve bu konuda sıklıkla nitel ve nicel araştırmalar yapılmıştır (Berkowitz, 1993). Bununla birlikte, kişiler arası şiddet araştırmaları genellikle ev içi şiddet, çocuk istismarı ya da son yıllarda olduğu gibi kadına yönelik şiddet üzerine yoğunlaşmış olsa da kişilerarası şiddet çalışmaları diğer tüm sosyal etkileşimler özelinde çeşitli analizlere ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda partnerler arasında ortaya çıkan istismar durumlarının yalnızca ev içi şiddet olarak

sınırlandırılmaması, flört ve sevgililik olarak nitelendirilebilecek süreçler içerisinde de değerlendirilmesi gerekecektir. Geçtiğimiz yaklaşık 40 yıl içerisinde, daha önce önemsiz görülebilen ya da farkındalığı oldukça düşük bir olgu olan romantik ilişkilerdeki istismar olgusuna ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve ampirik kanıtlar ortaya çıkarılmıştır. İlk aşamada yürütülen araştırmalarda istismar olgusunun önemine vurgu yapmak ve yaygınlık oranlarına ilişkin anlayışı geliştirmek amacıyla flört şiddeti, yakın ilişki istismarı, yakın partner şiddeti gibi kavramlara yönelik araştırmaların sayısı ve derinliği arttırılmaya çalışılmıştır. Bununla beraber diğer çalışmalar ise ilişkilerde şiddet ve istismarın başlatılması ve mağduriyeti ile ilgili çok sayıda faktörün belirlendiği araştırmalara odaklanmıştır. Ancak halen mevcut alanyazın içerisinde romantik ilişkilerin genelindeki istismar durumuna yönelik suç işleme ve mağduriyet ile ilişkili faktörleri ayrı ayrı tanımlamaya ihtiyaç vardır (Lewis ve Fremouw, 2001).

Bu çalışmada ise özellikle genç yetişkinler ve evlilik birlikteliği içerisinde olmayan bireyler arasındaki romantik ilişkilerdeki istismara yönelik çalışmaların ortaya konulması amacıyla yakın partner istismarı ve flört şiddeti kavramlarına ilişkin araştırmalara yer verilerek alanyazın taraması yapılmış ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Romantik ilişki istismarına yönelik yapılan alanyazın taramasında incelenen yurt içi ve yurt dışı çalışmalar arasında genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde yaşanan istismar durumunu tanımlamak amacıyla flört şiddeti (dating violence), yakın partner istismarı (intimate partner abuse) kavramlarını kapsayan çalışmalar da incelenmiştir. Bu durumun temel nedeni romantik ilişki istismarı olgusuna ilişkin yürütülen çalışmalarda olguya dair işlevsel bir tanıma ilişkin fikir birliği olamamasıdır. Dolayısıyla romantik ilişki istismarına yönelik araştırmaların kapsamını belirlemek ve çalışmaları yürütmek karmaşık bir hale gelmektedir. Genellikle verilen kavramlara ilişkin çalışmalar "romantik bir ilişki içerisinde başkasına acı vermek veya yaralamak amacıyla gerçekleştirilen fiziksel güç tehdidini" kapsayacak şekilde yürütülüyor olsa da; yakın partner şiddeti ve flört şiddeti kavramları olumsuz duygusal iletişim, sözlü taciz, cinsel istismar, ekonomik istismar, dijital istismar

gibi romantik ilişkilerde algılanabilecek tüm istismar türlerini kapsamaktadır (Duval, 2020; Francis ve Pearson, 2019; Ongün ve Ünsal, 2018). Özellikle daha önceki yıllarda kavramların birbiri yerine kullanılması ve işlevsel tanımlarına ilişkin farklılıkların olması yapılan araştırmaların geçerliliği ve kapsamı hakkında çeşitli engeller ortaya çıkarabilecekken son yıllarda yapılan çalışmalarda da kavramların kapsamının artırıldığı ve diğer kavramlara ilişkin çalışma sonuçlarına yer verildiği görülmektedir (Francis ve Pearson, 2019). Bu çalışmalarda kullanılan ölçekler ve çeşitli araştırma yöntemleri ile de daha kapsamlı araştırmalar yapılabilmektedir. Bu nedenle mevcut çalışmada da belirlenen hedef gruba yönelik romantik ilişki istismarına ilişkin çalışmalara yer verilmiştir.

Romantik ilişki istismarının yaygınlığına ilişkin ön tahminleri sağlayabilecek ve bir değerlendirme sunabilecek çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların geçmişi ise 40 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Makepeace (1981) tarafından yürütülen çalışma romantik ilişki istismarının doğası ve yaygınlığı konusunda yürütülen öncü bir çalışma olarak nitelendirilebilir. Makepeace, yürüttüğü çalışmada flört şiddetinin bireysel olarak mağduru olan kişilerin yanında bu şiddete maruz kalan birini şahsen tanıdığını belirten bireylere ilişkin verilere de ulaşmıştır. Araştırma sonucunda her beş üniversite öğrencisinden en az birinin flört ilişkisi içerisinde fiziksel istismara uğradığı ve örneklemin %61'inin flört şiddetine maruz kalan birini şahsen tanıdığı bulunmuştur. Bu öncü araştırmanın ardından flört şiddetinin yaygınlığına ilişkin birçok çalışma yürütülmüştür. Flört şiddetinin görülme sıklığına ilişkin dünya genelinde yapılan araştırmalarda ele alınan flört şiddeti türü ve tanımına bağlı olarak %2 ila %76 arasında değiştiği belirtilmektedir.

İlknur ve arkadaşları (2014) tarafından 373 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada genç yetişkinlerin %59,5'inin ilişkilerinde çeşitli sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %33,7'si ise yaşadıkları sorunu romantik ilişki istismarı olarak tanımlamaktadır. Genç yetişkinlerin %74,8'i kıskançlık nedeniyle, %89,9'u ise duygusal istismara maruz kaldığını bildirmiştir. Benzer şekilde Selçuk ve arkadaşları (2018) tarafından 292 üniversite öğrencisinin romantik ilişkilerinde yaşadığı flört şiddetinin

yaygınlığı ve istismar türlerini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmaya katılan genç yetişkinlerin %19,9'u geçmişteki romantik ilişkilerinde istismara maruz kaldığını belirtirken, %45,8'i şu anki ilişkilerinde istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Bu veriler, genç yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki istismar olgusunun ciddiyeti ve günümüzde toplum üzerindeki etkisi, onun gerçek yaygınlığını ve en alakalı ilişkili risk faktörlerini tanımlamayı gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla geçtiğimiz 40 yıl içerisinde romantik ilişki istismarının yaygınlığına ilişkin yürütülen çok sayıda çalışmanın yanında çeşitli ülkelerde yürütülen bu çalışmaların sonuçlarını birleştiren meta-analiz çalışmalarına da sıklıkla rastlanmaktadır.

Rubio-Garay ve arkadaşları (2017) tarafından yürütülen bir meta-analiz çalışmasında seçilen 113 araştırmadan elde edilen veriler, işlenen ve maruz kalınan üç tür flört şiddetinin yaygınlığındaki ve çeşitliliğindeki farklılıkları ortaya çıkarmıştır. Buna göre flört ilişkisinde işlenen fiziksel şiddet erkeklerde %7,7 ile %40,3 arasında, kadınlarda ise %3,8 ile %41,9 arasında değişmektedir. Fiziksel şiddete maruz kalma durumu ise erkeklerde %0,4 ile %53,7 arasında kadınlarda %1,2 ile %41,2 arasında değişmektedir. Psikolojik şiddet uygulamaya ilişkin varyans aralığı erkeklerde %4,3 ile %95,3 arasında, kadınlarda ise %4,2 ile %97 arasında değişmektedir. Maruz kalınan psikolojik şiddette yaygınlık verileri erkeklerde %8,5 ile %94,5 arasında, kadınlarda ise %9,3 ile %95,5 arasında değişmektedir. Son olarak, erkekler tarafından uygulanan cinsel şiddetin yaygınlığı %2,6 ile %58,8 arasında, kadınlar tarafından ise %1,2 ile %40,1 arasında değişmektedir; erkeklerin maruz kaldığı cinsel şiddet yaygınlığı %0,1 ile %54,2 arasında, kadınlar için ise %1,2 ile %64,6 arasında bulunmuştur. Cinsiyet ayrımı yapılmadığında cinsel şiddet oranı %79,2'ye yükseldiği görülmektedir (Rubio-Garay vd., 2017).

Romantik ilişkilerde algılanan istismarın yaygınlığını ve sonuçlarını inceleyen birçok farklı çalışma özellikle ergenler ve genç yetişkinlerin flört ve evlilik öncesi ilişki dönemine odaklanmakta ve bu gruptaki katılımcılar ile yürütüldüğü görülmektedir. Bununla beraber romantik ilişkilerde flört şiddeti ve yakın partner şiddeti çalışmalarında çeşitli

sosyo-demografik değişkenler açısından ilişkilerde algılanan istismarı değerlendirmek, daha geniş gruplara yönelik bulgulara yer vermek ve müdahale çalışmalarına katkı sağlayacak bulgulara yer verilmeye çalışılmıştır. Farklı istismar türlerini inceleyen ve çeşitli değişkenleri ele alan birçok çalışmada ise benzer sonuçlar bulunduğu söylenebilir. Çalışmaların birçoğunda maruz kalınan veya uygulanan şiddet türünün yaygınlığı ile beraber bu yaygınlık oranlarının cinsiyetler arasında nasıl değişkenlik gösterdiği incelenmektedir. Bu anlamda yürütölen birçok çalışmada yalnızca kadınlardan oluşan katılımcı gruplar ile çalışmış olsa da cinsiyet bakımından karma gruplarla yürütölen çalışmalara da sıklıkla rastlanmaktadır. Daha önce istismar türlerinin yaygınlıklarının incelendiği çalışmalar doğrultusunda romantik ilişkilerde istismara maruz kalma ve uygulama durumlarının hem kadın hem erkeklerde oldukça yaygın bir şekilde göröldüğü ortaya konulmuştur (Rubio-Garay vd., 2017).

Hettrich ve O'Leary (2007) tarafından romantik ilişkilerde görölen istismarın yaygınlığı, türü ve kadın erkek cinsiyeti bakımından farklılaşmasını incelemek amacıyla 493 üniversiteli kadından oluşan grup ile bir çalışma yürütölmüştür. Çalışma sonucunda kadınların %32'sinin partnerlerine karşı fiziksel istismar uyguladığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda kadınların şiddeti başlatma ve çeşitli şiddet türlerini uygulama anlamında erkeklerden daha yüksek eğilim gösterdiği ileri sürölmüştür. Bununla beraber erkeklerin ise istismar davranışlarının daha yüksek şiddette olduğu bildirilmiştir. Ek olarak, saldırganlığın mevcut olduğu ilişkilerde genel ilişki doyumu ve partnere karşı olumlu duyguların daha az olduğu belirlenmiştir.

Renner ve Whitney (2012) tarafından 18-27 yaş aralığındaki 10.187 kadın ve erkek genç yetişkinle yürütölen bir çalışmada romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar durumu incelenmiştir. Çalışmada katılımcıların 47'sinin romantik ilişkilerde görölen istismar türlerinden en az birini yaşadığı bildirilmiştir. Bununla beraber çalışmada karşılıklı uygulanan istismar durumunun tek yönlü uygulanan istismardan daha yüksek oranda bildirildiği görölmüştür. Çalışmaya katılan grubun %54'ü çift yönlü istismarı bildirirken;

yalnızca istismar uyguladığını bildirenlerin oranı %21,35 ve yalnızca mağduriyet yaşadığını bildirenlerin oranı %24,57 olarak bulunmuştur.

Dardis ve arkadaşları ise (2015) romantik ilişki istismarı bağlamında genç yetişkinler ile yürütülen çalışmalara ilişkin bir literatür taraması çalışması ortaya koymuştur. Çalışmada, romantik ilişki istismarının yayınlığı ve cinsiyet bağlamında yapılan farklı çalışmaların analiz sonuçlarında romantik ilişkilerde istismarın karşılıklı veya çift yönlü olarak ortaya konulduğu, yani her iki partnerin de hem mağdur hem de fail konumunda olabildiği görülmüştür. Bu sonuçlar ise romantik ilişkilerde saldırgan içerikli davranışlar konusunda kadınlar ve erkekler arasında herhangi bir farklılığın olmadığını ileri süren çalışma sonuçlarını desteklemektedir.

Romantik ilişkilerdeki istismar durumunun görülme sıklığının incelendiği çalışmalarda yaşın da önemli bir faktör olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Aslan ve arkadaşları (2008) romantik ilişki istismarına ilişkin yürütülen çalışmalarda özellikle 16-24 yaş aralığında bireylerin risk grubunda olduğu belirtmiştir; dolayısıyla bu şiddete ilişkin çalışmalar özellikle bu yaş grubuna yoğunlaşmaktadır. Bununla beraber flört şiddeti ve yakın partner istismarının incelendiği çalışmalarda 12 yaşından 60 yaş üzeri bireylere kadar birçok kadın ve erkeğin romantik ilişkilerinde istismara maruz kaldığı ve istismar yaşantılarının her yaş grubunda önemli oranda görüldüğü belirtilmektedir (Gerino vd., 2018; Yıldırım ve Terzioğlu, 2018).

Peterman ve arkadaşları (2015) tarafından 30 ülkeden 19-49 yaş aralığında kadınlarla yapılan bir çalışmada kadınların ilk romantik partner istismarı deneyimledikleri yaşların ortalaması 22.1 olarak bulunmuştur. Bu durumun özellikle evli olmayan bireylerin değişen romantik ilişkilerinde görüldüğü ve yaşa bağlı istismar durumunun artan bir eğim gösterdiği görülmüştür. Ayrıca bu 30 ülkenin neredeyse tamamında 15-35 yaş aralığında romantik ilişki istismarının en yüksek düzeyde görüldüğü belirlenmiştir.

Romantik ilişki istismarının yaygınlığına ilişkin incelenen bir diğer demografik değişken ise sıklıkla katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri olabilmektedir. Sosyo-

ekonomik düzey ve istismar durumunun incelendiği çalışmalarda bireylerin yoksulluk ve beraberinde getirdiği stres yaşantılarının bireylerin istismar ve şiddete yönelimini arttırdığı yönünde sonuçlar verdiği ileri sürülmektedir (Gömbül ve Buldukoğlu, 1997). Benzer şekilde O'Keefe (1998) tarafından yürütülen bir çalışmada düşük sosyo-ekonomik düzeyin hem erkeklerde hem de kadınlarda flört şiddeti uygulama ve mağduriyeti ile önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durumun ise yoksulluğun beraberinde getirdiği stresin flört şiddetine neden olabileceği öngörülmektedir (Jewkes, 2002). Bu konudaki bazı çalışmalarda ise sosyo-ekonomik düzey ile anne-baba eğitim düzeyi ve katılımcıların eğitim düzeyleri bir arada incelenmiş; bu çalışma sonuçlarında da yine düşük sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerinin artan istismar davranışları ile bir arada görüldüğü belirtilmiştir (Dardis vd., 2015; Ongün ve Ünsal, 2018).

Mevcut araştırmalar incelendiğinde romantik ilişkide istismara maruz kalma ve saldırgan olma durumlarına ilişkin çok sayıda risk ve koruyucu faktör sıralanmaktadır. Birçok risk faktörünün özellikle ergenlik ve çocukluk gibi bireyin psikolojik olarak kırılgan bir döneminde geliştirildiği belirlenmiştir. Aile içi şiddete maruz kalma veya şiddete tanık olma en önemli risk faktörleri arasında kabul edilirken bununla beraber ebeveyn desteğinin olmaması, zayıf iletişim becerileri, düşük eğitim düzeyi, madde kullanımı, kaygı, düşük öz saygı gibi birçok neden romantik ilişkilerde istismara maruz kalma ve saldırgan olma açısından bireyleri etkilemektedir. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında ise romantik ilişkilerde istismar durumunun en önemli etkenleri bakımından geçmiş aile yaşantıları ve bireyin psikolojik durumunun yanında en çok öne çıkan nedenlerden biri olarak toplumsal cinsiyet rolleri ele alınmaktadır (Akın ve Demirel, 2003; Duval vd., 2018).

Romantik ilişkilerde istismar olgusunun yaygınlığına ilişkin yürütülen birçok çalışma daha sonraki çalışmalarda bu olgunun nedenlerine, beraberinde getirdiği etkilere ve sonuçlarına odaklanılmasına öncülük etmiştir. Romantik ilişkilerde istismar yaşantılarının ortaya çıkmasında ve bu durumun sürdürülmesine neden olan birçok faktör

bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri olarak kabul edilen erken dönem aile içi yaşantıların ergenlik ve genç yetişkinlikteki ilişkilerde istismar davranışlarının gösterilmesine ya da istismara maruz kalınmasına aracılık ettiği görülmüştür (Yıldırım ve Terzioğlu, 2018). Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddete maruz kalmak yaşam boyu devam edebilecek birçok uyumsuz davranışsal ve duygusal problem ile ilişkilendirilmektedir. Romantik ilişkilerin ise ergen gelişiminin ayırt edici özelliği olduğu ve genç yetişkinlik dönemindeki ilişkilere zemin hazırladığı kabul edilmektedir (Furman ve Shaffer, 2003). Laporte ve arkadaşları (2011) tarafından 12-19 yaş aralığında yürütülen bir çalışmada aile içerisinde şiddete maruz kalan kızların romantik ilişkilerinde yeniden mağdur olma risklerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber yine ailelerinde şiddete maruz kalan ve özellikle babaları tarafından katı bir şekilde disipline edilen erkek ergenlerin kız arkadaşlarına karşı agresif davranışlar gösterme risklerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir.

Cohen ve arkadaşları (2018) ise aile içi şiddete kötü muameleye maruz kalmanın çatışma çözme becerilerindeki eksikliklerle beraber, bireylerin romantik ilişkilerinde yaşam boyu devam edebilecek istismar davranışlarının görülmesine neden olduğunu ileri sürmüştür. Bununla beraber çocukluk çağında aile içerisinde şiddet ve istismara maruz kalmanın yanında ebeveynlerin birbirine uyguladığı şiddete tanıklık etmenin de flört ilişkilerinde istismara maruz kalma ya da uygulama olasılığını arttırdığı düşünülmektedir (Gökkaya ve Öztürk, 2021). Diğer yandan, birçok çalışmanın aile içi şiddet öyküsünün ergenlik ve genç yetişkinlikteki romantik ilişki istismarı üzerindeki aktarıcı etkisine ilişkin bulgularına rağmen bazı çalışmalarda bu durumun tam tersi sonuçları üzerine odaklanmıştır.

Haselschwerdt ve arkadaşları (2018), 23 genç yetişkin ile yürüttüğü nitel bir çalışma sonucunda çocuklukta anne babalarından istismara maruz kalan kadınların güvenli ve sağlıklı ilişkiler kurma konusunda daha aktif davranabildiklerini belirtmiştir. Bu kadınlar istismara yönelik davranışları daha iyi analiz edebildikleri, istismar davranışları

gördüklerinde ilişkileri terk etme çabası içinde oldukları görülmüştür. Bu bağlamda bulguların karşılaşıldığı çalışma sonuçlarına nadiren rastlansa da yine genellenebilirliği daha yüksek olan gruplar içerisinde aile içinde görülen şiddet döngüsünün yetişkin romantik ilişkilerinde sürdürüldüğü görülmektedir.

Benlik saygısı ve buna bağlı kişinin kendisine yönelik olumlu tutumlarını etkileyen akademik başarı, fiziksel görünüş, sosyal kabul gibi diğer faktörlerin de romantik ilişkilerdeki istismar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Romantik ilişkilerde görülen istismarın bireylerin benlik saygısı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla partneri tarafından istismara maruz kalan ve kalmayan toplam 96 genç kadın ile yürütülen bir çalışma sonucunda; istismara maruz kalan kadınların önemli ölçüde daha düşük benlik saygısına sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ayrıca bu kadınların yaşadıkları güçsüzlük ve umutsuzluk duyguları nedeniyle istismarcı ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları bildirilmiştir (Aguilar ve Nightingale, 1994).

Lewis ve Fremouw (2001) tarafından yapılan bir araştırmada flört şiddetine ilişkin bir literatür taraması yapılmış ve partnerler arasında yaşanan istismarın klinik sonuçlarına ilişkin bulgular üzerine odaklanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen birçok diğer çalışmanın sonucu olarak düşük benlik saygısı flört şiddeti mağduriyetini ve şiddet davranışlarını yordadığı bulunmuştur (Choice ve Lamke, 1997; Rusbult ve Martz, 1995). Bu çalışmalarda bireylerin düşük benlik saygısının kendilerini partnerlerine karşı savunmasız ya da agresif konuma sokmaları dolayısıyla istismar davranışlarının ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Van Outysel ve arkadaşları (2017) ise özellikle düşük benlik saygısının bireylerin istismar mağduru olmasının hem önemli bir nedeni hem de sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Romantik ilişkilerinde yakınlık kurmak ve partnerin güveninin sağlamak için yapılan çeşitli duygusal veya cinsel içerikli davranışlar partnerler tarafından kötüye kullanıldığında bireylerin benlik saygıları üzerindeki olumsuz etkilerine sıklıkla rastlandığı bildirilmiştir. Benzer sonuçların görüldüğü bir diğer çalışmada düşük benlik saygısının

partner istismarı bakımından karmaşık sonuçlar ortaya koyduğunu belirtmiştir. Araştırmacılar düşük benlik saygısının kişinin kendisine güvensizliği nedeniyle istismarcılarla ilişkiyi sürdürmeye ve süreğen mağduriyet yaşamaya veya antisosyal, agresif davranışlar sergileyerek partnere istismar uygulamaya neden olabildiğini belirtmiştir (Turan ve Duy, 2020).

Romantik ilişki istismarının özellikle ergenler ve genç yetişkinler üzerinde olmak üzere yaşamın önemli bir bölümünde endişe verici fiziksel ruhsal ve sosyal sorunlara neden olduğu kabul edilmektedir. Romantik ilişki istismarı ile ilişkili olarak yapılan birçok araştırma bu durumun ergenlik döneminden itibaren yaşam boyu geliştirilebilecek yaygın bir ruh sağlığı sorunu olduğunu ve çift yönlü bir örüntüye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler arasında çift yönlülük özelliği ile dikkat çeken romantik ilişki istismarı mağdur ve saldırganlık rollerinin karşılıklılığını ve geçmiş yaşantılara bağlı olarak ortaya çıkabildiğini vurgulamaktadır (Barreira vd., 2014; Matud, 2007). Günümüzde yapılan çalışmalarda romantik ilişki istismarına ilişkin problem durumu yalnızca yaygınlığına değil daha büyük oranda bu olgunun ruh sağlığı üzerindeki sonuçlarına odaklanmaktadır.

Depresyon belirtileri, anksiyete, travma sonrası stres, yeme bozuklukları, alkol ve tütün kullanımı ve riskli cinsel davranışlar da dahil olmak üzere romantik ilişki istismarı ile ilişkili birçok psikolojik sorun bulunmaktadır (Bonomi vd., 2013; Cheng vd., 2020; Taquette ve Monteiro, 2019). Bununla birlikte romantik ilişkide istismar mağdurları kadar saldırganların da bu riskli davranışlara yönelmesine neden olan kültürel, sosyal ve geçmiş yaşantılara dayalı faktörler incelenmektedir. Romantik ilişkilerde yaşanan farklı istismar türlerine ilişkin bir tarama çalışması yapılan çalışmalarda ise bu sorunların başında düşük öz saygı, depresyon, kaygı ve duygusal travmaların geldiğini belirtmiştir (Akcan, 2020; Lawrance vd., 2012; Lewis ve Fremouw, 2001). Yakın partner şiddeti ve flört şiddetinin incelendiği birçok çalışmada özellikle depresyon ve kaygı yaşadığını belirten katılımcıların sayısı oldukça yüksektir. Bununla beraber özellikle cinsel ve fiziksel istismar mağduriyeti

olan bireylerde majör depresyona travma sonrası stres bozukluğunu eşlik ettiği bildirilmektedir (O'Campo vd., 2006).

Bireylerin yaşamının önemli gelişimsel görevlerinden olan romantik ilişkilerde istismara maruz kalmanın psikososyal anlamda uzun vadeli sonuçları olduğunu ortaya koyan birçok çalışma bulunmaktadır. Psikolojik sorunlarla beraber olumsuz duygusal ve fiziksel sağlık beraberinde uyku bozuklukları, yeme bozuklukları, öfke kontrolünün sağlanamaması gibi sonuçları beraberinde getirmektedir. Bundock vd. (2013) yaklaşık on binden fazla katılımcıyla gerçekleştirdiği çalışmada anoreksia ve bulimia dahil olmak üzere çeşitli yeme bozukluklarının yakın partner şiddeti ile ilişkili olduğunu bildirmiştir. Bununla beraber fiziksel sorunlar ve riskli davranışların da romantik ilişki istismarının en yaygın sonuçlarından olduğu görülmektedir. Bu riskli davranışların başında ise intihar düşünceleri, girişimleri ve alkol madde kullanımı yer almaktadır. Uran (2019) tarafından yürütülen bir çalışmada intihar girişimi nedeniyle konsülte edilen çocuk ve ergenlerin %43,4'ünün romantik ilişkilerindeki sorunlar nedeniyle intihar girişiminde bulunmuş olabileceği belirtilmiştir.

Reviere ve arkadaşları (2007) da partner istismarının görüldüğü ilişkiler yaşayan kadınların %35-40'ının ilişki sürecinde veya ilişkinin sonlanmasının ardında intihar girişiminde bulunduğunu bildirmiştir. Temple ve Freeman (2011) ise istismara uğramamış akranlarıyla karşılaştırıldığında, flört şiddeti yaşayan gençlerin sigara, alkol, esrar kullanma ve çeşitli ilaçları kullanma olasılıkları daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Araştırmacılar, romantik ilişki istismarı nedeniyle yaşanan intihar davranışları ve madde kullanımı eğilimlerini güçsüzlük duygusu, düşük benlik saygısı, çaresizlik, sosyal izolasyon ve finansal kaynaklara erişimin engellenmesi gibi nedenlerle ilişkilendirmiştir. (Campbell vd., 1995; Reviere vd., 2007; Türk vd., 2020).

Romantik ilişkilerde istismarın yaygınlığı ve beraberinde getirdiği etkiler bu durumun nedenlerinin araştırılmasını önemli bir ihtiyaç haline getirmiştir. Dolayısıyla bu istismar yaşantılarına neden olabilecek çeşitli değişkenler üzerine çalışmalar

yürütülmüştür. Çalışmalardan elde edilen sonuçlar bağlamında birçok faktörün bir arada ya da etkileşimleri sonucunda bu olgunun ortaya çıktığı düşünülmektedir (Türk vd., 2020). Günümüzde romantik ilişki istismarına ilişkin mevcut araştırmalar istismarı uygulama ve mağduru olmaya neden olabilecek birçok risk faktörü olduğunu ileri sürmektedir. Bireyi istismarcı olma riskine sokan sosyo-demografik değişkenlerin yanı sıra, ebeveyn desteği eksikliği ve aile içi şiddet öyküsü, arkadaş etkisi, ilişki istismarını sürdüren toplumsal inanç ve stereotipler, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı kalma, stres, kaygı, katı madde kullanımı ve zayıf iletişim becerileri gibi çeşitli değişkenlerin daha yüksek etkilere sahip olabileceği belirtilmiştir (Akış vd., 2019; Caetano vd., 2000; Taquette ve Monteiro, 2019; Türk vd., 2020). Sonuç olarak romantik ilişki istismarına ilişkin çalışmaların son yıllarda daha fazla dikkat çektiği ve halen farklı değişkenler bağlamında değerlendirilmesi gereken bir olgu olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda istismarın neden ve sonuçlarının anlaşılması ile olası koruyucu önleyici çalışmaların geliştirilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülebilir.

Romantik İlişki İstismarı ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Algısına İlişkin Çalışmalar

Romantik ilişki istismarını konu alan çalışmaların incelediği değişkenlerden biri de katılımcıların toplumsal cinsiyete ilişkin algıları olmaktadır. Araştırmacılar, çalışmalarında hem kadınların hem de erkeklerin toplumsal cinsiyete ilişkin algı ve tutumlarının partnerleri ile ilişkilerinde maruz kaldığı ya da uyguladığı istismar düzeyi ile ilişkisini incelemektedir. Bu araştırmaların geneline bakıldığında toplumsal cinsiyete yönelik geleneksel tutumun partnerler arasındaki istismar durumu ile anlamlı yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Son yıllarda özellikle romantik ilişki istismarına ilişkin yürütülen nitel ve nicel birçok çalışmanın sonucunda bu şiddet türüne toplumsal cinsiyet rollerinin ve erken dönem aile içi deneyimlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Reitzel-Jaffee ve Wolfe (2001) tarafından yürütülen bir çalışmada, cinsiyet rollerinin gelişimi ve şiddetin kabulünün genellikle aile içi deneyimler sonucunda ortaya çıktığı savunulmaktadır. Üniversiteye devam eden erkeklerin katılımcısı olduğu bu

çalışmada ailedeki şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile şiddetin kabul edilebilirliği ve flört şiddeti arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirilmektedir. Benzer şekilde Litcher ve McCloskey (2004) genç yetişkinlerden oluşan kadın ve erkeklerin dâhil olduğu bir çalışma grubu ile yürüttüğü araştırma sonucunda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin ve aile içi şiddet deneyimlerinin partnerler arası ilişkilerde bir senaryo görevi görerek, erkek egemenliğini desteklediğini ve kadınları romantik ilişkilerinde istismara maruz kalma riskiyle karşı karşıya bıraktığını ileri sürmektedir. Çalışmaya katılan bireyler arasında özellikle ailede babanın anneye şiddet uyguladığına tanıklık eden ve toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel tutumları öğrenen bireylerin partnerler arası şiddeti normalleştirdiği görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda kadın katılımcıların maruz kaldığı şiddeti normalleştirdiği, erkek katılımcıların ise aynı şekilde şiddet uygulamaya yönelik davranışları normalleştirdiği görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gelişmesindeki en önemli faktörlerden biri olan kültür etkisi de toplum içerisinde görülen partner istismarına yönelik yapılan çalışmaların konusu haline geldiği görülmüştür. Toplumsal cinsiyet ve romantik ilişkiler hakkında kültürel inançlar ve beklentilerin partner istismarı ile ilişkisini ortaya koymak üzere yürütülen bir çalışmada, kadınlık ve erkeklik rollerine ilişkin geleneksel tutumların romantik ilişkilerde görülen istismarın kabulü ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Vondello ve Cohen, 2008). Araştırmada kadınlık; aileye bağlı olmak, sadık olmak, kendini feda etmek, cinsel ve ahlaki yönden saf olmak ile ilişkilendirilmiştir. Erkeklik ise güç ile kanıtlanması gereken, kadını korumakla yükümlü ve onurlu biri olmak ile ilişkilendirilmiştir.

Bir diğer çalışmada ise flört şiddetinin nedenlerinin araştırılmak amacıyla 18-29 yaş arasındaki kadın ve erkek bireyler ile birlikte nitel bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada flört şiddetinin en temel nedenlerinden biri olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği işaret edilmektedir (Kaplan, 2020). Toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli yeniden üretilerek bireylerin yaşamında rutinleşmiş davranışlar ve düşünceler haline gelmesinin tüm flört şiddeti türleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Saraç (2021) tarafından yürütülen

nitel bir çalışmada partnerleri tarafından istismara bırakılan genç yetişkin kadınlara romantik ilişkilerde istismara toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi sorulmuştur. Katılımcılar, “kadın erkeğe boyun eğmelidir”, “erkekler istediği şekilde davranabilir ancak kadınlar davranamaz” anlayışının ilişkilerde istismarı beraberinde getirdiğine yönelik yanıtlar vermiştir.

Görüldüğü gibi aile içi deneyimler ve kültüre bağlı olarak oluşan toplumsal cinsiyet algısı gelenekselleştikçe ve kadın erkek eşitsizliği bağlamında geliştikçe partnerler arasındaki istismar durumu üzerinde olumsuz bir etkiye neden olmaktadır. Romantik ilişkiler içerisinde olan bireyler geçmiş yaşantıları ve içinde buldukları kültürden getirdikleri inanç, tutum ve beklentileri partnerleriyle ilişkilerine taşıyabilmektedir. Dolayısıyla bu durum toplumsal cinsiyet olgusu bağlamında genellikle kişinin kendi cinsiyetine yönelik beklentileri ortaya koymak amacıyla ya da partnerinin cinsiyetine yönelik beklentileri içselleştirmesi nedeniyle istismar davranışı ile ortaya konulabilmektedir. Diğer bir deyişle geleneksel toplumsal cinsiyet algısına sahip erkekler, partnerlerini baskıcı şekilde kontrol etmekten fiziksel olarak yaralamaya kadar çeşitli istismarcı davranışları göstermeyi kazanılmış bir hak olarak göreceği düşünülebilir. Benzer şekilde kadınların da romantik ilişkilerinde kendilerinden beklenen davranışları ve fedakârlıkları göstermemeleri durumunda istismara maruz kalmayı hak ettiklerini düşünebileceği; bu karşılıklı beklentilerin ise istismarın ortaya çıkmasına ya da sürdürülmesine neden olabileceği görülmektedir.

Romantik İlişki İstismarı ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalara İlişkin Çalışmalar

Romantik ilişkilerdeki istismar yaşantılarında bireyin demografik özellikleri ile beraber en çok etkilendiği durumun aile içi şiddete tanık olma veya maruz kalma durumları da sıklıkla incelenmektedir. Romantik ilişki istismarına ilişkin araştırmaların birçoğu kuşaklar arası şiddet aktarımı ön tahminine odaklanarak, katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynler arası şiddetle ilgili deneyimlerini geriye dönük olarak rapor etmelerini gerektiren kesitsel çalışmalara dayanmaktadır (Lichter ve McCloskey, 2004).

Wolf ve Foshee (2003) ergenlerin aile içi şiddete maruz kalma ile flört şiddeti uygulamaları arasındaki ilişkide öfke ifade tarzının (yapıcı, doğrudan yıkıcı, dolaylı yıkıcı) aracılık ettiğini ileri sürmektedir. Çalışma sonuçları ise aile içi şiddete maruz kalan ergenlerin, kendilerini flört şiddetinin faili olma riskine sokan öfke ifade tarzlarını öğrendiklerini göstermektedir.

Gover ve arkadaşları (2008) tarafından 2500 üniversite öğrencisi ile yürütülen bir çalışmada çocuklukta şiddete maruz kalmanın, erkekler ve kadınlar için şiddetle karakterize edilen ilişkilere katılımın tutarlı bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Bununla beraber çeşitli çalışmalarda şiddet davranışının kuşaklar arasında tekrarlandığı gözlemlense de çocukluk döneminde şiddete maruz kalan ve şahitlik eden pek çok kişinin saldırganlaşmaması, şiddetin devam etmesinin dinamikleri belirsiz kabul edilebilmektedir ve bu da neden-sonuç determinist bakış açısını sorgulanabilir kılmaktadır. Bu anlamda, Young tarafından önerilen erken uyumsuz şemalar da dâhil olmak üzere, köken aile içindeki deneyimler ile partnerler arası şiddet arasında aracı değişkenlerin varlığı düşünülebilir. Bu varsayıma dayalı olarak, özellikle son yıllarda birçok çalışma erken dönem uyumsuz şemaların flört şiddeti üzerindeki yordayıcı gücünü belirlemeyi amaçlamıştır (Calvete vd., 2007; Shorey vd., 2017; Paim ve Falcke, 2018; Pilkington vd., 2021).

Erken dönem uyumsuz şemalar ile romantik ilişki istismarını konu alan araştırmalarda yaşamın erken dönemlerinde gelişen, yaşam deneyimlerine ilişkin algılarımızı bozan ve doğrulayıcı bilgi işleme yoluyla sürdürülen erken dönem uyumsuz şemalar ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi destekleyen araştırmalar bulunsa da partner şiddeti arasındaki ilişkiye ilişkin araştırmaların eksikliğine vurgu yapılmaktadır. Bu araştırmalardan erken dönem uyumsuz şemalar ile romantik ilişkilerdeki partner istismarı mağduriyeti ve uygulama arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 305 üniversiteli kadın ile bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma sonucunda kendini feda ve boyun eğcilik şemalarının mağduriyeti varyansının %13,9'unu açıkladığı bulunurken; büyüklenmecilik, yetersiz öz denetim, güvensizlik, terk edilme ve sosyal izolasyon şemalarının partner istismarı suçu

varyansının %11,3'ünü açıkladığı bulunmuştur (Hassija vd., 2017). Paim ve Falcke (2018) tarafından yürütülen bir diğer çalışmada ise 181 kadın ve 181 erkek katılımcıdan oluşan bir araştırma sonucunda güvensizlik/kötüye kullanılma ve kusurluluk/utanç şemaları ile partner şiddeti arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmuştur. Bu şemalar kadınlar için şiddet mağduriyetinin bir yordayıcısı olarak belirlenirken; erkekler için hem mağduriyet hem de şiddet faili olmanın yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle, erken dönem uyumsuz şemaların cinsiyete ve olası diğer faktörlere de bağlı olarak hem kurban hem de saldırgan davranışların bir nedeni olabileceği ileri sürülmüştür (Paim ve Falcke, 2018).

Bir diğer çalışmada yine 238 üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışmada erken dönem uyumsuz şemaların zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik alt boyutlarının flört şiddetinin toplam puanı ile anlamlı bir ilişki verdiği bulunmuştur. Çelik ve Çelik (2022) tarafından yürütülen çalışmada Ego Durumları Ölçeği'nin eleştirel ebeveyn, doğal çocuk ve uyarlanmış çocuk alt boyutları ile erken dönem uyumsuz şemaların zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik alt boyutlarının toplam varyansın yaklaşık %16'sını açıkladığı görülmektedir.

Bu çalışma sonuçlarından hareketle erken dönem uyumsuz şema alanları ve bire bir şemalar özelinde romantik ilişki istismarına ilişkin yürütülen araştırmalarda anlamlı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Erken dönem uyumsuz şemaların hem kadınlar hem de erkekler için romantik ilişki istismarının önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna varılabilir. Dolayısıyla şema terapi modeli kapsamında romantik ilişki istismarı olgusunun ele alınması gereken bir konu olduğu sonucuna varılabilir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde, sıralı olacak biçimde araştırma yöntemi, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama süreci, veri toplamada kullanılan araçlar ve elde edilen verilerin analiz sürecine dair bilgilere değinilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların ve toplumsal cinsiyetin romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyini yordama gücü incelenmiştir. Aynı zamanda cinsiyet, romantik ilişki süresi, aile içerisinde şiddete tanık olma ve maruz kalma durumlarına bağlı olarak algılanan istismar düzeyinde farklılık gözlenip gözlenmediği de ele alınmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri, bazı demografik değişkenler, erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet oluşumu iken bağımlı değişkeni, algılanan romantik ilişki istismarıdır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemi olarak ilişki tarama modeli benimsenmiştir. İlişki tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak, söz konusu ilişkinin derecesini tespit etmek ve araştırmacıların nedenselliğe ilişkin bir çıkarımda bulunmasına katkı sağlaması amacıyla yapılan tarama modelidir (Fraenkel vd., 2012; Karasar, 2012).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde yaşayan 18-35 yaş aralığındaki genç yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırma verileri 2022 yılının Şubat-Nisan ayları aralığında çevrim içi olarak toplanmış ve çalışma grubuna uygun örnekleme yöntemi yoluyla ulaşılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacıların erişmesi için uygun olan katılımcılardan veri toplamaya odaklanan, olasılık dışı örneklemenin en yaygın türüdür. Uygun örnekleme, diğer yöntemlerin kullanılmasının zor olduğu durumlarda araştırmacının ulaşabileceği en uygun gruba ulaşmasını sağlamak amacıyla tercih edilmektedir (Fraenkel

vd., 2012). Bu araştırmaya katılım için gerekli kriter olarak katılımcıların 18-35 yaş arasındaki evli olmayan, halihazırda bir romantik ilişki içerisinde olan genç yetişkinler olması belirlenmiştir. Bireylerin gelişimsel dönemleri ve yaşam evreleri birçok araştırmacı ve teorisyen tarafından farklı yaş aralıkları içerisinde ele alınmaktadır. nemli yaşam deneyimlerinin ve görevlerinin gerçekleştirildiği genç yetişkinlik döneminin yaş aralığı ise birçok kuramcı tarafından farklı şekillerde sınırlandırılmıştır. Genç/erken yetişkinlik dönemi; Havighurt'e göre 18-35, Erikson'a göre 20-40 ve Levinson'a göre ise 22-40 yaş diliminde yer almaktadır (Aktu, 2016). Bu çalışmanın başlangıcında ise uygun yaş aralığı 18-35 olarak belirlenmiş ve özellikle aile içi şiddet ve evlilik içindeki istismar durumlarından farklı olarak romantik ilişkilerdeki istismar durumunu değerlendirmek amacıyla yalnızca flört ve sevgililik ilişkisi içerisinde olan bireyler seçilmiştir. Araştırma süresince toplam 516 katılımcıya ulaşılmıştır. İlk olarak katılımcılardan elde edilen veriler incelenmiş ve herhangi bir kayıp/hatalı ver olup olmadığı incelenmiştir. evrim içi olarak veri toplanan ölçek setinin başlangıcında verilen Gönüllü Katılım Formunda "alışmaya gönüllü olarak katılıyorum." ifadesini işaretlemeyen ve kullanılan ölçeklere ritmik ya da aynı şekilde cevap veren katılımcıların verileri çalışmaya dâhil edilmemiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler analize dâhil edilmeden önce belirlenen yaş aralığında olmaması nedeniyle toplam 29 katılımcının verileri analize dâhil edilmemiştir. Geriye kalan 487 katılımcıdan 10 katılımcı uç değerler kontrolü sonucunda veri setinden çıkarılmış ve 477 katılımcı üzerinden analizler yapılmıştır. Araştırmanın temel problemi değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçladığından regresyon analizi yapılması gerekmektedir. Regresyon analizinde örneklem büyüklüğünün $N \geq 50 + 8k$ (k =bağımlı değişken sayısı) olması gerektiği belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 1989; Akt. Bonett ve Wright, 2011). Combs (2010) ise k değerine bakılmaksızın uygulamalı bilimlerde yürütülen çalışmalarda en az 100 katılımcıdan oluşan bir örneklem büyüklüğüne sahip olunması gerektiğini belirtmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmada toplam 477 katılımcının verileri dâhil edilerek analizler yrtlmştr. Bu araştırmanın katılımcılarına ait demografik bilgileri içeren Tablo 3, aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3*Demografik Dağılım*

Değişkenler	Gruplar	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Erkek	122	25,6
	Kadın	355	74,4
Yaş	18-25	288	60,4
	26-35	189	39,6
Eğitim Durumu	Lise	22	4,6
	Lisans	347	72,7
	Lisansüstü	108	22,6
Tanıklık Edilen Şiddet	Hayır	218	45,7
	Evet	259	54,3
Maruz Kalınan Şiddet	Hayır	229	48
	Evet	248	52
Romantik İlişki Süresi	0-6 ay	135	28,3
	6-12 ay	48	10,1
	1-2 yıl	78	16,4
	2-3 yıl	53	11,1
	3-4 yıl	43	9
	4 yıl ve üzeri	120	25,2
Toplam		477	100

Katılımcıların %74.4'ü kadın, %25.6'sı erkektir. Eğitim düzeyine göre dağılım lisans (%72.7), lisansüstü (%22.6) ve lise (%4.6) olarak elde edilmiştir. Katılımcıların %54.3'ü aile içinde şiddete tanıklık ettiklerini %45.7'si ise ailede şiddete tanıklık etmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %52'si aile içinde şiddete maruz kaldıklarını %48'i ise kalmadıklarını belirtmiştir. Romantik ilişki süresine göre katılımcıların dağılımı sırasıyla 0-6 ay (%28.3), 4 yıl üzeri (%25.2), 1-2 yıl (%16.4), 2-3 yıl (%11.1), 6-12 ay (%10.1) ve 3-4 yıl (%9) olarak saptanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin yaşları için minimum değer 18 maksimum değer 35 olarak sınırlandırılmıştır ve çalışma grubunun yaş ortalaması 24,86 olarak saptanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılacak ölçekler belirlendikten sonra ilk olarak ölçekleri geliştiren ve Türkçe'ye uyarlamasını yapan araştırmacılar ile iletişime geçilmiş ve ölçeklerin kullanılması için izinleri alınmış; ayrıca kullanılacak ölçeklere ilişkin psikometrik veriler ve ölçeklerin son formları talep edilmiştir (Ek-A). Verilerin

toplanmasından önce Gönüllü Katılım Formu (Ek-C) ve Kişisel Bilgi Formu (Ek-Ç) oluşturulmuştur. Belirlenen formlar, ölçekler, ölçek izinleri ve çalışmaya ilişkin kurul izni için gerekli diğer belge ve bilgiler ile sosyal medya duyuru metni ile birlikte Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'na başvurulmuştur. Araştırma modeli, veri toplama araçlarının kullanımı ve yöntemin etik kurallara uygunluğuna yönelik 08.11.2021 tarihli ve E-51944218-600-00001854332 sayılı izin belgesinin (Ek-E) Etik Kurul'dan alınmasının ardından 2022 yılının Şubat ve Nisan aylarında yaklaşık üç aylık süreç içerisinde araştırma verilerine ulaşılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla kullanılacak form ve ölçekler üzerlerinde hiçbir değişiklik yapmadan Google Forms aracılığıyla çevrim içi bir link olarak dijital ortamda hazırlanmış ve paylaşımına hazır hale getirilmiştir. Araştırmada kullanılacak form ve ölçek setinin yer aldığı çevrim içi bağlantı sosyal ağ uygulamaları aracılığıyla belirlenen duyuru metni (Ek-B) ve araştırma kriterlerinin yer aldığı bilgi notu ile katılımcılara ulaştırılmıştır.

Araştırmanın başında katılımcılara Gönüllü Katılım Formu sunulmuş ve “çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum” ifadesini işaretleyen katılımcıların formda devam etmesine olanak sağlanmıştır. Gönüllü Katılım Formu'nun başında ise katılımcılara araştırmanın amacı genel olarak tanıtılmış, çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı bildirilmiş, gönüllüğe ve verilerin saklanmasıyla ilgili genel bilgiler verildikten sonra araştırmacıların iletişim bilgileri paylaşılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılımcılar sırasıyla Kişisel Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği KF-3, Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği ve Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF yanıtlamıştır. Çevrimiçi veri toplama aracında yer alan tüm ölçekler için her sorunun işaretlenmesi zorunlu kılınmıştır. Belirtilen ölçeklerin tamamlanması ise yaklaşık 20 dakika zaman almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (Soygüt vd., 2009), Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (Arıcı, 2011) ve Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği Revize

Formu (Yıldız Akyol, 2021) kullanılmıştır. Ayrıca katılımcılarının bireysel ve çevresel özellikleri hakkında fikir edinebilmek amacıyla araştırma kapsamında oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcıların çeşitli bireysel ve çevresel özelliklerini tespit ederek araştırmacının bazı alt problemleri için veri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, romantik ilişki süresi, aile içi şiddete tanık olma durumu ve aile içi şiddete maruz kalma durumuna ilişkin bilgi edinilmesini sağlayacak sorulara yer verilerek hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu Ek-Ç'de sunulmuştur.

Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3)

Çalışmada erken dönem uyumsuz şemaların belirlenmesi amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 kullanılmıştır. Bu çalışmada, Şema Terapi çerçevesinde Jeffrey Young tarafından (1990) geliştirilen Young Şema Ölçeği'nin 2003 yılında Young ve arkadaşları tarafından düzenlenen Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış formu kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal formu beş şema alanında gruplandırılmış 18 alt ölçeği içermektedir ve 90 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan şema alanları kopukluk ve reddedilme, zedelenmiş özerklik ve başarısızlık, zedelenmiş sınırlar, başkaları yönelimlilik, aşırı uyarılma ve ketlenmedir. Ölçekte yer alan alt ölçekler ise; terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma, bağımlılık/yetersizlik, hastalık ve zarar karşısında dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş kendilik, başarısızlık, haklılık, yetersiz özdenetim ve kontrol, boyun eğme, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık-kötümserlik, duygusal ketlenme, yüksek standartlar ve cezalandırcılıktır. 6'lı Likert tipi ölçekte (1=Benim için tamamı ile yanlış, 6=Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) her alt ölçek için beş madde bulunmaktadır ve alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 5 ila 30 arasında değişmektedir. Ölçek için kesme puanı

belirlenmemiş olmakla birlikte ölçekten alınan yüksek puanlar daha çok sayıda ve daha şiddetli erken dönem uyumsuz şemanın varlığına işaret etmektedir.

Ülkemizde YŞÖ – KF3 için psikometrik incelemeler Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlama sürecinde ölçek, araştırmacılar tarafından tercüme edilerek dil ve ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla 20 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Bu değerlendirme sırasında alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak ölçeğe son şekli verilmiştir. Analizlerin aşamalarına göre katılımcı sayıları 150 ile 1071 arasında değişen üniversite öğrencileri örneklemini üzerinde uygulanan ölçeğin analizleri sonucunda 5 şema alanı altında yer alan 14 şema boyutuna ulaşılmıştır. Ölçeğin uyarlanması sürecinde uygulanan üst sıra faktör analizi sonucunda; Kopukluk, Zedelenmiş Otonomi, Zedelenmiş Sınırlar, Diğer Yönelimlilik ve Yüksek Standartlar olmak üzere 5 farklı şema alanı ortaya çıkmıştır. Ölçekteki şemaların toplandığı 14 farklı boyut ise; duygusal yoksunluk, duyguların bastırılması, sosyal izolasyon/güvensizlik, kusurluluk, iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, başarısızlık, karamsarlık, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar, onay arayıcılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda ve cezalandırıcılıktır.

Ölçeğin Soygüt ve arkadaşları tarafından (2009) yapılan güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında birleşen ve ayırt edici geçerliği, test-tekrar test güvenilirliği ile iç tutarlılığı analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları sonucunda, test-tekrar test güvenilirliğinin şema alanları için $r = .66-.83$ ($p < .01$) ve şema alt boyutları için ise $r = .66-.82$ ($p < .01$) arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir. Ölçek iç tutarlılık bakımından ise şema alanları için katsayılarının $\alpha = .53-.81$ arasında değiştiği şema alt boyutları açısından katsayılarının $\alpha = .63-.80$ arasında bulunduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha = .96$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin birleşen geçerliliği psikolojik belirtilerin şema boyutları ve alanları ile ilişkisini anlamak amacıyla incelenmiştir. Psikolojik belirtileri ölçmekte kullanılan Belirti Tarama Testi (SCL-90-R) ile YŞÖ – KF3 arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca klinik ve klinik olmayan örneklemini kıyaslanması yardımıyla ölçeğin ayırt edici

geçerli araştırılmıştır ve çeşitli şema boyutları açısından iki grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($t = 2.27-16.64$, $p < .05-.01$).

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları şema alanlarından zedelenmiş otonomi alt boyutu için .94; kopukluk için .92; yüksek standartlar için .80; zedelenmiş sınırlar için .69 ve diğeri yönelimlilik alt boyutu için .82 olarak elde edilmiştir. Şema alt boyutları için ise iç tutarlılığına ilişkin olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları .68-.87 arasında elde edilmiştir. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 madde örnekleri Ek-D1'de sunulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (TCOÖ)

Çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarını ölmek amacıyla Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (TCOÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal formu (Socialization of Gender Norms Scale) Epstein (2008) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, bireylerin toplumsallaşma sürecinde arkadaşları ve ebeveynlerinden aldığı cinsiyet rolü mesajlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Arıcı (2011) tarafından uyarlama çalışması yapılan ölçek 19 madde ve 2 alt boyuttan (geleneksel cinsiyet rolleri, eşitlikçi cinsiyet rolleri) oluşmaktadır. Likert tipi dörtlü derecelendirmeyi içeren ölçekte öğrenciler her bir mesajına kadar duyduğunu ya da aldığını ifade edecek şekilde “Hiç”, “Çok Az”, “Biraz” ve “Çok” seçeneklerinden birini işaretleyerek cevaplandırmaktadırlar. TCOÖ, toplumsal cinsiyete ilişkin mesajları iki alt boyutta değerlendirmektedir. Birinci alt boyut olan “Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinde” beş madde, ikinci alt boyut olan “Geleneksel Cinsiyet Rollerinde” ise 14 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan 2, 6, 11, 12, 16 numaralı maddeler Eşitlikçi Cinsiyet Rollerine faktörü, diğerleri ise Geleneksel Cinsiyet Rollerine faktörü kapsamındaki maddelerdir. Ölçekte tersine puanlanan madde yoktur ve her faktörün toplam puanı ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Ölçeğin yanıtlanması sonucunda iki alt boyuta ilişkin puanlar elde edilmektedir. Her madde için puanlama 0-3 arasında yapılmaktadır ve toplam puan

eşitlikçi mesajlar için en fazla 15, geleneksel mesajlar için ise en fazla 42 olabilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan puanlar, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin aldıkları mesajlara göre geleneksellik ve eşitlikçilik düzeylerine dikkat çekmektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Arıcı (2011) tarafından 660 üniversite öğrencisinden toplanan veriler aracılığıyla yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi, açıklayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ölçüt geçerliliği için ise, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kısa Formu ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Faktör analizleri sonucunda ölçeğin 19 madde ve iki alt boyuttan oluşan uygulama formu elde edilmiştir. Ayrıca ölçeğin ölçüt geçerliliği analizinde kullanılan diğer ölçeklerle anlamlı bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Geleneksel Cinsiyet Rollerini alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .79, Eşitlikçi Cinsiyet Rollerini alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı ise .63 olarak belirlenmiştir. Ölçeği test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda ise korelasyon katsayıları Geleneksel Cinsiyet Rollerini alt boyutu açısından .80 ($p<.01$), Eşitlikçi Cinsiyet Rollerini alt boyutu açısından da .86 ($p<.01$) olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Cronbach Alfa iç güvenilirlik katsayısı geleneksel cinsiyet rollerini alt boyutu için .84 ve eşitlikçi cinsiyet rollerini alt boyutu için .78'dir. TCOÖ madde örnekleri Ek-D3'te sunulmuştur.

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği Revize Formu (RİDÖ-RF)

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği'nin orijinal formu Kılınçer ve Tuzgöl Dost (2013) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal form, 70 maddeden oluşmakta ve tek faktörlü bir yapı göstermektedir. Bireylerin romantik ilişkilerinde istismara uğrama düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek içerisinde fiziksel, duygusal, cinsel istismarın yanı sıra baskı ve kısıtlamaya yönelik maddeler yer almaktadır. Çalışmada kullanılacak olan Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği Revize Formu ise romantik ilişkilerde istismar durumunun çeşitli şekillerde ortaya çıkması nedeniyle çok boyutlu bir ölçek gerekliliği ve madde sayısının fazlalığı gerekçesiyle Yıldız Akyol (2021) tarafından revize edilmiştir.

Ölçeğin revize çalışmalarında ilk olarak 460 kişilik örneklem grubundan elde edilen veriler ile ,40' in altında faktör yükü olan ve faktör yükleri arasındaki fark ,20' den az olan ve işlemeyen maddeleri ölçekten çıkarmak amacıyla açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk açımlayıcı faktör analizine göre ayıklanan ölçek maddeleri sonucunda 28 maddelik beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. 28 maddelik form tekrar açımlayıcı faktör analizine uygunluk açısından değerlendirilmiş ve analiz sonunda elde edilen beş faktörlü bu yapının ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans %61,02 olarak hesaplanmıştır. Bu boyutlar isimlendirilirken romantik ilişkide istismarın hangi biçimlerde gerçekleşebileceği kuramsal olarak incelenmiş, boyutlar için davranışsal göstergeler belirlenmiş ve bu göstergeler ile uyumlu olarak boyutlar isimlendirilmiştir. Sonuç olarak ölçek boyutları; fiziksel zarar, sosyal kısıtlama, bilişsel baskılama, duygusal ihmal ve cinsel istismar şeklinde isimlendirilmiştir. RİDÖ-RF'de; fiziksel zarar alt boyutu faktör yükü ,75 ile ,86 arasında değişen altı maddeden; sosyal kısıtlama alt boyutu faktör yükü ,62 ile ,93 arasında değişen altı maddeden; bilişsel baskılama alt boyutu faktör yükü ise ,68 ile ,80 arasında değişen altı maddeden; duygusal ihmal alt boyutu faktör yükü ,63 ile ,84 arasında değişen altı maddeden; cinsel istismar alt boyutu ise faktör yükü ,56 ile ,82 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Fiziksel zarar faktöründe madde-toplam test korelasyonları incelendiğinde değerler ,61 ile ,75 arasında, sosyal kısıtlama faktöründe ,59 ile ,80 arasında, bilişsel baskılama faktöründe değerler ,62 ile ,67 arasında, duygusal ihmal faktöründe ,52 ile ,70 arasında ve cinsel istismar faktöründe ,48 ile ,59 arasında değişmektedir.

Ölçüt geçerliğini araştırmak amacıyla DFA için gerçekleştirilen ikinci uygulamada veri toplama araçları olarak bireylere Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-Revize Formu'nun (RİDÖ-RF) yanı sıra zıt bir yapıyı ölçtüğü düşüncesi ile İlişki Doyumu Ölçeği uygulanmıştır. Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-Revize Formu ve İlişki Doyumu Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilen ölçüt geçerliği çalışmasında ölçekler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İDÖ ile RİDÖ-RF ($r = -.61, p < ,01$) ve RİDÖ-RF'nin alt boyutları olan fiziksel

zarar ($r = -.22, p < .01$), sosyal kısıtlama ($r = -.46, p < .01$), bilişsel baskılama ($r = -.46, p < .01$), duygusal ihmal ($r = -.63, p < .01$) ve cinsel istismar ($r = -.38, p < .01$) arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buradan hareketle, RİDÖ-RF'nin benzer ölçüt bağlamında geçerliğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında formun tümüne ilişkin Cronbach Alfa katsayısı ,92, fiziksel zarar alt boyutuna ilişkin ,80, sosyal kısıtlama alt boyutuna ilişkin ,87, psikolojik baskı alt boyutuna ilişkin ,87, duygusal ihmal alt boyutuna ilişkin ,88 ve cinsel istismar alt boyutuna ilişkin ,78 olarak bulunmuştur. RİDÖ-RF'nin 28 madde ve beş boyuttan oluşan nihai formunda tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekte, katılımcılardan romantik ilişki içerisinde buldukları partnerleriyle ilgili olarak verilen maddelerdeki davranışları hangi sıklıkta yaptıklarına (Hiçbir zaman=1, Nadiren=2, Bazen=3, Sıklıkla=4, Çok Sık=5) ilişkin yanıt vermeleri beklenmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar romantik ilişkide istismar yaşandığı anlamına gelmektedir ve ölçekten toplam puan ve her alt boyuta ait toplam puanlar alınabilmektedir (Yıldız Akyol, 2021).

Bu araştırmada Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF tümü için Cronbach Alfa katsayısı .94 olup alt boyutlarda fiziksel zarar için .92; sosyal kısıtlama .89; bilişsel baskılama .90; duygusal istismar .89 ve cinsel istismar .85 olarak elde edilmiştir. RİDÖ-RF madde örnekleri Ek-D2'de sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmaya katılanların demografik değişkenler ve aile içerisinde şiddete tanıklık etme, aile içerisinde şiddete maruz kalma şeklinde deneyimledikleri şiddet olguları ile ilgili değişkenlere yönelik frekans ve yüzde dağılımı ile ölçek puanlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Veri analizinde öncelikle ölçek puanları için z standart değerleri elde edilmiş ve z değerlerine göre uç değer kontrol edilmiştir. Z değerleri ± 3.30 aralığı dışında olan değerler uç değer olarak ele alınmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Dolayısıyla bu değerler göz önüne

alınarak çalışmaya katılan 10 katılımcının z değeri fiziksel zarar alt boyutu için bu aralığın dışında olduğu veri setinden çıkarılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin puanlarının normal dağılıp dağılmadığına bakılmak amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Puanların normalliği için basıklık ile çarpıklık değerleri bakılmış olup bu değerler ± 2 aralığındaysa puan dağılımı normal kabul edilmiştir (Georg ve Mallery, 2010). Gruplara göre karşılaştırmada iki kategorili bağımsız değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi, ikiden fazla kategorili bağımsız değişkenlere göre karşılaştırılmasında ise ANOVA analiz yöntemi kullanılmıştır. ANOVA için anlamlı fark çıkan durumlarda ise farkın hangi gruplar arasında olduğu LSD yöntemi ile karşılaştırılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişki de Pearson korelasyon yöntemi, romantik ilişkiyi değerlendirme genel düzeylerine olan etkileri ise çoklu doğrusal regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve bu yöntemlerin varsayımları her bir alt problemde belirtilmiştir. İstatistiksel analizler için $p < .05$ manidarlık düzeyinde inceleme yapılmıştır.

Analizler sonucunda kullanılan ölçme araçlarından elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 aralığında olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Ölçek puanlarının ve alt boyutlarının puanlarına göre betimsel istatistiklerine ilişkin dağılımlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik

Tablosu

Puan	En Küçük	En Büyük	Ort	SS	Çarpıklık	Basıklık
RİDÖ Toplam	28	100	41,90	16,40	1,551	1,823
Fiziksel Zarar	6	28	6,88	2,83	1,985	1,781
Sosyal Kısıtlama	6	30	10,18	5,35	1,535	1,694
Bilişsel Baskılama	6	30	10,79	5,66	1,241	0,687
Duygusal İstismar	6	30	9,07	4,72	1,851	1,95
Cinsel İstismar	4	17	4,98	2,20	1,82	1,957

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te gösterilmiştir. RİDÖ-RF ve alt boyut puanları ölçekte yer alan maddelerin toplanmasıyla elde edilmiştir. RİDÖ-RF puanları 28-100 arasında değişmekte olup ortalaması 41.90'dır. Alt boyutlarından fiziksel zarar 6-28, sosyal kısıtlama, bilişsel baskılama ve duygusal istismar 6-30 arasında değişirken cinsel istismar ise 4-17 arasında değişmektedir. Fiziksel zarar alt boyutu için ortalama 6.88; sosyal kısıtlama için 10.18; bilişsel baskılama için 10.79; duygusal istismar için 9.07 ve cinsel istismar için 4.98 olarak elde edilmiştir. Çarpıklık ile basıklık değerleri ± 2 arasında yer aldığından dolayı puan dağılımı normaldir.

Tablo 5

Young Şema Ölçeği KF-3 Şema Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu

Puan	En Küçük	En Büyük	Ort	SS	Çarpıklık	Basıklık
Başarısızlık	1	6	2,23	1,08	1,123	0,858
Duygusal Yoksunluk	1	6	1,91	1,04	1,363	1,512
Karamsarlık	1	6	2,86	1,36	0,421	-0,886
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	1	6	2,69	1,12	0,728	0,098
Duyguları Bastırma	1	6	2,39	1,11	0,703	-0,157
Onay Arayıcılık	1	6	3,64	1,06	-0,113	-0,567
İç İççe Geçme/Bağımlılık	1	5,11	1,99	0,90	1,051	0,596
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	1	5,86	3,61	0,95	-0,033	-0,53
Kendini Feda	1	6	3,18	1,18	0,2	-0,67
Terkedilme	1	6	2,02	1,04	1,3	1,529
Cezalandırılma	1	6	3,47	1,08	0,11	-0,629
Kusurluluk	1	6	1,77	0,91	1,616	1,583
Dayanıksızlık	1	6	2,62	1,12	0,657	0,064
Yüksek Standartlar	1	6	3,07	1,29	0,272	-0,722

Young Şema Ölçeği-KF3 şema alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 5'te gösterilmiştir. YŞÖ-KF3 alt boyut puanları ölçekte yer alan maddelerin ortalaması alınarak elde edilmiştir. Alt boyut puanları Başarısızlık, Duygusal Yoksunluk, Karamsarlık, Sosyal İzolasyon, Duyguları Bastırma, Onay Arayıcılık, Kendini Feda Terkedilme, Cezalandırılma, Kusurluluk, Dayanıksızlık, Yüksek Standartlar için 1-6; İç İççe Geçme/Bağımlılık için 1-5.11 ve Ayrıcalıklılık için 1-5.86 arasında değişmektedir. Alt boyutların ortalaması 1,77 – 3,64 arasında değişmektedir. Ortalaması en düşük olan şema alt boyutu kusurlulukken

ortalaması en yüksek olan alt boyut ise onay arayıcılık olarak elde edilmiştir. Çarpıklık ile basıklık değerleri ± 2 arasında yer aldığından dolayı puan dağılımı normaldir.

Tablo 6

Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu

Puan	En Küçük	En Büyük	Ort	SS	Çarpıklık	Basıklık
Eşitlikçi	1	15	11,91	3,29	-1,225	0,739
Geleneksel	0	39	19,61	8,15	0,036	-0,564

Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 6'da gösterilmiştir. TCOÖ alt boyut puanları ölçekte yer alan maddelerin toplanmasıyla elde edilmiştir. Eşitlikçi alt boyutu puanları 6-20 arasında değişirken ortalaması 16.91; geleneksel alt boyut puanları 14-53 arasında değişirken ortalaması 33.61 olarak elde edilmiştir. Çarpıklık ile basıklık değerleri ± 2 arasında yer aldığından dolayı puan dağılımı normaldir.

Katılımcıların Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF, Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği ve Young Şema Ölçeği KF-3 puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon yöntemi ile karşılaştırılmıştır. Bu yöntemin kullanılması için değişkenler sürekli ve normal dağılması gerekmektedir. Korelasyon katsayısının 0.40'tan küçük olması zayıf ilişki, 0.40-0.70 arasında olması orta düzeyde ilişki ve 0.70'ten yüksek ise yüksek düzeyde ilişkiyi ifade etmektedir (Baykul, 2010).

Tablo 7

Ölçek Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.RİDÖ Toplam	1																
2.Eşitlikçi	-,220**	1															
3.Geleneksel	,345**	-,157**	1														
4.Başansızlık	,204**	-,118*	,248**	1													
5.Duygusal Yoksunluk	,385**	-,130**	,398**	,466**	1												
6.Karamsarlık	,199**	-,094*	,357**	,525**	,413**	1											
7.Sosyal İzolasyon	,244**	-,058	,407**	,540**	,613**	,586**	1										
8.Duygulan Bastırma	,230**	-,119**	,349**	,394**	,446**	,416**	,601**	1									
9.Onay Arayıcılık	,097*	0,07	,395**	,365**	,262**	,364**	,439**	,262**	1								
10.İç İçe Geçme Bağımlılık	,352**	-,130**	,392**	,664**	,478**	,569**	,544**	,462**	,362**	1							
11.Ayrıcalıklılık	0,081	0,081	,254**	,226**	,207**	,300**	,416**	,299**	,338**	,207**	1						
12.Kendini Feda	,226**	-,023	,319**	,322**	,352**	,468**	,433**	,351**	,326**	,441**	,248**	1					
13.Tekkeçliğine	,337**	-,094*	,384**	,577**	,598**	,526**	,601**	,412**	,447**	,615**	,147**	,436**	1				
14.Cezalandırma	,206**	0,024	,457**	,367**	,372**	,541**	,496**	,393**	,416**	,410**	,315**	,435**	,393**	1			
15.Kusurluluk	,304**	-,140**	,410**	,662**	,664**	,515**	,615**	,498**	,313**	,659**	,194**	,323**	,706**	,409**	1		
16.Dayanıksızlık	,262**	-,056	,458**	,510**	,458**	,595**	,626**	,440**	,516**	,529**	,372**	,361**	,573**	,526**	,521**	1	
17.Yüksek Standartlar	,147**	0,049	,331**	,177**	,287**	,266**	,405**	,369**	,477**	,230**	,321**	,217**	,311**	,375**	,258**	,304**	1

**p<.01; *p<.05

RİDÖ-RF genel puanları ile TCOÖ eşitlikçi alt boyutu arasında negatif yönde ve zayıf düzeyde ilişki elde edilmişken ($r=-0.220$); geleneksel alt boyutu ile pozitif yönde ve zayıf düzeyde ilişki elde edilmiştir ($r=0.345$). RİDÖ-RF genel puanları arttıkça TCOÖ eşitlikçi alt boyut puanları azalırken geleneksel alt boyut puanları ise artmakta ya da tam tersidir.

RİDÖ-RF genel puanları ile YŞÖ-KF3 başarısızlık ($r=0.204$), duygusal yoksunluk ($r=0.385$), karamsarlık ($r=0.199$), sosyal izolasyon ($r=0.244$), duyguları bastırma ($r=0.230$), iç içe geçme/bağımlılık ($r=0.352$), kendini feda ($r=0.226$), terkedilme ($r=0.337$), cezalandırılma ($r=0.206$), kusurluluk ($r=0.304$), dayanıksızlık ($r=0.262$), ve yüksek standartlar ($r=0.147$) arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişki vardır. RİDÖ-RF genel puanları arttıkça bu alt boyutlara ilişkin puanlar da artmakta ya da tam tersidir. Ancak RİDÖ-RF genel puanları ile YŞÖ-KF3 onay arayıcılık ($r=0.097$) ve ayrıcalıklılık ($r=0.081$) alt boyutları puanları arasında ilişki anlamlı değildir.

TCOÖ eşitlikçi alt boyutu puanları arttıkça YŞÖ-KF3 başarısızlık, duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, iç içe geçme/bağımlılık ve kusurluluk puanları düşmekte ya da tam tersidir. Ancak TCOÖ eşitlikçi alt boyutu puanları ile YŞÖ-KF3 karamsarlık, sosyal izolasyon, onay arayıcılık, ayrıcalıklılık, kendini feda, terkedilme, cezalandırılma, dayanıksızlık ve yüksek standartlar alt boyutu puanları arasında ilişki anlamlı değildir ($p>.05$). TCOÖ geleneksel alt boyutu ile YŞÖ-KF3 tüm şema alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup, geleneksel alt boyutu puanları arttıkça şema alt boyutları puanları artmakta ya da tam tersidir. TCOÖ geleneksel alt boyutu ile sosyal izolasyon ($r=0.407$), cezalandırılma ($r=0.457$), kusurluluk ($r=0.410$) ve dayanıksızlık ($r=0.458$) şema alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki bulunmaktadır. TCOÖ geleneksel alt boyutu ile YŞÖ-KF3 başarısızlık ($r=0.248$), duygusal yoksunluk, ($r=0.398$), karamsarlık ($r=0.357$), duyguları bastırma ($r=0.349$), onay arayıcılık ($r=0.395$), iç içe geçme/bağımlılık ($r=0.392$), ayrıcalıklılık ($r=0.254$), kendini feda ($r=0.319$), terk edilme ($r=0.384$) ve yüksek

standartlar ($r=0.331$) şema alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ilişki bulunmaktadır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde araştırmada ele alınan araştırma problemi ve alt problemlere ilişkin analiz sonuçlarına ve bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, alt problemlerin sırası temele alınarak sıralanmış olup bulgulara ilişkin yorum ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Son olarak tartışma bölümünde elde edilen sonuçlar alan yazındaki ilgili çalışmalarla ilişkilendirilmiş ve tartışılmıştır.

Cinsiyet Değişkenine Göre Genç Yetişkinlerin Algıladığı Romantik İlişki İstismarı Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?” şeklindeki alt problemini analiz etmek amacıyla cinsiyet değişkeni ve RİDÖ-RF toplam puanı ile alt boyutları arasındaki fark bağımsız gruplar t testi yöntemi ile incelenmiştir. Bu yöntem için gerekli olan önemli varsayımlar veri sayısının gruplar yeterli sayıda olması ($N>30$) ve bağımlı değişkenin normal dağılımı gerekmektedir (Pallant, 2007). Alt probleme ilişkin analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Cinsiyete Göre RİDÖ -RF ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu

Maddeler	Grup	N	Ortalama	ss	t	P
RİDÖ-RF Toplam	Erkek	122	49,46	20,22	6,126	,000*
	Kadın	355	39,30	13,99		
Fiziksel Zarar	Erkek	122	8,50	4,61	7,786	,000*
	Kadın	355	6,32	1,51		
Sosyal Kısıtlama	Erkek	122	11,99	5,92	4,408	,000*
	Kadın	355	9,56	5,00		
Bilişsel Baskılama	Erkek	122	12,98	5,86	5,100	,000*
	Kadın	355	10,03	5,39		
Duygusal İhmal	Erkek	122	10,39	5,49	3,641	,000*
	Kadın	355	8,61	4,34		
Cinsel İstismar	Erkek	122	5,59	2,95	3,609	,000*
	Kadın	355	4,77	1,83		

* $p<.05$

Cinsiyete göre katılımcıların RİDÖ-RF toplam ($t_{(475)}=6.126$, $p<.05$) ile fiziksel zarar ($t_{(475)}=7.786$, $p<.05$), sosyal kısıtlama ($t_{(475)}=4.408$, $p<.05$), bilişsel baskılama ($t_{(475)}=5.100$, $p<.05$), duygusal ihmal ($t_{(475)}=3.641$, $p<.05$) ve cinsel istismar ($t_{(475)}=3.609$, $p<.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir. Erkeklerin Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF toplam puanları ile tüm alt boyutlarına ilişkin puan ortalaması kadınlara göre daha yüksektir.

Genç Yetişkinlerin Aile İçerisinde Şiddete Tanıklık Etme Durumu ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt problemlerinden biri olan “Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar aile içerisinde şiddete tanık olma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” probleminin açıklanması amacıyla tanıklık edilen şiddet durumuna göre RİDÖ-RF ve alt boyutları arasında fark bağımsız gruplar t testi yöntemi ile incelenmiştir.

Tablo 9

Tanıklık Edilen Şiddet Durumuna Göre RİDÖ -RF ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu

Maddeler	Grup	N	Ortalama	Ss	t	p
RİDÖ Toplam	Hayır	218	39,59	15,52	-2,84	0,005*
	Evet	259	43,84	16,90		
Fiziksel Zarar	Hayır	218	6,92	2,84	0,309	0,758
	Evet	259	6,84	2,82		
Sosyal Kısıtlama	Hayır	218	9,41	4,73	-2,913	0,004*
	Evet	259	10,83	5,75		
Bilişsel Baskılama	Hayır	218	9,75	4,84	-3,709	,000*
	Evet	259	11,66	6,14		
Duygusal İhmal	Hayır	218	8,56	4,20	-2,141	0,033*
	Evet	259	9,49	5,09		
Cinsel İstismar	Hayır	218	4,94	2,17	-0,394	0,693
	Evet	259	5,02	2,22		

***p<.05**

Aile içerisinde tanıklık edilen şiddet durumuna göre katılımcıların RİDÖ-RF toplam puanı ($t_{(475)}=-2.84$, $p<.05$) ile sosyal kısıtlama ($t_{(475)}=-2.193$, $p<.05$), bilişsel baskılama ($t_{(475)}=-3.709$, $p<.05$) ve duygusal ihmal ($t_{(475)}=-2.141$, $p<.05$) alt boyutları arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir. Aile içinde şiddete tanıklık ettiğini belirten katılımcıların RİDÖ-RF toplam puanları ile sosyal kısıtlama, bilişsel baskılama ve duygusal ihmal alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları aile içinde şiddete tanıklık etmediğini belirten katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir. Ancak aile içerisinde tanıklık edilen şiddet durumuna göre katılımcıların RİDÖ-RF fiziksel zarar ($t_{(475)}=0.309$, $p>.05$) ve cinsel istismar ($t_{(475)}=-0.394$, $p>.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Genç Yetişkinlerin Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma Durumu ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt problemlerinden biri olan “Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar aile içerisinde şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” probleminin açıklanması amacıyla aile içerisinde şiddete maruz kalma durumuna göre RİDÖ-RF ve alt boyutları arasında fark bağımsız gruplar t testi yöntemi ile incelenmiştir.

Tablo 10

Maruz Kalınan Şiddet Durumuna Göre RİDÖ-RF ve Alt Boyutları Arasında Bağımsız Gruplar T Testi Tablosu

Maddeler	Grup	N	Ortalama	Ss	t	P
RİDÖ Toplam	Hayır	229	40,23	15,91	-2,142	0,033*
	Evet	248	43,44	16,74		
Fiziksel Zarar	Hayır	229	6,99	2,92	0,837	0,403
	Evet	248	6,77	2,74		
Sosyal Kısıtlama	Hayır	229	9,60	4,81	-2,31	0,021*
	Evet	248	10,73	5,76		
Bilişsel Baskılama	Hayır	229	9,90	5,15	-3,305	0,001*
	Evet	248	11,60	5,99		
Duygusal İhmal	Hayır	229	8,79	4,50	-1,211	0,227
	Evet	248	9,32	4,91		
Cinsel İstismar	Hayır	229	4,94	2,13	-0,384	0,701
	Evet	248	5,02	2,26		

*** $p<.05$**

Aile içerisinde maruz kalınan şiddet durumuna göre katılımcıların RİDÖ-RF toplam puanı ($t_{(475)}=-2.142$, $p<.05$) ile sosyal kısıtlama ($t_{(475)}=-2.31$, $p<.05$) ve bilişsel baskılama

($t_{(475)}=-3.305$, $p<.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir. Aile içinde şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların RİDÖ-RF toplam puanları ile sosyal kısıtlama ve bilişsel baskılama alt boyutlarına ilişkin puan ortalaması aile içinde şiddete maruz kalmadığını belirten katılımcılardan daha yüksektir. Ancak maruz kalınan şiddet durumuna göre katılımcıların RİDÖ-RF fiziksel zarar ($t_{(475)}=0.837$, $p>.05$), duygusal ihmal ($t_{(475)}=-1.211$, $p>.05$) ve cinsel istismar ($t_{(475)}=-0.384$, $p>.05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Genç Yetişkinlerin Romantik İlişki Süreleri ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar romantik ilişkinin süresine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindeki alt problemine ilişkin sonuçlar için romantik ilişki süresine göre RİDÖ-RF ve alt boyutları arasında fark tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemi ile incelenmiştir. Üç ve daha fazla grupta veri sayısının yeterli olduğu ($N>30$) ve puanların normal dağılım gösterdiği durumlarda bu yöntem kullanılmaktadır.

Tablo 11

Romantik İlişki Süresine Göre RİDÖ-RF ve Alt Boyutları Arasında ANOVA Tablosu

Puan	Grup	N	Ortalama	ss	F	P
RİDÖ Toplam	0-6 ay	135	40,88	18,27	0,306	0,909
	6-12 ay	48	42,19	17,56		
	1-2 yıl	78	41,86	15,12		
	2-3 yıl	53	40,94	14,79		
	3-4 yıl	43	42,21	14,95		
	4 yıl ve üzeri	120	43,25	15,91		
Fiziksel Zarar	0-6 ay	135	7,21	3,55	1,032	0,398
	6-12 ay	48	7,23	3,01		
	1-2 yıl	78	6,45	1,95		
	2-3 yıl	53	6,68	2,33		
	3-4 yıl	43	6,93	2,53		
	4 yıl ve üzeri	120	6,71	2,61		
Sosyal Kısıtlama	0-6 ay	135	9,07	4,58	1,731	0,126
	6-12 ay	48	10,52	5,24		
	1-2 yıl	78	10,94	6,11		
	2-3 yıl	53	10,55	5,61		
	3-4 yıl	43	10,42	5,56		
	4 yıl ve üzeri	120	10,58	5,40		

Bilişsel Baskılama	0-6 ay	135	10,36	5,69	0,455	0,809
	6-12 ay	48	10,54	5,92		
	1-2 yıl	78	10,92	5,96		
	2-3 yıl	53	10,43	5,09		
	3-4 yıl	43	11,33	6,09		
	4 yıl ve üzeri	120	11,24	5,46		
Duygusal İhmal	0-6 ay	135	8,97	5,00	1,091	0,365
	6-12 ay	48	9,06	4,55		
	1-2 yıl	78	8,72	4,01		
	2-3 yıl	53	8,36	3,75		
	3-4 yıl	43	8,65	4,01		
	4 yıl ve üzeri	120	9,87	5,44		
Cinsel İstismar	0-6 ay	135	5,27	2,85	0,692	0,63
	6-12 ay	48	4,83	2,00		
	1-2 yıl	78	4,83	1,85		
	2-3 yıl	53	4,92	2,02		
	3-4 yıl	43	4,88	1,99		
	4 yıl ve üzeri	120	4,86	1,74		

* $p < .05$

Romantik ilişki süresine göre katılımcıların RİDÖ-RF toplam puanı ($F_{(5,471)}=0.306$, $p > .05$) ile fiziksel zarar ($F_{(5,471)}=1.032$, $p > .05$), sosyal kısıtlama ($F_{(5,471)}=1.731$, $p > .05$), bilişsel baskılama ($F_{(5,471)}=0.455$, $p > .05$), duygusal ihmal ($F_{(5,471)}=1.091$, $p > .05$) ve cinsel istismar ($F_{(5,471)}=0.692$, $p > .05$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Genç Yetişkinlerin Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Erken dönem uyumsuz şemalar genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismarı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” şeklindeki alt problemi çoklu doğrusal regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Young Şema Ölçeği-KF3 şemalarının Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF genel düzeylerine etkisini analiz etmek üzere çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem için gerekli varsayımlar doğrultusunda analizde tek bir bağımlı değişken olması ve bu değişkenin sürekli olup normal dağılım özelliği göstermesi gerekmektedir. Ayrıca sürekli olan yordayıcı (bağımsız) değişkenler de normal dağılımalıdır. Artıklar arasında otokorelasyon olmaması beklenir ve bunun için Durbin Watson değerine bakılır. Bu değer 1.5-2.5 arasında ise varsayımın sağlandığı kabul edilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu regresyon modeli için Durbin Watson değeri 2.145 olarak elde edilmiş ve varsayım sağlanmıştır. Diğer önemli bir

varsayıma göre ise modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi (multicollinearity) olmaması gerekmektedir (Pallant, 2007). Bu varsayım için regresyon analizi çıktılarından tolerans ve VIF değerlerine bakılır. VIF değerleri ise 10'dan küçük olup tolerans değerleri 0.10'dan büyük ise çoklu bağlantı yoktur (Tabachnick ve Fidell, 2013). Çoklu bağlantı için tolerans ve VIF değerleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Çoklu Bağlantı Problemi Tablosu

Değişkenler	Tolerans	VIF
Başarısızlık	0,437	2,289
Duygusal Yoksunluk	0,466	2,145
Karamsarlık	0,463	2,158
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	0,341	2,934
Duyguları Bastırma	0,565	1,769
Onay Arayıcılık	0,555	1,800
İç İçe Geçme Bağımlılık	0,403	2,482
Ayrıcalıklık/Yetersiz Özdenetim	0,720	1,39
Kendini Feda	0,642	1,557
Terkedilme	0,356	2,808
Cezalandırılma	0,564	1,772
Kusurluluk	0,307	3,261
Dayanıksızlık	0,426	2,35
Yüksek Standartlar	0,649	1,542

Yapılan analiz sonucunda bu regresyon modeli için de tolerans değerleri 0.10'dan büyük ve VIF değeri ise 10'dan küçük olduğu görülmüştür. Bir başka ifade ile modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında çok yüksek düzeyde ($r > 0.90$) ilişki yoktur (Bkz. Tablo 12) ve varsayım sağlanmıştır.

Tablo 13*Young Şema Ölçeği KF-3 Şema Alt Boyutlarına Göre Romantik İlişki İstismarı Düzeyi**Toplam Puanı İçin Regresyon Tablosu*

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	27,044	3,354		8,063	,000*
Başarısızlık	-1,707	0,949	-0,112	-1,799	0,073
Duygusal Yoksunluk	4,528	0,947	0,288	4,782	,000*
Karamsarlık	-1,046	0,729	-0,087	-1,436	0,152
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	-1,661	1,031	-0,113	-1,612	0,108
Duyguları Bastırma	0,349	0,81	0,024	0,431	0,667
Onay Arayıcılık	-1,887	0,854	-0,122	-2,21	0,028*
İç İçe Geçme Bağımlılık	4,994	1,178	0,275	4,241	,000*
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	0,109	0,838	0,006	0,13	0,897
Kendini Feda	0,657	0,715	0,047	0,918	0,359
Terkedilme	2,263	1,087	0,143	2,082	0,038
Cezalandırılma	0,631	0,832	0,041	0,759	0,449
Kusurluluk	-1,022	1,332	-0,057	-0,767	0,443
Dayanıksızlık	1,594	0,923	0,109	1,726	0,085
Yüksek Standartlar	0,623	0,65	0,049	0,958	0,338

$F_{(14,462)}=9.29$; $p<0,001$
 $R=0,469$; $R^2=0,22$

YŞÖ-KF3 alt boyutlarının RİDÖ-RF genel düzeylerine etkisine göre kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(14,462)}=9.29$, $p<.01$). RİDÖ-RF genel puanlarındaki değişkenliğin %22'sinin YŞÖ-KF3 alt boyutları ile açıklanabildiği görülmüştür. YŞÖ-KF3 duygusal yoksunluk ($B=4.528$, $t=4.782$, $p<.05$), onay arayıcılık ($B=-1.887$, $t=-2.21$, $p<.05$) ve iç içe geçme/bağımlılık ($B=4.994$, $t=4.241$, $p<.05$) alt boyutları RİDÖ-RF genel puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Anlamlı olan bu alt boyutlardan duygusal yoksunluk ile iç içe geçme bağımlılık pozitif yönde etkilerken onay arayıcılık negatif yönde etkilemektedir. Duygusal yoksunluk ile iç içe geçme bağımlılık alt boyutlarına ilişkin puanların her birinde 1 birimlik artış olduğunda katılımcıların RİDÖ-RF genel puanlarında sırasıyla 4.528 ve 4.994 birimlik artış olmaktadır. Ancak onay arayıcılık alt boyutlarına ilişkin puanlarda 1 birimlik artış olduğunda RİDÖ-RF genel puanlarında -1.887 birimlik düşüş olmaktadır. Anlamlı olan bu değişkenlerden etkisi en fazla olan duygusal yoksunluk sonrasında iç içe geçme bağımlılık ve onay arayıcılık olarak elde edilmiştir. Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği genel

puanları için kurulan regresyon denklemi ise; $RİDÖ-RFT_{\text{topl}}=27.044+4.528 \cdot \text{Duygusal Yoksunluk}-1.887 \cdot \text{Onay Arayıcılık}+ 4.994 \cdot \text{İç içe geçme/bağımlılık}$ şeklindedir.

Toplumsal Cinsiyet Roller Algısı ile Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Toplumsal cinsiyet rolleri algısı genç yetişkinlerin romantik ilişkide algıladıkları istismarı anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” şeklindeki alt problemini incelemek amacıyla Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği alt boyutları ile Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF’de elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. TCOÖ alt boyutlarının romantik RİDÖ-RF genel düzeylerine etkisi çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi ile incelenmiştir. Bu regresyon modeli için Durbin Watson değeri 1.872 olarak elde edilmiş ve varsayım sağlanmıştır. Çoklu bağlantı için tolerans ve VIF değerleri Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

Çoklu Bağlantı Problemi Tablosu

Değişkenler	Tolerance	VIF
Eşitlikçi	0,975	1,025
Geleneksel	0,975	1,025

Bu regresyon modeli için tolerans değerleri 0.10’dan büyük ve VIF değeri ise 10’dan küçüktür. Bir başka ifade ile modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında çok yüksek düzeyde ($r>0.90$) ilişki yoktur (Bkz. Tablo 14). Varsayım sağlanmıştır.

Tablo 15

Toplumsal Cinsiyet Roller Algısına Göre Romantik İlişki İstismarı Toplam Puanı için Regresyon Tablosu

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	39,444	3,351		11,772	,000
Eşitlikçi	-0,849	0,214	-0,17	-3,962	,000
Geleneksel	0,64	0,086	0,318	7,408	,000

$F_{(2,474)}=40.889$; $p<0,001$
 $R=0,384$; $R^2=0,147$

TCOÖ alt boyutlarının RİDÖ-RF genel düzeylerine etkisine göre kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(2,474)}=40.889$, $p<.01$). RİDÖ-RF genel puanlarındaki değişkenliğin %14.7'si TCOÖ alt boyutları ile açıklanır. Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği eşitlikçi alt boyutu RİDÖ-RF genel puanlarını istatistiksel olarak negatif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($B=-0.849$, $t=-3.962$, $p<.05$). Ayrıca Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği geleneksel alt boyutu RİDÖ-RF genel puanlarını istatistiksel olarak pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır ($B=0.64$, $t=7.408$, $p<.05$). Eşitlikçi alt boyutunda 1 birimlik artış olduğunda katılımcıların RİDÖ-RF genel puanlarında 0.849 birimlik düşüş olurken geleneksel alt boyutunda 1 birimlik artış olduğunda RİDÖ-RF genel puanlarında 0.640 birimlik artış olur. β standartlaştırılmış regresyon katsayısı olup büyük olması önem derecesini gösterir. Geleneksel alt boyutu eşitlikçi alt boyutuna göre RİDÖ-RF genel puanlarına olan etkisi daha fazladır. Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği genel puanları için kurulan regresyon denklemi ise; $RİDÖ-RF_{\text{Toplam}}=27.495-0.849 \cdot \text{Eşitlikçi}+0.640 \cdot \text{Geleneksel}$ şeklindedir.

Tartışma

Bu bölümde araştırma bulguları ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılmıştır.

Genç Yetişkinlerin Algıladıkları Romantik İlişki İstismarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tartışma

Araştırmada genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda erkeklerin kadınlara göre daha fazla romantik ilişki istismarına maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar ile alanyazında yer alan çalışma sonuçları tutarlı olarak kabul edilebilir. Ancak alanyazın incelendiğinde genellikle romantik ilişki istismarı, flört şiddeti ve partner istismarı çalışmalarında kadın katılımcılar ile araştırmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte karma grupların yer aldığı çalışmalarda kadınların romantik ilişkilerde erkeklere göre daha fazla şiddet ve istismar

mağduru olduğuna yönelik sonuçlara rastlanmaktadır (Follingstad vd., 1991; Forke vd., 2008; Kalkan, 2010).

Kadınların özellikle fiziksel ve cinsel istismara maruz kalma olasılığının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bildiren araştırmalar bu yaygınlığın kadınlar için neredeyse iki kat daha fazla olabileceğini bildirmektedir. Ayrıca kadınların partner şiddeti kapsamında üç kat daha fazla hafif yaralanmaya, iki kat daha fazla orta düzeyde yaralanmaya maruz kaldıklarını bildirdikleri görülmektedir (Makepeace, 1986). Bununla beraber kadınların toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak farklı istismar türlerine aynı anda maruz kalma riskinin arttığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır. Fiziksel istismarın yanı sıra birçok kadın duygusal, cinsel, ekonomik ve dijital istismara veya bunların birkaçına aynı anda maruz kaldığını bildirmektedir (İnci, 2020; Postmus vd., 2020; Sambasivan vd., 2019; Yıldız ve Özarlan, 2022). Alanyazında yer alan bu bulgularla birlikte kadınlar ve erkeklerin romantik ilişkilerinde istismar mağduru olma ihtimalinin eşit olduğunu ileri süren araştırmalara da rastlamak mümkündür. İstismar mağduriyeti konusunda kadınlar ve erkekler arasında belirgin farkların görülmesinin nedeninin cinsiyete bağlı değil, istismarın bireyler tarafından algılanma biçimine ve bildirilme sıklığına bağlı olduğu ileri sürülmektedir (Lysova ve Douglas, 2008; Simonelli ve Ingram 1998). Önceki yıllarda yapılan araştırmalara göre de romantik ilişkiler kapsamında kadınların da erkekler kadar saldırgan davranış gösterdiğini ortaya koyan sonuçlara rastlanmaktadır (Steinmetz, 1977; Straus & Gelles, 1986). Straus (1977) tarafından yapılan ilk çalışma sonuçlarına göre kadınların erkeklere yönelik yumruklama, teklememe, ısırma, nesnelere zarar verme davranışları daha sık görülürken erkeklerin ise silah ve kesici alet kullanma olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir (Akt. McFarlane vd., 2000). Bununla birlikte, Straus'un araştırması on yıl sonra tekrarlandığında, kadınlara yönelik şiddet vakalarının aradan geçen on yılda azalırken erkeğe yönelik şiddetin arttığı belirlenmiştir (Straus ve Gelles, 1986).

Kadınların erkekler tarafından mağdur edildiği ve tacizci erkeklerin kurbanı olduğu geleneksel bir algı olarak kabul edilirken erkeklerin aslında kadınlardan daha fazla mağduriyet yaşadığını bildiren çalışmaların sayısı artmaktadır (Katz vd., 2002). Bazı çalışmalar ise erkeklerin verebileceği fiziksel zararın ve büyüklüğünün kadınların verebileceği fiziksel şiddet ile orantısız bir şekilde değerlendirilmesi ve manipüle edilmesinin de bu duruma neden olabileceğini ileri sürmektedir (Jackson, 1999). Bu durumun bir diğer nedeni ise partnerlerinden fiziksel istismar gören kadınların, benzer şekilde mağdur olan erkeklerden daha fazla duygusal zorluk ve fiziksel yaralanma bildirmeleri olarak kabul edilebilir (Makepeace, 1986; Follingstad vd., 1991; Foshee, 1996). Bu sonuçlar ve tartışmalar kapsamında partner istismarına ilişkin karma gruplarla yapılan çalışmalarda farklı sorulara yanıt aranmıştır. Bunun sonucunda ise romantik ilişkilerde özellikle fiziksel şiddeti başlatan tarafın kadınlar olduğu, erkeklerin ise bu şiddete bir misilleme şeklinde fiziksel şiddete başvurduğu görülmektedir. Bununla beraber romantik ilişkilerde istismar kapsamında ele alınan; vurma, itirme, tokat atmak, partnere bir nesne fırlatmak ya da kıskançlık, kısıtlama, ekonomik haklarını elinden alma gibi birbirinden farklı birçok davranışın kadınlar tarafından daha sık yapıldığı görülmüştür (Harned, 2001; Kaura ve Lohman, 2007; Luthra ve Gidycz, 2006).

Luthra ve Gidycz (2006) tarafından 200 üniversite öğrencisi ile yürütülen bir çalışmada kadınların %25'i, erkeklerin ise %10'u partnerine istismar uyguladığını bildirmişlerdir. Söz edilen araştırmada kullanılan model kadın şiddetinin %83'ünü açıklarken erkek şiddetinin %30'unu açıklamaktadır. Benzer bir diğer çalışmada da erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bildirdikleri görülmüştür (Molidor ve Tolman 2000). Sünetçi ve arkadaşları tarafından (2016) yürütülen bir çalışmada ise erkeklerin kadınlara oranla daha fazla psikolojik istismar durumu bildirdikleri belirtilmektedir. Söz konusu araştırmada erkek üniversite öğrencileri, partnerlerinin kendilerini iletişime kapatmak, trip atmak, kıskanmak, ekonomik özgürlüğe müdahale etmek ve cinsel ilişkiye zorlamak gibi istismarı işaret eden

davranışları daha yüksek oranda gerçekleştirdiğini bildirmiştir. Bu araştırma kapsamında kullanılan Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF'nda da benzer davranışları içeren maddeler yer almaktadır. Bu doğrultuda erkek genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinin daha yüksek bulunmuş olmasının alan yazındaki diğer çalışmalar ile tutarlılık gösterdiği kabul edilebilir. Öte yandan erkeklerin istismar mağduretinin daha yüksek düzeyde bulunmuş olmasının çeşitli nedenleri olduğu düşünülebilir. Bu nedenlerden birinin kadınların maruz kaldığı şiddeti bildirmemeleri olarak kabul edilebilir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2015) bir araştırmasına göre özellikle fiziksel yada cinsel şiddete maruz kalan kadınların %44,3'ünün yaşadıkları şiddeti herhangi biriyle paylaşmadıklarını ortaya koymuştur. Diğer bir neden ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların erkeklere oranla şiddeti daha kabul edilebilir görmesi romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinin daha az olmasına neden olabilir (Foshee vd., 2001; Sünnetçi vd., 2016).

Bir başka açıdan bakıldığında ise bu sonucun yaygın olarak karşımıza çıkması gereken sonuç olması gerektiği halde romantik ilişkiler kapsamında erkeklerin maruz kaldığı istismarın göz ardı ediliyor olma olasılığı da değerlendirilebilir. Araştırma sürecinde yapılan alanyazın taraması boyunca özellikle kadına yönelik partner istismarında yalnızca kadınlar ya da karma gruplarla çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda erkeklerin maruz kaldığı istismarın tüm boyutlarıyla ortaya çıkarılabileceği nitel çalışmaların sınırlı olduğu düşünülmektedir. Ek olarak yine toplumsal cinsiyet rolleri algısı çerçevesinde bakıldığında erkek katılımcıların da yer aldığı çalışmalarda, erkeklerin maruz kaldıkları istismarı bildirme olasılıklarının düşük olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında erkeklerin güçlü, kadını yönlendiren, onları koruyan ve hem duygusal hem de fiziksel anlamda erkeğin üstünlüğüne dayalı inançlar nedeniyle erkeklerin, maruz kaldıkları istismarı kadınlara göre daha az bildirme olasılığı olabileceği düşünülebilir. Bu doğrultuda araştırmadan elde edilen bulguların alanyazında yer alan birçok araştırma ile doğrudan

tutarlı sonuçlar ortaya koymamasına rağmen tartışmaya ve yeni araştırmalara katkı sağlayacak nitelikte olabileceği düşünülmektedir.

Genç Yetişkinlerin Algıladıkları Romantik İlişki İstismarının Aile İçinde İstismara Tanıklık Etme ve Maruz Kalmaya Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın ailelerinde istismara tanıklık etme ve maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Katılımcıların bu iki duruma ilişkin durumlarını ayrı sorularda belirtmeleri istenmiş ve analizler kapsamında hem aile içi istismara tanıklık etmek hem de mağduriyeti ile romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sürecinde aile içinde istismara tanık olma ve maruz kalma durumuna ilişkin veriler “evet-hayır” cevapları şeklinde toplanmıştır. Bu doğrultuda araştırma sonuçlarında aile içi istismar yaşantılarının yalnızca var olma ya da olmama durumunun romantik ilişki istismarını yordayıcılığı üzerinden tartışmak gerekmektedir. Bununla beraber katılımcıların aile içindeki istismarı algılama şekilleri ve farklı istismar türlerinin yordayıcılığı hakkında yorum yapmak doğru olmayacaktır. Bu araştırmadan elde edilen verilere göre aile içerisinde istismara tanıklık ettiğini ve maruz kaldığını bildiren genç yetişkinler arasında romantik ilişkilerinde istismar mağduriyeti olasılığının daha yüksek olduğu düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde genç yetişkinlerle yürütülen çalışmalarda aile içi istismar geçmişinin romantik ilişkilerde istismar uygulama ve mağduriyetini anlamlı bir biçimde yordadığını işaret eden çok sayıda çalışma ile karşılaşmıştır (Bilican-Gökkaya ve Öztürk, 2021; Maas vd., 2010). Romantik ilişki istismarını ele alan nitel ve nicel çalışmalarda katılımcılara ailedeki yaşantılara ilişkin sorular yöneltilmektedir. Çalışmalar sonucunda özellikle geçmiş aile ilişkilerinde istismar durumu olduğu belirlenen katılımcıların partner istismarına daha fazla dahil oldukları bulunmuştur (Dinçer ve Yüksel, 2018). Bu doğrultuda araştırmada elde edilen bulguların alanyazında yer alan bulgular ile tutarlı olduğu görülmüştür.

Aile etkileşimleri ve ilişkileri, çocuklar için psikolojik ve sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır. İstismarın bu temelin bir parçası olması durumunda ise kişinin ergenlik ve yetişkinliğinde de yakın ilişkilerinin doğası bu durumdan önemli oranda etkilenmektedir. Aile içi şiddetin çeşitli biçimlerine (örneğin, çocuklara kötü muamele, eş/partner şiddeti, fiziksel kavga ve düşmanlık ortamı, vb.) maruz kalmanın, gelecekte şiddete maruz kalma ve/veya şiddetin uygulanması üzerinde özellikle güçlü bir etkisi vardır (Dahlberg, 1998). Bu durum ise aile içi etkilerin romantik ilişki istismarı olgusu üzerinde daha kapsamlı bir şekilde ele alınması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Ek olarak istismar kavramı ele alındığında bireylerin birbirlerine yaptıkları psikolojik ve duygusal istismar durumu da ön plana çıktığından aile içerisinde reddedilen, güvenme, sevgi, saygı gibi temel ihtiyaçları karşılanmayan bireylerin de romantik ilişkilerinde benzer davranış örüntülerini göstererek partnerlerini istismar etmeleri beklenebilir.

Son yıllarda daha çok sayıda araştırmacı özellikle aile içi şiddet ve istismarın farklı türlerini veya alt alanlarını elen alan araştırmalara ağırlık vermekte ve bu araştırmalardan elde edilen sonuçlarla yeni bağlantılar kurma eğilimindedir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak farklı şiddet ve istismar türleri arasındaki potansiyel örtüşmelere bakıldığında ise aile içerisinde görülen farklı istismar davranışlarının romantik ilişkilerde de sıklıkla tekrar edildiği görülmektedir (Gracia vd., 2020; Kararkurt ve Cumbie, 2012).

Bireylerin riskli davranışlarının nedenlerini inceleyen birçok kuram ve çalışma ise ebeveynlerin birbirleri ve çocukları ile kurduğu ilişkiye, bu ilişkilerin ortaya çıkardığı bilişsel, davranışsal, sosyal ve duygusal örüntülere odaklanmaktadır. Aile içinde istismar geçmişinin ise bireylerin farklı alanlarda gelişimsel sorunlar yaşamasına neden olduğu bilinmektedir (Galleo vd., 2019; Kahraman ve Çokomay, 2016). İstismara maruz kalan ebeveynlerin çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını sağlayamaması, çocuğun tanık olduğu veya maruz kaldığı istismar davranışlarının sebep olduğu olumsuz sonuçlar ve öğrenmeler gibi etkenler, yaşam boyu devam edebilecek duygusal ve davranışsal sonuçlara dönüşebilmektedir (Devaney, 2015). Aslan ve arkadaşları (2008) çocukluk

çağında istismar geçmişinin davranış problemleri ve saldırgan tutumların bir nedeni olarak görülebileceğini ileri sürmüştür. Türk ve Tekin (2018) ise bu durumun çiftler arası şiddeti kabul etme ve uygulama düzeyinin artmasına neden olabileceğini bildirmiştir.

İlk olarak, aile içinde istismar tanıklığının gelecekteki romantik ilişkiler üzerindeki etkilerine odaklanıldığında alanyazında birçok çalışma sonucunda aile içinde istismara tanıklık eden bireylerin partnerlerine istismar uygulama ya da mağdur olma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Bayındır vd., 2010; Eriksson ve Mazerolle, 2014; Kitzman vd., 2003). Holden (2003) araştırmasında aile içinde şiddete tanıklık etmenin anne karnından, şiddetin sonuçlarının ilk gözlemcisi olmaya kadar değişen on farklı çeşidini içeren bir sınıflandırma oluşturmuştur. Söz konusu çalışmada araştırmacı bu tanıklıkların birçoğunun çocuklarda oluşturduğu korku ve çaresizlik duygularının yaşam boyu sürebilecek etkileri olabileceğini ileri sürmektedir.

Carlson (2010) ise aile içi şiddete tanıklık etmenin bebeklik çağından ergenliğe kadar çeşitli davranışsal, duygusal, sosyal ve bilişsel sonuçlarını derleyen bir çalışma yürütmüştür. Aile içi şiddete tanıklık etmenin ergenlik çağı itibarıyla saldırgan davranışlar, madde kullanımı, intihar düşüncesi, flört şiddeti ve romantik partnerlere karşı istismar davranışlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu sonuçlara paralel olarak; üniversite öğrencileriyle yürütülen bir başka çalışmada aile içi şiddete tanıklık etmeyen bireylerin romantik ilişkilerinde şiddete maruz kalma oranları %81,7 iken şiddete tanıklık edenlerin %89,4'ünün şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Aile içinde şiddete tanıklık edenlerin %84'ü partnerlerin şiddet uygularken şiddete tanıklık etmeyenlerin %70'i şiddet uyguladığını bildirmiştir (Bilican-Gökkaya ve Öztürk., 2021). Benzer şekilde Bensley vd. (2003) ebeveynler arası şiddete tanıklık etmenin; düşük öz-değer veya güçsüzlük duyguları, güvensiz bağlanma biçimleri veya travma sonrası stres bozukluklarına neden olduğunu ve bireyleri gelecekteki ilişkilerinde istismara açık hale getirdiğini ileri sürmüştür.

Abeya ve arkadaşları (2011) annelerine yönelik şiddete tanık olan kadınların, partnerleri tarafından uygulanan istismara daha fazla tolerans gösterdiklerini

belirtmektedir. Bu nedenle ailede istismara tanıklık eden bireylerin kendilerine uygulanan istismara pasif bir şekilde tepki vermeleri ve sessiz kurbanlar haline gelmelerinin mümkün olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca, çocuklukta bir tür istismara tanık olmanın veya deneyimlemenin yetişkinlikte partner istismarı faili olma riskini artırdığına dair kanıtları içeren çalışmaların sayısı da oldukça fazladır (Gover vd., 2008; Gökkaya ve Öztürk, 2021; Sinha vd., 2022).

Aile içinde şiddete maruz kalma durumu ile yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerde istismar durumu yaşanmasının sıklığına yönelik çalışmalar, çoğunlukla iki durum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çocukluk çağında anne veya baba tarafından şiddete maruz kalmanın da saldırganlık, dürtü kontrol sorunları (Kitzmann vd., 2003), travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, depresyon (Kahraman ve Çokamay, 2016; Silverman vd., 2001), düşük benlik algısı, riskli davranış eğilimi (Chung, 2003) gibi ruhsal ve bilişsel sorunlara yol açtığı görülmüştür. İstismar davranışının öncülleri olarak görülebilecek bu sonuçlar ve bireylerin çatışma çözme yöntemi olarak şiddeti kabul etmeleri sonucunda romantik ilişkilerinde de partnerlerine karşı istismar uygulama eğiliminde oldukları kabul edilebilir. Çatışmaları çözmek için şiddeti normal bir davranış olarak içselleştiren ve ebeveynlerini taklit eden bireylerin ilişkilerinde şiddete başvurmaları beklenmektedir (Kim vd., 2014). Riggs ve O'Leary (1989) tarafından flört şiddetine yönelik nedenlerin incelendiği bir çalışmada çeşitli yakın ilişkilerde şiddet görmek, ailede şiddete maruz kalmak, şiddet geçmişine sahip olmak ve saldırganca davranışları kabul etmenin flört şiddetinin bağlamsal faktörlerini oluşturduğu bulunmuştur. Daha önceki araştırma sonuçları ile paralel olarak Gomez (2010) tarafından genç yetişkinler için yakın partner istismarı faillerinin ve mağdurlarının çalışma grubunun tamamıyla karşılaştırıldığında daha büyük oranda çocuk istismarı ve ergen flört şiddeti yaşadığını bildirilmiştir. Bununla beraber çocukluk çağı istismar geçmişlerinin partnerler tarafından istismara maruz kalma, partnere ve çocuklara istismar uygulama davranışları ile güçlü ilişkileri olduğu bildirilmiştir.

Bu bulgular, tanıklık etmek de dâhil olmak üzere aile içinde şiddet ve istismar yaşantılarının nesiller boyu aktarımı ve şiddet döngüsü olgularına dikkat çektiği söylenebilir. Hem kadın hem erkekler için aile içinde deneyimlenen istismar davranışlarının genç yetişkinlikteki romantik ilişkiler kapsamında farklı şekillerde ortaya konulduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ailedeki kız ve erkek çocukların ailedeki diğer üyelerin birbirlerine karşı uyguladıkları istismar türlerine tanıklık etmeleri, bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını, beklentilerini, kendilik algılarını, benlik saygılarını ve şemalarını oluşturduğu düşünülebilir. Bu doğrultuda bireylerin benzer davranışları gelecek ilişkilerinde de sürdürmeleri kaçınılmaz olarak görülebilir. Bununla beraber, daha yalın bir ifadeyle, ailedeki deneyimlerin bireylerin partnerlerinden gördüğü istismarı kabullenme ya da istismar uygulama hakkı olduğuna dair bir inanç oluşturmasına neden olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla bu sonuçlar, romantik ilişkiler ve aile içerisinde istismar davranışları etkisinin ve aktarımının partnerler arasındaki istismar davranışları ve boyutlarının incelenmesi ile ilişkili olduğu ve önemini ortaya koymaktadır.

Genç Yetişkinlerin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismarın Romantik İlişki Sürelerine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada genç yetişkinlerin romantik ilişki süreleri ile algıladıkları romantik ilişki istismarı arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda ise romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyi ile romantik ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde romantik ilişki istismarının ele alındığı bazı çalışmalarda ilişki süresi değişkeninin de istismarın yordayıcılarından biri olup olmadığının incelendiği görülmektedir. Bununla beraber birçok çalışmada konuya ilişkin birbirinden farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Alanyazındaki çalışmalarda bireylerin algıladığı romantik ilişki istismarı ile romantik ilişki süreleri arasında anlamlı ilişki bulunmuş olup hem pozitif hem de negatif yönde korelasyonel sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Bazı çalışmalarda ortak bir sonuç olarak romantik ilişki süresi arttıkça partnerler arası algılanan istismar düzeyinin arttığı görülmektedir (Kılınçer ve Tuzgöl-Dost,

2014). Bu çalışma sonuçlarına göre romantik ilişkilerde yaşanan istismarın sıklığının ve yoğunluğunun ilişki süresi içerisinde arttığı ileri sürülmektedir. Bu sonucun ulaşıldığı çalışmalarda bu durumun nedeninin partnerlerin ilişkideki istismara yönelik daha olumlu tutum sergilediği ya da istismarı kabul düzeylerinin arttığı yönde fikir ileri sürülmektedir (Goussinsky ve Yassour-Borochowitz, 2007; Luthra ve Gidycz, 2006; Keffe vd., 1986).

Miller (2011) de istismar faillerinin, fail olmayanlara göre daha uzun süreli bir ilişki içerisinde olduklarını; şu anki ve geçmiş ilişkilerinde istismara maruz kalma durumu daha yüksek olan kişilerin yine daha uzun süreli ilişkiler içinde olduklarını belirtmiştir. Ciddiyet düzeyi fark etmeksizin, daha uzun süreli ilişkiler içinde olan kadın ve erkekler için bu durumun istismara uğrama ve bu istismarı gerçekleştirirmede önemli bir faktör olduğunu ileri süren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Hettrich ve O'Leary 2007; Marcus 2004; Lewis ve Fremouw 2001; Miller 1999). Bu durumun nedeni olarak ise çiftlerin ilişkiye ayırdıkları zaman ve harcanan emeğin daha fazla olması nedeniyle istismar durumuyla karşı karşıya kalsalar bile ilişkilerden ayrılmakta zorluk yaşamaları olarak gösterilebilir.

Bazı çalışmalarda ise bu durumun cinsiyetler arasında farklılık gösterdiği; kadın ve erkeklerde romantik ilişki süresi değişkeninin romantik ilişki istismarına yönelik tutumu farklı şekillerde etkilediği görülmüştür. Örneğin Cinal (2018) çalışmasında kadın katılımcıların mevcut ilişkilerindeki süre arttıkça flörtte kadının uyguladığı fiziksel şiddete yönelik olumlu tutumları azalırken erkek katılımcılarda olumlu tutum arttığını belirlemiştir. Bu çalışma sonuçlarıyla farklı olarak şekilde Pradubmook-Sherer'in (2011) genç yetişkinlerle yürüttüğü bir çalışmada kadın katılımcılarda romantik ilişki süresi ile algılanan partner istismarına yönelik tutum arasında anlamlı ilişkiler bulunurken erkek katılımcılar açısından anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Öte yandan Kepir-Savoly ve arkadaşları (2014) ise ilişki süresi arttıkça romantik ilişkilerde şiddet kabul düzeylerinin azaldığını belirlemiştir. Bu durumun nedeni ise günümüzde genç yetişkinlerin istismara yönelik daha bilinçli durumda olmaları dolayısıyla ilişkilerinde istismar algıladıklarında ilişkiyi sonlandırma davranışlarının artması olarak kabul edilebilir.

Özellikle genç yetişkinlik dönemindeki flört ve sevgililik ilişkileri sürecinde ilişki süresinin romantik ilişkide algılanan istismarın yordayıcılığına ilişkin farklı sonuçlar ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Mevcut çalışmada ise romantik ilişki süresi ile algılanan partner istismarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Genç Yetişkinlerin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismarın Erken Dönem Uyumsuz Şemalara Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulguların Tatışılması

Araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyi ile ilişkisi incelenmiştir. Analizler sonucunda genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi ile duygusal yoksunluk ve içe geçme/bağımlılık şemaları ile onay arayıcılık şeması arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Çalışma grubunun duygusal yoksunluk ve iç içe geçme/bağımlılık şemalarından aldıkları puanlar arttıkça romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinin arttığı görülmüştür. Korelasyon katsayıları incelendiğinde duygusal yoksunluk ve bağımlılık şemaları ile romantik ilişki istismarı düzeyi arasında pozitif yönde ve orta seviyede bir ilişki olduğu değerlendirilmiştir. Romantik ilişkideki istismar düzeyi ile onay arayıcılık şeması arasında ise negatif yönde ve zayıf düzeyde bir ilişki olduğu değerlendirilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde romantik ilişkilerde algılanan partner istismarı ile erken dönem uyumsuz şemaların ilişkisinin incelendiği çalışmaların son yıllarda artmakta olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların birçoğunda ilişkilerde algılanan istismar düzeylerinin erken dönem uyumsuz şemalar ile açıklanabileceği görülmektedir (Borges ve Dell'Aglio, 2020; Ertürk vd., 2018; Calvete ve Corral, 2014; Roemmele ve Messman-Moore, 2011). İlgili çalışmalar incelendiğinde ise farklı şema alanlarının partner istismarını yordama şekillerinin ve gücünün değişiklik gösterdiği görülmektedir (Atmaca ve Gençöz, 2016). Taşkale (2014) tarafından partner şiddetine maruz kalan ve kalmayan kadınların karşılaştırılmasının yapıldığı bir çalışmada şiddet mağduru olanların zedelenmiş otonomi, diğerleri yönelimlilik ve kopukluk şema alanlarında kontrol grubuna göre daha yüksek

puanlar aldığı belirlenmiştir. Baltalarlı (2021) tarafından yürütülen ve üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumunun şema terapi modelinde incelendiği bir çalışmada zedelenmiş sınırlar alanı hariç diğer tüm şema alanları ile flört şiddeti arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Şema alanları ve romantik ilişkilerde görülen istismar konusunda yapılan çalışmalardan biri olan Gündoğmuş ve arkadaşlarının (2019) çalışma sonuçlarına göre partner şiddetine maruz kalmayı en güçlü şekilde yordayan şema alanının kopukluk şema alanı olduğu bildirilmiştir. Bu duruma paralel olarak Janovsky ve arkadaşları (2020) erken dönemde geliştirilen kopukluk şema alanının yetişkinlik döneminde kurulan ilişki problemleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Benzer bir çalışmada da fiziksel ihmal ile duygusal ve cinsel istismarın kopukluk ve reddedilme alanındaki şemalar üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu belirlenmiştir (Mayda, 2020). Bu noktadan hareketle romantik ilişkilerde algılanan istismar durumunun erken dönem uyumsuz şema alanları ile ilişki olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Şema terapi modeli çerçevesinde romantik ilişki istismarını konu alan birçok çalışmada Young Şema Ölçeği'nde yer alan şema alanlarının istismar ve şiddet düzeyini yordayıp yordadığı değerlendirilmiştir. Bu çalışmalarda ise belirli şema alanlarının partner istismarını düşük, orta veya güçlü düzeyde yordayıcı olabileceği sonuçları bulunmuştur. Bununla beraber az sayıda çalışmada ölçekte yer alan şemalar özelinde değerlendirmeler yapılmıştır. Örneğin; Gay ve arkadaşları (2013) tarafından yürütülen bir araştırmada kopukluk şema alanının ve erken dönem uyumsuz şemalardan ise duygusal yoksunluk ve dayanıksızlık şemalarının romantik ilişki istismarı açısından yordayıcı rolü olduğu bulunmuştur. Bir diğer araştırmada en az bir yıldır devam eden romantik ilişkiler içinde olan 305 üniversite öğrencisi genç kadın ile çalışılmış ve kendini feda etme dışındaki tüm şemaların hem romantik ilişki istismarı uygulama hem de mağduriyeti ile orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışmada ayrıca; boyun eğicilik şeması romantik ilişki istismarı mağduriyetini daha güçlü düzeyde yordarken, yetersiz özdenetim ve güvensizlik şemalarının partner şiddetini daha güçlü düzeyde yordadığı bulunmuştur (Hassija,2018).

Atmaca ve Gençöz (2016) tarafından yapılan araştırmada ise zedelenmiş otonomi ve kopukluk alanları ile romantik ilişki istismarı arasında anlamlı ilişkiler bulunurken; istismarın özellikle kopukluk şema alanı ile güçlü yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Araştırmada şemalar bağlamında yapılan analizler sonucunda istismar ve ihmale maruz kalmaları sonucunda duygusal yoksunluk ve zarar görme veya hastalığa karşı savunmasızlık şemaları geliştiren kadınların, partner şiddetine maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bir diğer çalışmada da benzer şekilde duygusal yoksunluk şemasının partner şiddeti mağduriyetinin güçlü bir yordayıcı olabileceği bulunmuştur (Taşkale ve Soygüt, 2016). Ek olarak Pietri ve Bonnet (2017) de istismar mağduru genç yetişkin kadınlarla yaptığı bir çalışmada duygusal yoksunluk şeması geliştirmiş olan kadınların diğer şemaları geliştiren kadınlara oranla istismar mağduru olma olasılığının 1.6 kat daha fazla olduğunu bildirmiştir.

Bu çalışma sonuçları ışığında mevcut çalışmanın bulgularının alanyazında yer alan önceki çalışmalar ile tutarlı olduğu sonucuna varılabilir. Çalışma sonucunda romantik ilişki istismarı mağduriyetini yordayan erken dönem uyumsuz şemalardan biri duygusal yoksunluk şemasının olabileceği bulunmuştur. Duygusal yoksunluk şeması yukarıda da görüldüğü gibi konu ile ilgili yapılan çalışmalarda istismar ve partner şiddetini yordayan şemalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kopukluk ve reddedilme şema alanı içerisinde yer alan duygusal yoksunluk şemasının özelliklerine ve gelişmesine neden olan yaşantılara bakıldığında romantik ilişki istismarı mağduriyeti ile ilişkili olmasının beklendik bir sonuç olduğu söylenebilir. Kopukluk ve reddedilme alanında yer alan şemalar özellikle erken dönem aile çevresi kopuk, soğuk, reddedici olan, şiddet içeren, tacizkâr, uzun ayrılıklar barındıran, duygusal olarak stabil olmayan aileler ile ilişkilendirilmektedir (Young vd., 2003). Dolayısıyla bu alandaki şemaları geliştiren bireylerin güvenlik, istikrar, bakım, empati, duyguların paylaşılması, kabul ve saygı gibi temel evrensel ihtiyaçlarının karşılanmadığı öngörülmektedir (Martin ve Young, 2010; Rafaeli vd., 2019). İstismar ve ihmal edilmiş çocukluk deneyimleri olan bireylerin ebeveynleri gibi istismarcı partnerler

seçmeye yönelebileceği, sağlıklı ilişki kurma becerilerinin gelişmemiş olması ya da bu duruma aşına olmadıkları için doğrudan istismarcı ilişkiler kurma eğilimleri olabileceği düşünülmektedir (Taşkale ve Soygüt, 2016). Duygusal yoksunluk şeması ele alındığında belirtilen temel evrensel ihtiyaçların karşılanmaması durumunda bireylerin diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı düşüncesiyle diğerleriyle bağ kurmama eğiliminde oldukları görülebilmektedir. Bu şemaya sahip bireylerin ihtiyaç duydukları şeyleri istemek, sevgilerini ifade etmek ya da kendileri hakkında paylaşım yapmak yerine daha çok başkalarının hayatlarına ilgi duydukları görülebilmektedir. Bu durum bireylerin ilişkilerindeki olumsuz durumları görmezden gelmesine, rahatsızlıklarını dile getirmemesine neden olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla romantik ilişkilerinde de istismarcı davranışlarla karşılaşan bireyler bu ilişkileri sürdürerek kendi istek ve ihtiyaçlarından çok partnerlerinin istek ve ihtiyaçlarına yöneliyor olabilir; sonuç olarak istismara açık hale geldikleri düşünülebilir.

Romantik ilişki istismarının ele alındığı birçok çalışmada erken dönem çocukluk deneyimlerinin istismara maruz kalma durumunun nedeni olabileceği ileri sürülmüştür (Bulut vd., 2020; Kaplan, 2020; Madruga vd., 2017; Roberts vd., 2010). Özellikle aile içerisinde şiddet ve istismar gibi kopukluk şema alanının gelişmesinde etkili olabilecek deneyimlerin romantik ilişki istismarını anlamlı bir şekilde yordadığı bu araştırmanın da bir sonucu olarak ortaya konulduğu söylenebilir. Bununla beraber, Bulut ve arkadaşlarına göre (2020) çocukluk döneminde ailenin belirli birtakım temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda geliştirilen güvensizlik ve reddedilme korkusunun yakın ilişkilerde şiddete maruz kalma olasılığını arttırdığı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre de güvenlik, istikrar, korunma, bakım, empati, duyguların paylaşımı, kabul edilme ve saygı gibi ihtiyaçlarının karşılanmayacağı beklentisi bireylerin romantik ilişkilerindeki olumsuzluklara karşı tolerans geliştirmelerine ve istismara maruz kalmayı sürdürmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Çalışma sonucunda romantik ilişki istismarı mağduriyetini yordayıcı olabilecek şemalardan biri de iç içe geçme/bağımlılık şemasıdır. Şema terapi modelinde zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya Koyma alanı içerisinde bağımlılık/yetersizlik ve iç içe geçme/gelişmemiş benlik olmak üzere iki farklı şema yer almaktadır. YŞÖ-KF3'ün Türkçe'ye uyarlanma sürecinde ise ölçekte yer alan bu şemalar iç içe geçme/bağımlılık şema alt boyutu altında toplanmıştır. Bu doğrultuda Şema terapi modelinde yer alan şemalar kapsamında yer alan bu iki şemanın özelliklerine yönelik değerlendirme yapılması gerekebilir. Öncelikle bu alandaki şemaların bireylerin aşırı korumacı ya da müdahaleci aile ortamlarında yetişmesi sonucunda ortaya çıkabilmektedir (Martin ve Young, 2010). Zedelenmiş özerklik ve kendini ortaya koyma alanı tipik olarak birbiri ile iç içe, çocuğun kendine güvenini sarsmış, aile dışında başarılı bir şekilde performans göstermesini desteklememiş aileler ile karakterize edilmektedir. Bu yetiştirilme tarzına bağlı olarak gelişebilen şemalardan biri olan bağımlılık/yetersizlik şeması geliştiren bireylerin çevrelerindeki kişilerin yardımı olmadan karar verme, doğru ile yanlış ayırma, günlük sorunları çözme ve parayı yönetme gibi sorunlar yaşadığı görülmektedir (Young vd., 2003). Bu bireyler kendilerini pasif ve çaresiz hissedebilir, her zaman çevrelerinde onlara destek olacak ve onlar için bir şeyler yapacak birini arayabilirler. Benzer şekilde iç içe geçme/gelişmemiş benlik şeması da bireyselleşme veya normal sosyal gelişim gösterememe pahasına yakın ilişkilerdeki kişilere karşı aşırı duygusallık ve bağımlılık ile karakterize edilmektedir. Bu şemayı geliştiren kişiler genellikle kendilerine ilişkin bir benlik tanımı geliştirememiştir ve diğerlerinin sürekli desteği olmadan hayatta kalamayacağı veya mutlu olamayacağı inancını taşımaktadır (Rafaeli vd., 2019). Bu bağlamda birbirine benzer özellikler taşıyan ve aynı şema alanında yer alan bu şemalar iç içe geçme/bağımlılık şema alt boyutu altında ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre romantik ilişki istismarına ilişkin diğer bilgiler ve şemaların özellikleri göz önüne alındığında ise bireylerin kendilerine ilişkin bir algı ve özerk bir kimlik geliştirememeleri sonucunda günlük işlerinde bile bağımlı oldukları partnerleri tarafından çeşitli şekillerde istismara uğruyor olabileceği düşünülebilir. Bununla beraber bağımlı ilişkiler içinde

oldukları partnerlerinden ayrılma endişesi ve kendi başına kalmanın çaresizliği içinde olmak bireylerin bu istismarcı ilişkileri sürdürmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Genç Yetişkinlerin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismarın Toplumsal Cinsiyet Rollerine Algılarına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulguların Tatışılması

Araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri algısının romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyinin anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri algısını ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini ele alan alt boyutu ile romantik ilişki istismarı düzeyi arasında negatif bir ilişki bulunurken; geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ele alan alt boyutu ile arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri algısını değerlendirmek amacıyla kullanılan TCOÖ, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin çevrelerinden aldıkları mesajlara odaklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada elde edilen bulgulara göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum geliştiren bireylerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet olgusu kadın ve erkekler arasındaki biyolojik cinsiyetlerin ötesinde eşitsiz toplumsal rolleri barındıran ve erkeğin egemenliği veya hegemonyası altında olması beklenen kadınlık ve erkeklik rolleri ile sosyal tutumları tanımlamaktadır (Alesina vd., 2013; Dökmen, 2018). Toplumsal cinsiyet rolleri algıları ise genellikle eşitlikçi ve geleneksel olmak üzere ikiye ayrılabilir. Geleneksel cinsiyet rolleri ise kadın ve erkek eşitsizliğiyle ilişkili toplumsal cinsiyet normlarına, kadınlığı itaat ve savunmasızlık erkekliği ise güç ve kontrol ile karakterize eden inanışlara dayanmaktadır (Günay ve Bener, 2011). Bu doğrultuda erkeğin saldırganlığı, gücü elinde tutma beklentisi ile kadınların savunmasızlık ve itaat etme beklentileri nedeniyle çiftler arasında romantik ilişkilerde görülen istismar durumlarının ortaya çıkması yine beklendiği bir sonuç olarak görülebilmektedir. Çengel ve Yurdalan'a göre (2022) de toplumsal cinsiyet rolleri partner şiddetinin anlaşılmasında ve önlenmesinde en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir.

Alanyazında yer alan birçok çalışmada erkekler arasında geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin olumlu tutum arttıkça uygulanan flört şiddetinin arttığını bulurken (Brown, 2008; Devrim ve Beydağ, 2022; Schwartz vd., 2005; Uluocak vd., 2014); Selçuk (2021) kadınlar arasında geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin olumlu tutum arttıkça şiddet mağduriyetinin arttığını bulmuştur. Nitekim alanyazın incelendiğinde de geleneksel cinsiyet rolleri ile partnerler arası istismarın ele alındığı diğer çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Mevcut araştırmanın önemli bir sonucu olarak, toplumsal cinsiyet rolleri algılarına ilişkin geleneksel alt boyutun romantik ilişkilerde istismarı yordayan bir faktör olabileceği bulunmasına rağmen çalışma grubuna bakıldığında erkek katılımcıların algıladığı istismar düzeyi daha fazla olarak bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak ise çalışmaya katılan kadınların Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği eşitlikçi boyutuna ilişkin puan ortalamasının erkeklere göre daha yüksek bulunması olabilir. Dolayısıyla çalışmaya katılan kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olmalarının romantik ilişkilerinde istismara maruz kalma düzeylerini azaltarak olumlu bir sonuç ortaya koyduğu söylenebilir. Ayrıca kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin olumsuz etkilerini günlük hayatlarında sıklıkla deneyimlemelerinin bu rollere karşı olumsuz tutum geliştirmelerinde ve eşitlikçi rolleri benimseme konusunda çaba gösterdikleri söylenebilir. Alanyazında özellikle son yıllarda bu düşüncüyü destekleyecek çalışmalara da rastlanmaktadır. Bununla beraber kadınların romantik ilişkilerdeki toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalığı artmış olabilir; bu durumun ise araştırmada elde edilen sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Son olarak söylenebilir ki alanyazında var olan çalışmalardan elde edilmiş olan bulgular mevcut çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir ve romantik ilişki istismarı ile toplumsal cinsiyet rolleri algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde partnerlerine uyguladıkları ve maruz kaldıkları istismar davranışlarının anlaşılmasına ve önlenmesine yönelik çalışmalarda

toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algı, tutum ve davranışların ele alınması ve bu konudaki duyarlılığın artırılması etkili olacaktır.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde araştırma problemi ve alt problemlere ilişkin analizlerden elde edilen sonuçlar özetlenmiştir. Ayrıca araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili alan yazına katkı sağlayabilecek önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

- Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyleri kadınlara oranla erkeklerde daha yüksektir.
- Genç yetişkinler arasında aile içerisinde şiddete tanıklık etme durumu ile romantik ilişkilerde algılanan istismar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Aile içerisinde şiddete tanıklık ettiğini belirten katılımcıların romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi sosyal kısıtlama, bilişsel baskılama ve duygusal ihmal alt boyutları için aile içinde şiddete tanıklık etmediğini belirten katılımcılardan daha yüksektir. Ancak fiziksel zarar ve cinsel istismar alt boyutları için istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Genç yetişkinlerin aile içerisinde şiddete maruz kalma durumu ile romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Ailesinde şiddete maruz kalan genç yetişkinlerin sosyal kısıtlama ve bilişsel baskılama alt boyutları için romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi aile içinde şiddete maruz kalmadığını belirten katılımcılardan daha yüksektir. Bununla beraber aile içinde şiddete maruz kalma durumu ile fiziksel zarar, cinsel istismar ve duygusal ihmal alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Genç yetişkinlerin romantik ilişki süreleri ile ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Romantik ilişki süresi ile genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir.
- Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar ile sahip oldukları erken dönem uyumsuz şemalar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Erken dönem uyumsuz şemalardan duygusal yoksunluk, iç içe geçme/bağımlılık ve onay arayıcılık şemaları ile genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Duygusal yoksunluk ve iç içe geçme/bağımlılık şemalarından aldıkları puanlar arttıkça genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi artarken; onay arayıcılık şemasından alınan puanlar arttıkça algılanan istismar düzeyi azalmaktadır.
- Genç yetişkinlerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet algıları ile romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel algıları ile romantik ilişkide algıladıkları istismar düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Genç yetişkinler arasında geleneksel toplumsal cinsiyet algısı arttıkça romantik ilişkilerde algılanan istismar düzeyi artmaktadır.

Öneriler

Bu kısımda araştırmadan elde edilen bulgular ile tartışma bölümünden hareketle, araştırmacılara, alan çalışanlarına ve politika yapıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada, genç yetişkinlerin erken dönem uyum bozucu şemalar ile toplumsal cinsiyet oluşumu algısının romantik ilişkilerinde algıladıkları romantik ilişki istismarı ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma tasarlanırken özellikle romantik

ilişki istismarı kavramının geniş bir kapsam içinde ele alındığı ve ilgili değişkenlerle çalışıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan genç yetişkinler ile tekrarlanabilir.

- Romantik ilişki istismarının özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri içerisinde sıklıkla karşılaşıldığı göz önüne alındığında benzer şekilde araştırma grubunu ergenlik çağındaki bireylerin oluşturduğu çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırma konusunun aynı değişkenler ile farklı gelişim dönemlerindeki bireyler ve aileleriyle nitel yöntemler kullanılarak çalışılması, erken dönem uyum bozucu şemalar ve toplumsal cinsiyet algısı değişkenlerinin daha detaylı bir şekilde incelenmesine ve önemli nitel bulgulara erişilerek yeni araştırma konularının ortaya konulmasını sağlayabilir.
- Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin romantik ilişkilerinde daha yüksek oranda istismar mağduriyeti algısı olabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla bu sonuca ilişkin daha detaylı verilerin ortaya konulması amacıyla yine farklı gelişim dönemlerindeki erkeklerle istismar kavramı ve toplumsal cinsiyet algısının olası değişimlerine ilişkin araştırmalar yürütülebilir.
- Bu çalışmada katılımcıların aile içinde istismara maruz kalma ve tanık olma durumları incelenmiş olmasına rağmen, istismar türlerine ilişkin veri toplanmamıştır. Aile içerisinde maruz kalınan veya tanıklık edilen istismar türleri ile istismar yaşantılarının kim tarafından, hangi yaş aralığında vb. deneyimlendiğine ilişkin detaylı bilgilerin olması araştırmada kullanılan değişkenlerin yordayıcı etkisine ilişkin daha detaylı bilgi sunabilir. Dolayısıyla gelecek araştırmalarda erken dönem aile yaşantılarına ilişkin veri toplamak amacıyla farklı form ve ölçekler kullanılabilir.
- Bu araştırmada çalışmaya katılan gruptaki partnerlerin yalnızca birinden veri toplanmıştır. Gelecek çalışmalarda partnerlerden her ikisinden de aynı yöntemle

veri toplanması ilişkilerde yaşanan istismar durumuna ilişkin daha kapsamlı bulgular sağlayabilir.

- Araştırma kapsamında yürütülen alanyazın taraması sürecinde romantik ilişki istismarına ilişkin mevcut çalışmalarda romantik ilişki istismarının biçimleri, yaygınlığı ve etkisini ortaya koyan birçok çalışmaya rastlansa da sınırlı ampirik araştırma olduğu görülmüştür (Foshee vd., 2005; Stonard vd., 2015). Dolayısıyla gelecek çalışmalar için farklı yaş ve sosyoekonomik gruplar içerisinde romantik ilişki istismarına maruz kalan ya da istismar uygulayan bireylerle odak grup görüşmeleri de yapılarak, deneysel çalışmaların yürütülmesi önerilebilir.

Alan Çalışanlarına Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar düzeyinin bazı erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu nedenle istismar faili veya mağduru olan bireylerle terapi süreci yürüten uzmanların, danışanlarının erken dönem uyumsuz şemalarını belirlemelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Bireysel terapi ile benzer şekilde çift terapileri kapsamında da istismar sorunu problem yaşayan çiftlerin de şema alanları ve erken dönem uyumsuz şemaları belirlenerek şema terapi çerçevesinde bir süreç yapılandırılabilir.
- Araştırmada ayrıca geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri algısının bireylerin romantik ilişkilerinde istismara maruz kalma durumunu anlamlı şekilde yordadığı gösterilmiştir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi algının sağlanması amacıyla çocukluk çağından itibaren farklı yaş dönemlerinde bireylere farkındalık çalışmalarının sağlanması önemlidir. Bu doğrultuda psikolojik danışmanlar ve okul rehber öğretmenlerinin ailelere ve öğrencilerine yönelik eşitlikçi cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarını arttıran çalışmalar yürütmesi önerilebilir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Yurt dışında romantik ilişki istismarı konusunda ergenler, genç yetişkinler ve ebeveynler gibi farklı gruplar ile çeşitli psikoeğitim programları ve eğitim atölyesi çalışmaları yürütülürken (Foshee vd., 2012; Hielscher vd., 2021; Joppa vd., 2016; Lazarevich vd., 2017) Türkiye’de bu konuda sınırlı sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir. Romantik ilişki istismarına ilişkin farkındalığın artırılması ve önlenmesi amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kurum ve kuruluşlarda psikoeğitim çalışmaları ve danışma hizmeti verilebilir.
- Bu çalışma kapsamında aile içinde tanıklık edilen ve maruz kalınan istismar durumunun bireylerin romantik ilişki istismarı yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki olabileceği bulunmuştur. Bu doğrultuda çocukların ve ebeveynlerin yardım arama ve alma konularında ilgili kurumların ilgili bağlamdaki çalışmalarının desteklenmesi önerilebilir.
- Erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet algısının romantik ilişki istismarı ile ilişkisi göz önüne alındığında Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve belediyelerin merkezleri ve kurumlarında gerekli farkındalık çalışmaları desteklenebilir.
- Romantik ilişki istismarı konusunda yürütülecek çalışmalara devlet desteği sağlanması ve TÜBİTAK vb. kurumlardan teşvik sağlanması önerilebilir.

Kaynaklar

- Abeya, S. G., Afework, M. F., & Yalew, A. W. (2011). Intimate partner violence against women in western Ethiopia: prevalence, patterns, and associated factors. *BMC Public Health*, 11(1), 1-18. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-913>
- Aguilar, R. J., & Nightingale, N. N. (1994). The impact of specific battering experiences on the self-esteem of abused women. *Journal of Family Violence*, 9, 35-45. <https://doi.org/10.1007/BF01531967>
- Ahmed, I. (2014). Triumphs of Experience: The Men of the Harvard Grant Study. *Journal of Psychiatric Practice* 20(2), 163-164. <https://doi.org/10.1097/01.pra.0000445252.28499.f3>
- AİSGM, (2021). *Adli İstatistikler 2021*. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>
- Akcan, G. (2020). Flört şiddeti: psikopatolojik bir değerlendirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 72-87. <https://dergipark.org.tr/en/pub/buefd/issue/58364/841832>
- Akgül-Gök, F., & İl, S. (2017). Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 162-177.
- Alesina, A., Giuliano, P., & Nunn, N. (2013). On the origins of gender roles: Women and the plough. *The Quarterly Journal Of Economics*, 128(2), 469-530. <https://doi.org/10.1093/qje/qjt005>

- Allen, C. T., Swan, S. C., & Raghavan, C. (2009). Gender symmetry, sexism, and intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(11), 1816-1834. <https://doi.org/10.1177/0886260508325496>
- Allwood, M. A., & Bell, D. J. (2008). A preliminary examination of emotional and cognitive mediators in the relations between violence exposure and violent behaviors in youth. *Journal of Community Psychology*, 36(8), 989-1007. <https://doi.org/10.1002/jcop.20277>
- Angelone, D. J., Mitchell, D., & Lucente, L. (2012). Predicting perceptions of date rape: An examination of perpetrator motivation, relationship length, and gender role beliefs. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(13), 2582-2602. <https://doi.org/10.1177/0886260512436385>
- Anlı, İ., & Can, Y. (2017). Alkol kullanım bozukluklarında erken dönem uyumsuz şemaların üstesinden gelme biçimleri: Şema terapi çerçevesinde bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(32), 15-32. <http://hdl.handle.net/11452/14386>
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arntz, A., & Jacob, G. (2019). *Uygulamada şema terapi/şema mod yaklaşımına giriş rehberi*. (G. Soygüt, Çev.). Nobel Yayıncılık.
- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T., & Temel, F. (2008). Ankara'da İki Hemşirelik Yüksekokulunun Birinci ve Dördüncü Sınıflarından Okuyan Öğrencilerinin Flört Şiddetine Maruz Kalma, Flört İlişkilerinde Şiddet Uygulama Durumlarının ve Bu Konudaki Görüşlerinin Saptanması Araştırması. *Kadın Sorunları Araştırma Merkezi, Hacettepe Üniversitesi*.
- Atak, H., & Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546. <https://doi.org/10.5455/cap.20120431>

- Babcock, J. C., Roseman, A., Green, C. E., & Ross, J. M. (2008). Intimate partner abuse and PTSD symptomatology: Examining mediators and moderators of the abuse-trauma link. *Journal of Family Psychology*, 22(6), 809–818. <https://doi.org/10.1037/a0013808>
- Bakır, A., & Kalkan, M. (2019). Siber flört istismarı ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 75-95. <https://doi.org/10.26466/opus.546811>
- Baldan, G. A., & Akış, N., (2017). Flört şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uutfd/issue/35308/391935>
- Ball, S. A. (1998). Manualized treatment for substance abusers with personality disorders: Dual focus schema therapy. *Addictive Behaviors*, 23(6), 883-891. [https://doi.org/10.1016/S0306-4603\(98\)00067-7](https://doi.org/10.1016/S0306-4603(98)00067-7)
- Banyard, V. L., & Cross, C. (2008). Consequences of Teen Dating Violence: Understanding Intervening Variables in Ecological Context. *Violence Against Women*, 14(9), 998–1013. <https://doi.org/10.1177/1077801208322058>
- Barbieri, N. B. (1999). Psychoanalytic contributions to the study of gender issues. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 44(1), 72-76. <https://doi.org/10.1177/070674379904400109>
- Barreira, A. K., Lima, M. L. C. D., Bigras, M., Njaine, K., & Assis, S. G. (2014). Directionality of physical and psychological dating violence among adolescents in Recife, Brazil. *Revista Brasileira de Epidemiologia*, 17, 217-228. <https://doi.org/10.1590/1415-790X201400010017ENG>
- Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Lanau, A., Aghtaie, N., Larkins, C., & Øverlien, C. (2017). Young people's online and face-to-face experiences of interpersonal violence and abuse and their subjective impact across five European countries. *Psychology of Violence*, 7(3), 375. <https://doi.org/10.1037/vio0000096>

- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (2017). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Interpersonal Development*, 57-89. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women In Culture And Society*, 8(4), 598-616. <https://doi.org/10.1086/493998>
- Bensley, L., Van Eenwyk, J., & Simmons, K. W. (2003). Childhood family violence history and women's risk for intimate partner violence and poor health. *American Journal of Preventive Medicine*, 25(1), 38-44. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(03\)00094-1](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(03)00094-1).
- Berenbaum, S. A., Blakemore, J. E. O., & Beltz, A. M. (2011). A role for biology in gender-related behavior. *Sex Roles*, 64, 804-825. <https://doi.org/10.1007/s11199-011-9990-8>
- Berkowitz, L. (1993). Pain and aggression: Some findings and implications. *Motivation and Emotion*, 17(3), 277-293. <https://doi.org/10.1007/BF00992223>
- Bharat, A., Jain, N., Gupta, B. K., & Bharat, V. (2016). To determine the pattern and effects of verbal, emotional and physical abuse in both sexes. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(4), 818-25. <http://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20160729>
- Bilgili, B. (2016). *Kadınların Cinsiyet Rollerini ile Gösterişçi ve Statü Tüketim Davranışları*. Detay Yayıncılık.
- Biolcati, R., Pupi, V., & Mancini, G. (2022). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: Personality and gender roles in romantic relationships. *Current Issues in Personality Psychology*, 10(3), 240-251. <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/CLiPP/article/view/7294>

- Bonett, D. G., & Wright, T. A. (2011). Sample size requirements for multiple regression interval estimation. *Journal of Organizational Behavior*, 32(6), 822-830. <https://doi.org/10.1002/job.717>
- Bonomi, A. E., Anderson, M. L., Nemeth, J., Rivara, F. P., & Buettner, C. (2013). History of dating violence and the association with late adolescent health. *BMC Public Health*, 13(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-821>
- Borges, J. L., & Dell'Aglio, D. D. (2020). Early maladaptive schemas as mediators between child maltreatment and dating violence in adolescence. *Ciência & Saúde Coletiva*, 25, 3119-3130. <https://doi.org/10.1590/1413-81232020258.24992018>
- Borrajo, E., Gámez-Guadix, M., & Calvete, E. (2015). Cyber dating abuse: prevalence, context, and relationship with offline dating aggression. *Psychological Reports*, 116(2), 565–585. <https://doi.org/10.2466/21.16.PR0.116k22w4>
- Bradley, H. (2013). *Gender*. John Wiley & Sons.
- Branson, M., & March, E. (2021). Dangerous dating in the digital age: Jealousy, hostility, narcissism, and psychopathy as predictors of Cyber Dating Abuse. *Computers in Human Behavior*, 119, 106711. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106711>
- Bricker, D. C., & Young, J. E. (2012). A client's guide to schema therapy. <https://disarmingthenarcissist.com/wp-content/uploads/2021/09/clientsguideSchemaTherapy.pdf> (Erişim tarihi: 13 Mart 2022)
- Brown, C. (2008). Gender-role implications on same-sex intimate partner abuse. *Journal of Family Violence*, 23, 457-462. <https://doi.org/10.1007/s10896-008-9172-9>
- Bugay, A., & Çok, F. (2015). Romantik ilişkilerde şiddet ve istismar. Okul Psikolojik Danışma E-Bülteni, 5, (15-19). <https://pdr.org.tr/wp-content/uploads/2019/10/Okul-Psikolojik-Danisman%C4%B1-E-Bulteni-8-.pdf>

- Bulut, M., Aslan, R., & Arslantaş, H., (2020). Kabul edilmemesi gereken toplumsal bir gerçek: yakın partner şiddeti. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(2), 334-347. <https://doi.org/10.31832/smj.681134>
- Bundock, L., Howard, L. M., Trevillion, K., Malcolm, E., Feder, G., & Oram, S. (2013). Prevalence and risk of experiences of intimate partner violence among people with eating disorders: A systematic review. *Journal Of Psychiatric Research*, 47(9), 1134-1142. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2013.04.014>
- Büyükpapaşcu, H. (2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler: İnternetin rolü*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Caetano, R., Cunradi, C. B., Schafer, J., & Clark, C. L. (2000). Intimate partner violence and drinking patterns among white, black, and Hispanic couples in the US. *Journal of Substance Abuse*, 11(2), 123-138. [https://doi.org/10.1016/S0899-3289\(00\)00015-8](https://doi.org/10.1016/S0899-3289(00)00015-8)
- Calvete, E., Gámez-Guadix, M., Fernández-Gonzalez, L., Orue, I., & Borrajo, E. (2018). Maladaptive schemas as mediators of the relationship between previous victimizations in the family and dating violence victimization in adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 81, 161-169. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.04.028>
- Campbell, R., Sullivan, C. M., & Davidson W. S. (1995). Women who use domestic violence shelters: Changes in depression over time. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 237-255. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1995.tb00290.x>
- Carlson, B. E. (2000). Children exposed to intimate partner violence: Research findings and implications for intervention. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(4), 321-342. <https://doi.org/10.1177/1524838000001004002>
- Cheng S-Y, Shen, A. C. T., & Jonson-Reid M. (2020). Profiles of teen dating violence and association with depression among Chinese teens. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-27. <https://doi.org/10.1177/0886260520918573>

- Choice, P., & Lamke, L. K. (1997). A conceptual approach to understanding abused women's stay/leave decisions. *Journal of Family Issues*, 18(3), 290-314. <https://doi.org/10.1177/019251397018003004>
- Clarey, A., Hokoda, A., & Ulloa, E. C. (2010). Anger control and acceptance of violence as mediators in the relationship between exposure to interparental conflict and dating violence perpetration in Mexican adolescents. *Journal of Family Violence*, 25(7), 619-625. <https://doi.org/10.1007/s10896-010-9315-7>
- Cohen, J. R., Shorey, R. C., Menon, S. V., & Temple, J. R. (2018). Predicting teen dating violence perpetration. *Pediatrics*, 141(4). <https://doi.org/10.1542/peds.2017-2790>
- Colebrook, C. (2003). *Gender*. Bloomsbury Publishing.
- Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13, 1-24. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.1301001>
- Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 631-652. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>
- Combs, J. G. (2010). Big samples and small effects: Let's not trade relevance and rigor for power. *Academy of Management Journal*, 53(1), 9-13. <https://doi.org/10.5465/amj.2010.48036305>
- Connell, R. W. (2005). Work/life balance, gender equity and social change. *Australian Journal of Social Issues*, 40(3), 369-383. <https://doi.org/10.1002/j.1839-4655.2005.tb00978.x>
- Connolly J., Goldberg A. (1999). Romantic relationships in adolescence: the role of friends and peers in their emergence. Furman W., Brown B. B., Feiring C. (Eds.), içinde. *The development of romantic relationships in adolescence* (ss. 266–290). Cambridge, England: Cambridge University Press.

- Cornelius, T. L., & Resseguie, N. (2007). Primary and secondary prevention programs for dating violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior, 12*(3), 364-375. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.09.006>
- Corral, C., & Calvete, E. (2014). Early maladaptive schemas and personality disorder traits in perpetrators of intimate partner violence. *The Spanish Journal of Psychology, 17*, 1-10. <https://doi.org/10.1017/sjp.2014.1>
- Çamaş, G. G., & Meşe, G. (2016). Sosyal hiyerarşi: Cinsel şiddet mitlerini anlamak. *Türk Psikoloji Dergisi, 31*(78), 62-74.
- Çelik, A. K., & Çelik, S. B. Üniversite öğrencilerinde flört şiddetinin yordanmasında ego durumları ve erken dönem uyumsuz şemaların rolünün incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 20*(3), 911-929. <https://doi.org/10.37217/tebd.1038390>
- Dahlberg, L. L. (1998). Youth violence in the United States major trends, risk factors, and prevention approaches. *American Journal of Preventive Medicine, 14*(4), 259-272. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00009-9](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00009-9)
- Dardis, C. M., Dixon, K. J., Edwards, K. M., & Turchik, J. A. (2015). An examination of the factors related to dating violence perpetration among young men and women and associated theoretical explanations: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse, 16*(2), 136-152. <https://doi.org/10.1177/1524838013517559>
- Demir, M. (2008). Sweetheart, you really make me happy: Romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies, 9*(2), 257-277. <https://doi.org/10.1007/s10902-007-9051-8>
- Devaney, J. (2015). Research Review: The Impact of Domestic Violence on Children. *Irish Probation Journal, 12*. https://www.pbni.org.uk/files/pbni/2022-06/Irish%20Probation%20Journal%20Volume%20Twelve%202015_0.pdf#page=8

- Devrim, S. B., & Beydağ, K. D. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısının Flört Şiddeti Tutumuna Etkisi. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 413-423. <https://doi.org/10.56061/fbujohs.1094109>
- Donaghue, N., & Fallon, B. J. (2003). Gender-role self-stereotyping and the relationship between equity and satisfaction in close relationships. *Sex Roles*, 48(5), 217-230. <https://doi.org/10.1023/A:1022869203900>
- Dökmen, Z. (2018). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.
- Dunne, A. L., Gilbert, F., Lee, S., & Daffern, M. (2018). The role of aggression-related early maladaptive schemas and schema modes in aggression in a prisoner sample. *Aggressive Behavior*, 44(3), 246-256. <https://doi.org/10.1002/ab.21747>
- Dutton, D. G. (2012). The case against the role of gender in intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 17(1), 99-104. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.09.002>
- Duval, A., Lanning, B. A., & Patterson, M. S. (2020). A systematic review of dating violence risk factors among undergraduate college students. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(3), 567-585. <https://doi.org/10.1177/1524838018782207>
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (1991). Gender and the emergence of leaders: A meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(5), 685. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.5.685>
- Eaton, D., Kann, L., Kinchen, S., Shanklin, S., Ross, J., & Hawkins, J. (2010). Youth risk behavior surveillance—United States, 2009. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 59, 1-142. <http://www.cdc.gov/mmwr/pdf/ss/ss5905.pdf>
- Edwards, V. J., & Spence, J. T. (1987). Gender-related traits, stereotypes, and schemata. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(1), 146. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.1.146>

- Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., & Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71*(4), 741–753. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.4.741>
- Eken, E. (2017). The role of early maladaptive schemas on romantic relationships: a review study. *People: International Journal of Social Sciences, 3*(3), 108. <https://doi.org/10.20319/pijss.2017.32.108123>
- Eriksson, L., & Mazerolle, P. (2015). A cycle of violence? Examining family-of-origin violence, attitudes, and intimate partner violence perpetration. *Journal of Interpersonal Violence, 30*(6), 945-964. <https://doi.org/10.1177/0886260514539759>
- Ertürk, İ. Ş., & Kaynar, G. (2017). Kişilik bozukluklarında şema terapi yaklaşımı. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(12), 97-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ufuksbedergi/issue/57467/815042>
- Ertürk, Y., & Arıkan, S. (2022). Romantik İlişkilerde İlişki İstikrarı: Sınır Kişilik Örgütlenmesinde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerde Manipülasyon ve Flört Şiddeti Bağlamında İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9*(87). <https://jshsr.org/index.php/pub/article/view/166>
- Eryılmaz, A. & Ercan, L. (2011). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve algılanan kontrol. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*(2), 359-38. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6738/90585>
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(2), 381-397. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uefad/issue/16692/173489>

- Facio, A., & Resett, S. (2014). Work, romantic relationships, and life satisfaction in Argentinean emerging adults. *Emerging Adulthood, 2*(1), 27–35. <https://doi.org/10.1177/2167696813515854>
- Fawole, O. I. (2008). Economic Violence To Women and Girls: Is It Receiving the Necessary Attention? *Trauma, Violence, & Abuse, 9*(3), 167–177. <https://doi.org/10.1177/1524838008319255>
- Feldman, S. S., Gowen, L. K., & Fisher, L. (1998). Family relationships and gender as predictors of romantic intimacy in young adults: A longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence, 8*(2), 263-286. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0802_5
- Fernández-Fuertes, A. A., Fernández-Rouco, N., Lázaro-Visa, S., & Gómez-Pérez, E. (2020). Myths about sexual aggression, sexual assertiveness and sexual violence in adolescent romantic relationships. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(23), 8744. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238744>
- Fernet, M., Hébert, M., Couture, S., & Brodeur, G. (2019). Meeting the needs of adolescent and emerging adult victims of sexual violence in their romantic relationships: A mixed methods study exploring barriers to help-seeking. *Child Abuse & Neglect, 91*, 41-51. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.01.019>
- Fidan, F., & Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(1), 16-24.
- Fleming, C. B., White, H. R., & Catalano, R. F. (2010). Romantic Relationships and Substance Use in Early Adulthood: An Examination of the Influences of Relationship Type, Partner Substance Use, and Relationship Quality. *Journal of Health and Social Behavior, 51*(2), 153–167. <https://doi.org/10.1177/0022146510368930>

- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *J. Fam. Violence*, 5, 107. <https://doi.org/10.1007/BF00978514>
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Ennett, S. T., Suchindran, C., Benefield, T., & Linder, G. F. (2005). Assessing the effects of the dating violence prevention program "Safe Dates" using random coefficient regression modeling. *Prevention Science*, 6, 245-258. <https://doi.org/10.1007/s11121-005-0007-0>
- Foshee, V. A., Linder, F., MacDougall, J. E., & Bangdiwala, S. (2001). Gender differences in the longitudinal predictors of adolescent dating violence. *Preventive Medicine*, 32(2), 128-141. <https://doi.org/10.1006/pmed.2000.0793>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Publishing.
- Francis, L., & Pearson, D. (2021). The recognition of emotional abuse: Adolescents' responses to warning signs in romantic relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(17-18), 8289-8313. <https://doi.org/10.1177/0886260519850537>
- Furlong, M., Felix, E., Simental, J., Greaf, J., Klein, A., Gonzales, M., & Austin, G., (2005). National Conference of the Hamilton Fish Institute on School and Community Violence 2004: Dating Violence Patterns of California Adolescents. In *Persistently Safe Schools: The National Conference of the Hamilton Fish Institute on School and Community Violence*, Washington, DC, 1-15.
- Furman, W. (2002). The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177–180. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00195>
- Galambos, N. L. (2004). Gender and gender role development in adolescence. *Handbook of Adolescent Psychology*, 233-262. <https://doi.org/10.1002/9780471726746.ch8>

- Gallego, R., Novo, M., Fariña, F., & Arce, R. (2019). Child-to-parent violence and parent-to-child violence: A meta-analytic review. *European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 11(2), 51-59. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2019a4>
- Gerino, E., Caldarera, A. M., Curti, L., Brustia, P., & Rollè, L. (2018). Intimate partner violence in the golden age: Systematic review of risk and protective factors. *Frontiers in Psychology*, 9, 1595. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01595>
- Gherardi, S., & Poggio, B. (2001). Creating and recreating gender order in organizations. *Journal of World Business*, 36(3), 245-259. [https://doi.org/10.1016/S1090-9516\(01\)00054-2](https://doi.org/10.1016/S1090-9516(01)00054-2)
- Giordano, P. C., Soto, D. A., Manning, W. D., & Longmore, M. A. (2010). The characteristics of romantic relationships associated with teen dating violence. *Social Science Research*, 39(6), 863-874. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2010.03.009>
- Gómez-López, M., Viejo, C., & Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-being and romantic relationships: A systematic review in adolescence and emerging adulthood. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(13), 2415. <https://doi.org/10.3390/ijerph16132415>
- Gover, A. R., Kaukinen, C., & Fox, K. A. (2008). The relationship between violence in the family of origin and dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(12), 1667-1693. <https://doi.org/10.1177/0886260508314330>
- Gökkaya, V. B., & Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 219-240. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.959425>

- Grabowska, A. (2017). Sex on the brain: Are gender-dependent structural and functional differences associated with behavior? *Journal of Neuroscience Research*, 95(1-2), 200-212. <https://doi.org/10.1002/jnr.23953>
- Gracia, E., Rodriguez, C. M., Martín-Fernández, M., & Lila, M. (2020). Acceptability of family violence: Underlying ties between intimate partner violence and child abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(17-18), 3217-3236. <https://doi.org/10.1177/0886260517707310>
- Gültekin, L., Güneş, G., Ertung, C., Şimşek, A., Aras, G., Belek, U., ... & Yıldırım, P. (Ed). (2013). *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*. Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Gündoğmuş, A. G., Bulut, S. D., & Şafak, Y. (2019). Şema terapi perspektifinden eş şiddeti. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 117-127. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.1930>
- Güvenç, G., Akyüz, A., & Cesario, S. K. (2014). Intimate partner violence against women in Turkey: A synthesis of the literature. *Journal of Family Violence*, 29, 333-341. <https://doi.org/10.1007/s10896-014-9579-4>
- Güvenç, R., Yıldırım, M. H., & Yıldırım, E. A. (2022). Yakın partner ilişkilerinde kadının maruz kaldığı cinsel şiddet ölçeği Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 59(2), 151-157. <https://doi.org/10.29399/npa.27887>
- Hamby, S., Finkelhor, D., & Turner, H. (2012). Teen dating violence: Co-occurrence with other victimizations in the National Survey of Children's Exposure to Violence (NatSCEV). *Psychology of Violence*, 2(2), 111. <https://doi.org/10.1037/a0027191>
- Harned, M. S. (2015). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Perspectives on Verbal and Psychological Abuse*, 16(3), 179. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.16.3.269>

- Haselschwerdt, M. L., Carlson, C. E., & Hlavaty, K. (2021). The romantic relationship experiences of young adult women exposed to domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(7-8), 3065-3092.
<https://doi.org/10.1177/0886260518771679>
- Hassija, C. M., Robinson, D., Silva, Y., & Lewin, M. R. (2018). Dysfunctional parenting and intimate partner violence perpetration and victimization among college women: The mediating role of schemas. *Journal of Family Violence*, 33(1), 65-73.
<https://doi.org/10.1007/s10896-017-9942-3>
- Hettrich, E. L., & O'Leary, K. D. (2007). Females' Reasons for Their Physical Aggression in Dating Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1131–1143. <https://doi.org/10.1177/0886260507303729>
- Hielscher, E., Moores, C., Blenkin, M., Jadambaa, A., & Scott, J. G. (2021). Intervention programs designed to promote healthy romantic relationships in youth: A systematic review. *Journal of Adolescence*, 92, 194-236.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.08.008>
- Huston, T. L. ve Levinger, G. (1978). Interpersonal attraction and relationships. *Annual Review of Psychology*, 29(1), 115-156.
<https://doi.org/10.1146/annurev.ps.29.020178.000555>
- Işık, H. (2020). *Preschoolers' gender-typing of self and others in family context*. (Doktora tezi) Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- İlknur, A. A., Özge, O., Dürdane, Y., & Dilek, C. E. (2014). University students' problem-solving behaviors and exposure to dating abuse in their romantic relationship. *Progress in Health Sciences*, 4(2), 123-130.
- İnci, R. (2019). Çalışan kadınlarda şiddet algısı ve bu algıda ekonomik şiddetin yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 189-206.
<https://doi.org/10.33712/mana.594761>

- İzgir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170).
- Jackson, S. M. (1999). Issues in the dating violence research: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 4(2), 233-247. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(97\)00049-9](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(97)00049-9)
- Jewkes, R. (2002). Intimate partner violence: causes and prevention. *The Lancet*, 359(9315), 1423-1429. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08357-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08357-5)
- Joppa, M. C., Rizzo, C. J., Nieves, A. V., & Brown, L. K. (2016). Pilot investigation of the Katie Brown educational program: A school-community partnership. *Journal of School Health*, 86(4), 288-297. <https://doi.org/10.1111/josh.12378>
- Kahraman, M. S., & Çokamay, G. (2016). Aile içi şiddet ve çocuklar üzerindeki etkileri: Temel kavramlar, güvenlik planı hazırlama ve alternatif tedavi model örnekleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(4), 321-336. <https://doi.org/10.18863/pgy.253438>
- Kansky, J. (2018). *What's love got to do with it?: Romantic relationships and well-being*. (Ed.) E. Diener, S. Oishi, & L. Tay içinde, Handbook of well-being. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.
- Kaplan, B. (2020). Şiddetin toplumsal taşıyıcısı olarak flört şiddeti: Ankara örneği. *Kent Akademisi*, 13(3), 526-538. <https://doi.org/10.35674/kent.722338>
- Karakurt, G., & Cumbie, T. (2012). The relationship between egalitarianism, dominance, and violence in intimate relationships. *Journal of Family Violence*, 27, 115-122. <https://doi.org/10.1007/s10896-011-9408-y>
- Karakurt, G., Silver, K. E., & Keiley, M. K. (2016). Secure base narrative representations and intimate partner violence: a dyadic perspective. *Journal of Family Violence*, 31, 467-477. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9778-7>

- Karantzas, G. C., Younan, R., & Pilkington, P. D. (2023). The associations between early maladaptive schemas and adult attachment styles: A meta-analysis. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 30(1), 1. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/cps0000108>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım
- Karatay, G. D. G. (2018). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(1), 62-71. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sted/issue/36512/414217>
- Karlsson, M. E., Temple, J. R., Weston, R., & Le, V. D. (2016). Witnessing interparental violence and acceptance of dating violence as predictors for teen dating violence victimization. *Violence Against Women*, 22(5), 625-646. <https://doi.org/10.1177/1077801215605920>
- Kaura, S. A., & Lohman, B. J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22(6), 367-381. <https://doi.org/10.1007/s10896-007-9092->
- Kaya, Ö. S. (2018). Romantik ilişkilerde problem çözme becerilerinin empati ve mental iyi oluş açısından incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 62-72. <https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/61495/918214>
- Kaygusuz, C. (2013). Irrational Beliefs and Abuse in University Students' Romantic Relations. *Eurasian Journal of Educational Research*, 51, 141-155. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1059821>
- Kellogg, S. H., & Young, J. E. (2006). Schema therapy for borderline personality disorder. *Journal of clinical psychology*, 62(4), 445-458. <https://doi.org/10.1002/jclp.20240>

- Kemaloğlu, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerindeki duygusal istismar, kişiler arası bağımlılık ve romantik ilişki kalıp yargıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kettendörfer, S. (2015). *The effectiveness of Schema Therapy within a clinical group setting: early maladaptive schemas and psychological distress in clients with personality disorders Early maladaptive schemas and psychological distress in clients with personality disorders*. (Yüksek lisans tezi). University of Twente, Enschede.
- Kılıçarslan, İ., & Can, F. (2021). Genç yetişkinlerde romantik ilişkide akılcı olmayan inançlar, stresle başa çıkma tarzları ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(2), 118-141. <http://ijeass.gedik.edu.tr/tr/pub/issue/67402/869262>
- Kılınçer, A. S., & Tuzgöl-Dost, M. (2013). Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 4(1), 15-32. <https://dergipark.org.tr/en/pub/epod/issue/5801/77216>
- Kim, J. Y., Kim, H. J., Choi, J. W., & Emery, C. (2014). Family violence and dating violence in Korea. *Journal of Family Violence*, 29, 23-33. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9556-3>
- Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R., & Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: a meta-analytic review. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 71(2), 339. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.2.339>
- Kömürcü, B., & Soygüt-Pekak, G. (2017). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Ebeveynlik Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler ile Psikolojik Dışlanmanın Tehdit Ettiği İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(1).

- Körük, S., & Kurt, A. A. (2019). The predictive role of early maladaptive schemas in the evaluation of pre-marital romantic relationships among university students. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(5), 73-83. <https://doi.org/10.31461/ybpd.556424>
- Kumcağız, H., Orak, O. S., & Şahin, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı yordamada algılanan anne baba tutumları ve boyun eğici davranışlar. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 389-399. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mjss/issue/40519/485958>
- Kwesiga, E., Bell, M. P., Pattie, M., & Moe, A. M. (2007). Exploring the literature on relationships between gender roles, intimate partner violence, occupational status, and organizational benefits. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(3), 312-326. <https://doi.org/10.1177/0886260506295381>
- Lammers, M., Ritchie, J., & Robertson, N. (2005). Women's experience of emotional abuse in intimate relationships: A qualitative study. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 29-64. https://doi.org/10.1300/J135v05n01_02
- Laporte, L., Jiang, D., Pepler, D. J., & Chamberland, C. (2011). The relationship between adolescents' experience of family violence and dating violence. *Youth & Society*, 43(1), 3-27. <https://doi.org/10.1177/0044118X09336631>
- Lawrence, E., Orengo-Aguayo, R., Langer, A., & Brock, R. L. (2012). The impact and consequences of partner abuse on partners. *Partner Abuse*, 3(4), 406-428. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.3.4.406>
- Lazarevich, I., Irigoyen-Camacho, M. E., Velázquez-Alva, M. D. C., & Salinas-Avila, J. (2017). Dating violence in Mexican college students: Evaluation of an educational workshop. *Journal of interpersonal violence*, 32(2), 183-204. <https://doi.org/10.1177/0886260515585539>

- Lewis, S. F., & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 21(1), 105-127. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(99\)00042-2](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00042-2)
- Lichter, E. L., & McCloskey, L. A. (2004). The effects of childhood exposure to marital violence on adolescent gender-role beliefs and dating violence. *Psychology of Women Quarterly*, 28(4), 344-357. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2004.00151.x>
- Logan, T. K., Walker, R., & Cole, J. (2015). Silenced suffering: the need for a better understanding of partner sexual violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 16(2), 111–135. <https://doi.org/10.1177/1524838013517560>
- Luthra, R., & Gidycz, C. A. (2006). Dating violence among college men and women: Evaluation of a theoretical model. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(6), 717-731. <https://doi.org/10.1177/0886260506287312>
- Maas, C. D., Fleming, C. B., Herrenkohl, T. I., & Catalano, R. F. (2010). Childhood predictors of teen dating violence victimization. *Violence and Victims*, 25(2), 131–149. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.2.131>
- Madruga, C. S., Viana, M. C., Abdalla, R. R., Caetano, R., & Laranjeira, R. (2017). Pathways from witnessing parental violence during childhood to involvement in intimate partner violence in adult life: The roles of depression and substance use. *Drug and Alcohol Review*, 36(1), 107-114. <https://doi.org/10.1111/dar.12514>
- Makepeace, J. M. (1981). Courtship violence among college students. *Family Relations*, 97-102. <https://doi.org/10.2307/584242>
- Martin, C. L., Ruble, D. N., & Szkrybalo, J. (2002). Cognitive theories of early gender development. *Psychological Bulletin*, 128(6), 903-933. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.128.6.903>

- Martin, R., & Young, J. (2010). Schema therapy. (Ed.) Dobson, K. S., Handbook of cognitive behavioral therapies içinde. The Guilford Press.
- Matud, M. P. (2007). Dating violence and domestic violence. *Journal of Adolescent Health, 40*(4), 295-297. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.02.001>
- McFarlane, J., Willson, P., Malecha, A., & Lemmey, D. (2000). Intimate partner violence: A gender comparison. *Journal of Interpersonal Violence, 15*(2), 158-169. <https://doi.org/10.1177/088626000015002003>
- McLaughlin, J., O'Carroll, R. E., & O'Connor, R. C. (2012). Intimate partner abuse and suicidality: A systematic review. *Clinical Psychology Review, 32*(8), 677-689. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.08.002>
- Merrell, J. (2001). Social support for victims of domestic violence. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services, 30*(11), 30-34. <https://doi.org/10.3928/0279-3695-20011101-14>
- Messman-Moore, T. L., & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse, 7*(2), 75-92. https://doi.org/10.1300/J135v07n02_05
- Miller, C. F. (2016). Gender development, theories of. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies, 5*, 1-6. <https://doi.org/10.1002/9781118663219.wbegss590>
- Miller, E., & McCaw, B. (2019). Intimate partner violence. *New England Journal of Medicine, 380*(9), 850-857. <https://doi.org/10.1056/NEJMra1807166>
- Mineo, L. (2017). Good genes are nice, but joy is better. *The Harvard Gazette, 11*. <https://www.laevolucioniluminando.com/wp-content/uploads/2021/09/Harvard-Study-80.pdf>

- Mobley, W. H., & Locke, E. A. (1970). The relationship of value importance to satisfaction. *Organizational Behavior and Human Performance*, 5(5), 463-483. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(70\)90035-8](https://doi.org/10.1016/0030-5073(70)90035-8)
- Modi, M. N., Palmer, S., & Armstrong, A. (2014). The role of Violence Against Women Act in addressing intimate partner violence: A public health issue. *Journal of women's health*, 23(3), 253-259. <https://doi.org/10.1089/jwh.2013.4387>
- Molidor, C., & Tolman, R. M. (1998). Gender and contextual factors in adolescent dating violence. *Violence Against Women*, 4(2), 180-194. <https://doi.org/10.1177/1077801298004002004>
- Money, J., & Ehrhardt, A. A. (1972). *Man and woman, boy and girl: Differentiation and dimorphism of gender identity from conception to maturity*. Johns Hopkins U. Press.
- Moss, B. F., & Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations*, 31-37. <https://doi.org/10.2307/584918>
- Mulford, C. F., & Blachman-Demner, D. R. (2013). Teen dating violence: Building a research program through collaborative insights. *Violence Against Women*, 19(6), 756-770. <https://doi.org/10.1177/1077801213494705>
- Mulford, C., & Giordano, P. C. (2008). Teen dating violence: A closer look at adolescent romantic relationships. *National Institute of Justice Journal*, 261(1), 31-40.
- Muñoz-Rivas, M. J., Graña, J. L., O'Leary, K. D., & González, M. P. (2007). Aggression in adolescent dating relationships: Prevalence, justification, and health consequences. *Journal of Adolescent Health*, 40(4), 298-304. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.11.137>
- Nielsen, F. (1994). Sociobiology and sociology. *Annual Review of Sociology*, 20(1), 267-303. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.20.080194.001411>

- O'Campo, P., Kub, J., Woods, A., Garza, M., Jones, A. S., Gielen, A. C., ... & Campbell, J. (2006). Depression, PTSD, and comorbidity related to intimate partner violence in civilian and military women. *Brief Treatment and Crisis Intervention, 6*(2), 99. <https://doi/10.1093/brief-treatment/mhj010>
- O'Keefe, M. (1998). Factors mediating the link between witnessing interparental violence and dating violence. *Journal of Family Violence, 13*(1), 39-57. <https://doi.org/10.1023/A:1022860700118>
- O'Leary, K. D., Malone, J., & Tyree, A. (1994). Physical aggression in early marriage: Prerelationship and relationship effects. *Journal of Consulting And Clinical Psychology, 62*(3), 594. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.62.3.594>
- Orbay, İ. (2022). Görünmeyene ışık tutmak: psikolojik şiddet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 33*(1), 267-290. <https://doi.org/10.33417/tsh.975139>
- Orçan, M. (2011). *Sosyal Gelişim*. M. E. Deniz (Ed.) içinde, Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ertem Basım Ltd. Şti.
- Overbeek, G., Ha, T., Scholte, R., de Kemp, R., & Engels, R. C. (2007). Brief report: Intimacy, passion, and commitment in romantic relationships—Validation of a 'triangular love scale' for adolescents. *Journal of Adolescence, 30*(3), 523-528. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2006.12.002>
- Öngün, E., & Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar. *GOP Taksim EAH JAREN, 4*(1), 52-58.
- Özcebe, H., Aslan, D., Karabiber, A. H., Küçüköztaş, M. F., Oransoy, K., & Ölmez, İ. (2002). Bir grup üniversite öğrencisinin "Flört Şiddeti" konusundaki görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 13*(1), 20-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48430/613572>
- Özdemir, L., Batga, B., & Uçar, B. (2019). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını etkileyen demografik niteliklerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Süleyman*

Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 10(24), 212-228.

<https://doi.org/10.21076/vizyoner.500392>

- Page, A. Z., & İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Paim, K. C., & Falcke, D. (2018). The experiences in the family of origin and the early maladaptive schemas as predictors of marital violence in men and women. *Análise Psicológica*, 36(3), 279-293. <http://hdl.handle.net/10400.12/6680>
- Pérez-Marco, A., Soares, P., Davó-Blanes, M. C., & Vives-Cases, C. (2020). Identifying types of dating violence and protective factors among adolescents in Spain: A qualitative analysis of Lights4Violence materials. *International Journal Of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 2443. <https://doi.org/10.3390/ijerph17061897>
- Peterman, A., Bleck, J., & Palermo, T. (2015). Age and intimate partner violence: an analysis of global trends among women experiencing victimization in 30 developing countries. *Journal of Adolescent Health*, 57(6), 624-630. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2015.08.008>
- Pietri, M., & Bonnet, A. (2017). Analysis of early representations and personality among victims of domestic violence. *European Review of Applied Psychology*, 67(4), 199-206. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2017.04.001>
- Pilkington, P. D., Bishop, A., & Younan, R. (2021). Adverse childhood experiences and early maladaptive schemas in adulthood: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(3), 569-584. <https://doi.org/10.1002/cpp.2533>
- Pilkington, P. D., Noonan, C., May, T., Younan, R., & Holt, R. A. (2021). Early maladaptive schemas and intimate partner violence victimization and perpetration: A systematic

- review and meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(5), 1030-1042. <https://doi.org/10.1002/cpp.2558>
- Pinto-Gouveia, J., Castilho, P., Galhardo, A., & Cunha, M. (2006). Early maladaptive schemas and social phobia. *Cognitive Therapy and Research*, 30(5), 571-584. <https://doi.org/10.1007/s10608-006-9027-8>
- Polat, M. (2022). *Romantik ilişkilerde öznel iyi oluşun pozitif şemalar benliğinin ayırılması ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Postmus, J. L., Hoge, G. L., Breckenridge, J., Sharp-Jeffs, N., & Chung, D. (2020). Economic abuse as an invisible form of domestic violence: A multicountry review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(2), 261-283. <https://doi.org/10.1177/1524838018764160>
- Powell, A., Scott, A. J., & Henry, N. (2020). Digital harassment and abuse: Experiences of sexuality and gender minority adults. *European Journal of Criminology*, 17(2), 199-223. <https://doi.org/10.1177/1477370818788006>
- Powell, A., Scott, A. J., & Henry, N. (2020). Digital harassment and abuse: Experiences of sexuality and gender minority adults. *European Journal of Criminology*, 17(2), 199-223. <https://doi.org/10.1177/1477370818788006>
- Power, C., Koch, T., Kralik, D., & Jackson, D. (2006). Lovestruck: Women, romantic love and intimate partner violence. *Contemporary Nurse*, 21(2), 174-185. <https://doi.org/10.5172/conu.2006.21.2.174>
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. E. (2019). *Şema terapi, ayırıcı özellikler*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). Psikonet Yayıncılık.
- Reed, L. A., Tolman, R. M., & Ward, L. M. (2016). snooping and sexting: digital media as a context for dating aggression and abuse among college students. *Violence Against Women*, 22(13), 1556–1576. <https://doi.org/10.1177/1077801216630143>

- Reed, L. A., Ward, L. M., Tolman, R. M., Lippman, J. R., & Seabrook, R. C. (2021). The association between stereotypical gender and dating beliefs and digital dating abuse perpetration in adolescent dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(9-10), 5561-5585. <https://doi.org/10.1177/0886260518801933>
- Rees, C. A. (2010). Understanding emotional abuse. *Archives of Disease in Childhood*, 95(1), 59-67. <http://dx.doi.org/10.1136/adc.2008.143156>
- Reitzel-Jaffe, D., & Wolfe, D. A. (2001). Predictors of relationship abuse among young men. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(2), 99-115. <https://doi.org/10.1177/088626001016002001>
- Renner, L. M., & Whitney, S. D. (2012). Risk factors for unidirectional and bidirectional intimate partner violence among young adults. *Child Abuse & Neglect*, 36(1), 40-52. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.07.007>
- Reviere, S. L., Farber, E. W., Twomey, H., Okun, A., Jackson, E., Zanville, H., & Kaslow, N. J. (2007). Intimate partner violence and suicidality in low-income African American women: A multimethod assessment of coping factors. *Violence Against Women*, 13(11), 1113-1129. <https://doi.org/10.1177/1077801207307798>
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D. (1989). *A theoretical model of courtship aggression*. M. A. Pirog-Good & J. E. Stets (Eds.), *Violence in dating relationships: Emerging social issues* içinde (ss. 53–71). New York: Praeger Publishers.
- Roberson, P. N., Norona, J. C., Lenger, K. A., & Olmstead, S. B. (2018). How do relationship stability and quality affect wellbeing?: Romantic relationship trajectories, depressive symptoms, and life satisfaction across 30 years. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 2171-2184. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1052-1>
- Roberts, A. L., Gilman, S. E., Fitzmaurice, G., Decker, M. R., & Koenen, K. C. (2010). Witness of intimate partner violence in childhood and perpetration of intimate

partner violence in adulthood. *Epidemiology (Cambridge, Mass.)*, 21(6), 809. <https://doi.org/10.1097%2FEDE.0b013e3181f39f03>

Roediger, E. (2015). Şema Terapi Nedir. Şema Terapinin Temellerine, Modellerine ve Uygulamasına Giriş (1. Baskı) (S. Ataman, Çev.). Nobel Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi, 2009).

Rubio-Garay, F., López-González, M. A., Carrasco, M. Á., & Amor, P. J. (2017). The prevalence of dating violence: A systematic review. *Papeles del Psicólogo*, 38(2), 135-147. <https://doi.org/10.23923/pap.psicol2017.2831>

Rusbult, C. E., & Martz, J. M. (1995). Remaining in an abusive relationship: An investment model analysis of nonvoluntary dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(6), 558-571. <https://doi.org/10.1177/0146167295216002>

Sambasivan, N., Batool, A., Ahmed, N., Matthews, T., Thomas, K., Gaytán-Lugo, L. S., ... & Consolvo, S. (2019, May). " They Don't Leave Us Alone Anywhere We Go" Gender and Digital Abuse in South Asia. In *proceedings of the 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (ss. 1-14). <https://doi.org/10.1145/3290605.3300232>

Saraç, A., Hamamcı, Z., & Güçray, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 69-81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21463/230066>

Saraç, H. (2021). Genç yetişkinler romantik ilişkilerde yaşanan istismar davranışlarına ilişkin görüşleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-40. <https://dergipark.org.tr/en/pub/okad/issue/68904/1094324>

Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. (Ed.) Gültekin, L., Güneş, G., Ertung, C., & Şimşek, A., *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları içinde* (s. 27-32). Atılım Üniversitesi Yayınları.

- Schwartz, J. P., Waldo, M., & Daniel, D. (2005). Gender-role conflict and self-esteem: factors associated with partner abuse in court-referred men. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(2), 109. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/1524-9220.6.2.109>
- Schwartz, M. F., Money, J., & Robinson, K. (1981). Biosocial perspectives on the development of the proceptive, acceptive and conceptive phases of eroticism. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 7(4), 243-255. <https://doi.org/10.1080/00926238108405426>
- Seçim, G. (2019). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldığı istismar davranışları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 527-543. <https://doi.org/10.17152/gefad.343051>
- Selçuk, K. T., Avcı, D., & Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3), 302-308. <http://journal.acibadem.edu.tr/tr/pub/issue/61321/914616>
- Selçuk, S. (2021). *Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Açısından Bağlanma Stili, Kadına Yönelik Şiddet Tutumu ve Benlik Saygısının İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Sharma, M. K., & Marimuthu, P. (2014). Prevalence and psychosocial factors of aggression among youth. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 36(1), 48-53. <https://doi.org/10.4103/0253-7176.127249>
- Shepard, M. F., & Campbell, J. A. (1992). The abusive behavior inventory: a measure of psychological and physical abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 7(3), 291–305. <https://doi.org/10.1177/088626092007003001>
- Sheridan, L., & Lyndon, A. E. (2012). The influence of prior relationship, gender, and fear on the consequences of stalking victimization. *Sex Roles*, 66, 340-350. <https://doi.org/10.1007/s11199-010-9889-9>

- Shorey, R. C., Cohen, J. R., Lu, Y., Fite, P. J., Stuart, G. L., & Temple, J. R. (2017). Age of onset for physical and sexual teen dating violence perpetration: A longitudinal investigation. *Preventive Medicine, 105*, 275-279. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.10.008>
- Sinha, A., Chowdhury, B., & Heuveline, P. (2022). Physical intimate partner violence in India: how much does childhood social is a tionmatter? *Asian Population Studies*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/17441730.2022.2035921>
- Smith, S. G., Chen, J., Basile, K. C., Gilbert, L. K., Merrick, M. T., Patel, N....Jain, A. (2017). The national intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010–2012 State Report. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Stanford campus climate survey. <https://provost.stanford.edu/stanford-campus-climate-survey/> (Erişim Tarihi: 17.07.2021)
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young şema Ölçeği Kısa Form 3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20* (1), 75-84.
- Stith, S. M., Rosen, K. H., Middleton, K. A., Busch, A. L., Lundeberg, K., & Carlton, R. P. (2000). The intergenerational transmission of spouse abuse: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family, 62*(3), 640-654. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00640.x>
- Stoller, R. J. (2020). *Sex and gender: The Development of masculinity and femininity*. London: Routledge.
- Stonard, K. E., Bowen, E., Walker, K., & Price, S. A. (2017). "They'll Always Find a Way to Get to You": Technology use in adolescent romantic relationships and its role in dating violence and abuse. *Journal of Interpersonal Violence, 32*(14), 2083-2117. <https://doi.org/10.1177/0886260515590787>

- Stonard, K. E., Bowen, E., Walker, K., & Price, S. A. (2017). "They'll Always Find a Way to Get to You": Technology Use in Adolescent Romantic Relationships and Its Role in Dating Violence and Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(14), 2083–2117. <https://doi.org/10.1177/0886260515590787>
- Straus, M. A. (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. *Children and Youth Services Review*, 30(3), 252-275. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2007.10.004>
- Straus, M. A., & Gelles, R. J. (1986). Societal change and change in family violence from 1975 to 1985 as revealed by two national surveys. *Journal of Marriage and the Family*, 465-479. <https://doi.org/10.2307/352033>
- Suarez, E., & Gadalla, T. M. (2010). Stop Blaming the Victim: A Meta-Analysis on Rape Myths. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(11), 2010–2035. <https://doi.org/10.1177/0886260509354503>
- Subaşı, N., & Akın, A. (2003). Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve Sonuçları. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın, Hacettepe Üniversitesi Yayınları*, 231-249.
- Sugarman, D. B., & Hotaling, G. T. (1989). Violent Men In Intimate Relationships: An Analysis of Risk Markers. *Journal of Applied Social Psychology*, 19(12), 1034-1048. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1989.tb01237.x>
- Sünetçi, B., Ayfer, S. A. Y., gümüştepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., & Yalçın, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 56-83.
- Şahan, B. (2022). Genç yetişkinlik dönemi bireylerin kriz yaşantıları ve destek kaynakları. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 17(6).
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.

- Taquette, S. R., & Monteiro, D. L. M. (2019). Causes and consequences of adolescent dating violence: a systematic review. *Journal of Injury and Violence Research*, 11(2), 137. <https://doi.org/10.5249/jivr.v11i2.1061>
- Taylor, B., Joseph, H., & Mumford, E. (2021). Romantic relationship characteristics and adolescent relationship abuse in a probability-based sample of youth. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2), 722-750. <https://doi.org/10.1177/0886260517730566>
- Taylor, C. D., & Arntz, A. (2016). Schema therapy. *The Wiley handbook of positive clinical psychology*, 461-476.
- TBİD, 2021. Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması. https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1836/digital_violence_report.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tekin, A., & Türk, B. (2018). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İçinde Turaz Akademi*, 85-91.
- Tjaden, P., & Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, 6(2), 142-161. <https://doi.org/10.1177/10778010022181769>
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Truman, D. M., Tokar, D. M., & Fischer, A. R. (1996). Dimensions of masculinity: Relations to date rape supportive attitudes and sexual aggression in dating situations. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 555-562. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1996.tb02292.x>
- Türk, B., Hamzaoğlu, N., & Yayak, A. (2020). Flört Şiddeti Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med*, 17(1), 73-81.

- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. <https://openaccess.hacettepe.edu.tr/xmlui/handle/11655/23338>
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Özbay, D., & Karacık, N. E. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet*. Paradigma Akademi.
- Umubyeyi, A., Mogren, I., Ntaganira, J., & Krantz, G. (2014). Women are considerably more exposed to intimate partner violence than men in Rwanda: results from a population-based, cross-sectional study. *BMC Women's Health*, 14(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/1472-6874-14-99>
- Üçok-Demir, N., Irmak, M. Y., Murat, D., & Perdahlı Fiş, N. (2016). Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3).
- Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K., & Peeters, E. (2016). Exploring the role of social networking sites within adolescent romantic relationships and dating experiences. *Computers in Human Behavior*, 55, 76-86. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.08.042>
- Van Ouytsel, J., Walrave, M., Ponnet, K., & Temple, J. R. (2016). Digital forms of dating violence: what school nurses need to know. *NASN School Nurse*, 31(6), 348-353. <https://doi.org/10.1177/1942602X16659907>
- Vandello, J. A., & Cohen, D. (2008). Culture, gender, and men's intimate partner violence. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(2), 652-667. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00080.x>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-5
- Viejo, C., Valenzuela, G. L., & Ruiz, R. O. (2018). Adult partner violence and previous violence experiences: Retrospective study with women victims of gender-based

- violence. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 18(2), 179-192.
- Villora, B., Yubero, S., & Navarro, R. (2019). Associations between feminine gender norms and cyber dating abuse in female adults. *Behavioral Sciences*, 9(4), 35. <https://doi.org/10.3390/bs9040035>
- Villora, B., Yubero, S., Larrañaga, E., & Navarro, R. (2021). Gendered nature of digital abuse in romantic relationships in adolescence. *Child and Adolescent Online Risk Exposure*, 327-348. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-817499-9.00016-8>
- Walker, L. E. (1999). Psychology and domestic violence around the world. *American Psychologist*, 54(1), 21. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.54.1.21>
- Wareham, J., Boots, D. P., & Chavez, J. M. (2009). Social learning theory and intimate violence among men participating in a family violence intervention program. *Journal of Crime and Justice*, 32(1), 93-124. <https://doi.org/10.1080/0735648X.2009.9721263>
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>
- WHO, (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564625>. (Erişim Tarihi: 22.08.2021)
- WHO, (2021). The future we expect: women's health and gender equality. <https://www.who.int/news/item/28-06-2021-the-future-we-expect-women-s-health-and-gender-equality> (Erişim Tarihi: 29.07.2021)
- Wienclaw R. A., (2011). *Gender differences: biology & culture*. (Ed.) Salem Press Editors, Gender roles & equality: the sociology reference guide series içinde. California and New Jersey: Salem Press, (ss.15-16).

- Wolf, K. A., & Foshee, V. A. (2003). Family violence, anger expression styles, and adolescent dating violence. *Journal of Family Violence*, 18(6), 309-316. <https://doi.org/10.1023/A:1026237914406>
- Yıldırım, S., & Terzioğlu, F. (2018). Şiddetin farklı bir yüzü: flört şiddeti, etkileri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21(4), 285-292.
- Yıldız Akyol, E. & Öztemel, K. (2022). Revision Study of the Romantic Relationship Assessment Scale (RRAS- RF). *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 12(67), 629-649. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.12250437>
- Yıldız, F. & Özarslan, Z. Kadınların Deneyimlerinden Dijital Flört Şiddetine Bakmak. *Etkileşim*, (9), 72-101. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2022.5.9.156>
- Yiğit, İ., & Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 77-87.
- Yorulmaz, E., & Boyacıoğlu, İ. (2020). Psikolojik şiddet gören kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi. *Nesne Dergisi*, 8(18), 441-456. <https://www.nesnedergisi.com/makale/pdf/1580993387.pdf>
- Yoshihama, M., Horrocks, J., & Kamano, S. (2009). The role of emotional abuse in intimate partner violence and health among women in Yokohama, Japan. *American Journal of Public Health*, 99(4), 647-653. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2007.118976>
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (2011). Hayatı yeniden keşfedin. (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). Psikonet Yayınları.
- Young, J. E., & Lindemann, M. (2002). An integrative schema-focused model for personality disorders. *Clinical advances in cognitive psychotherapy: theory and application*. New York: Springer Publishing.

- Young, J.E., Klosko J.S., Weishaar M.E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.
- Young, J.E., Klosko J.S., Weishaar M.E. (2017). Şema Terapi. (T. V. Soylu, Çev.). Litera Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 2003).
- Zeinali, A., & Amirsardari, L. (2018). Predicting infidelity proneness using early maladaptive schemas. *Jentashapir Journal of Health Research*, 9(1).
- Zeybekoğlu Dündar, Ö. (2102). Toplumsal cinsiyet rollerinin televizyon reklamlarına yansımaları. *ETHOS, Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 5 (1), 121- 136.
- Zimmer-Gembeck, M. J. (2002). The development of romantic relationships and adaptations in the system of peer relationships. *Journal of adolescent health*, 31(6), 216-225. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(02\)00504-9](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(02)00504-9)

EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri

EK-A1: Young Şema Ölçeği KF-3 Kullanım İzni

"Young Şema Ölçeği – Kısa Form-3"
kullanım izni hakk. Gelen kutusu

ben 26 Ağu 2021

alıcı: goncasoygut v

Sayın Gonca SOYGÜT Hocam,

Merhabalar. Ben Aslı ÜNAL, Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. Önümüzdeki dönem Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST danışmanlığında erken dönem uyumsuz şemalar, toplumsal cinsiyet oluşumu ve flört şiddeti ilişkisine yönelik bir tez çalışması yürütmeyi planlıyorum. Çalışmam kapsamında, katılımcıların erken dönem uyumsuz şemaların belirlenmesi amacıyla izniniz dahilinde sizin uyarlamış olduğunuz "Young Şema Ölçeği – Kısa Form-3"ü kullanmak istiyorum. İlgili ölçeği çalışmamda kullanmama izin vermeniz ve sizin için uygun olması durumunda ölçek maddeleri ve ölçeğin psikometrik analizine ilişkin bilgileri benimle paylaşabilirseniz çok mutlu olurum.

Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Saygılarımı sunarım...

Aslı ÜNAL

Gonca Soygüt 30 Ağu 2021

alıcı: ben v

Tabii kullanabilirsiniz, tüm bilgiler web sitemde mevcuttur.
İyi günler dilerim,

Prof. Dr. Gonca Soygüt, PhD

EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri

EK-A2: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF Kullanım İzni

Ölçek izni hakk. Gelen kutusu ☆

 ben 2 Kas 2021 ↩ ...
 alıcı: elvanyldz, Meliha ▾

Sayın Elvan YILDIZ AKYOL Hocam,

Merhabalar. Ben Aslı ÜNAL, Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. Bu dönem Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST danışmanlığında erken dönem uyumsuz şemalar, toplumsal cinsiyet oluşumu ve romantik ilişki istismarı ilişkisine yönelik bir tez çalışması yürütmeyi planlıyorum. Çalışma grubunu 18-30 yaş aralığındaki genç yetişkinler oluşturacaktır. Çalışmam kapsamında, genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı ölçmek amacıyla izniniz dahilinde sizin uyarlamış olduğunuz “Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği”ni kullanmak istiyorum. İlgili ölçeği çalışmamda kullanmama izin vermeniz ve sizin için uygun olması durumunda ölçek maddeleri ve ölçeğin psikometrik analizine ilişkin bilgileri benimle paylaşabilirseniz çok mutlu olurum.

Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Saygılarımı sunarım...

 elvan yıldız akyol 15:07 ↩ ...
 alıcı: ben ▾

Merhaba Aslı.

Tabi ki çalışmanızda ölçeği kullanabilirsiniz.
 Ölçeğe ait bilgileri içeren tez ve ölçek baddeleri ektedir.

Kolaylıklar dilerim.

Dr. Elvan YILDIZ AKYOL, Research Assistant.

Gazi University
 Faculty of Gazi Education
 Department of Psychological Counseling and Guidance
 Ankara / Turkey

EK-A: Ölçeklerin Kullanım İzinleri

EK-A3: Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Kullanım İzni

"Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği"

kullanım izni hakk.

Gelen kutusu

ben 26 Ağu 2021

alıcı: farici

Sayın Fatma ARICI Hocam,

Merhabalar. Ben Aslı ÜNAL, Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. Önümüzdeki dönem Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST danışmanlığında erken dönem uyumsuz şemalar, toplumsal cinsiyet oluşumu ve flört şiddeti ilişkisine yönelik bir tez çalışması yürütmeyi planlıyorum. Çalışmam kapsamında, katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek amacıyla izniniz dahilinde sizin uyarlamış olduğunuz "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. İlgili ölçeği çalışmamda kullanmama izin vermeniz ve sizin için uygun olması durumunda ölçek maddeleri ve ölçeğin psikometrik analizine ilişkin bilgileri benimle paylaşabilirseniz çok mutlu olurum.

Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Saygılarımı sunarım...

Aslı ÜNAL

Fatma Arıcı 27 Ağu

alıcı: ben

Merhaba,

TCOÖ'yü tezinizde tabii ki kullanabilirsiniz, ekte paylaşıyorum. Ölçek, Eşitlikçi ve Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller olmak üzere iki faktörden oluşuyor. 2, 6, 11, 12, 16 numaralı maddeler eşitlikçi cinsiyet rolleri faktörü, diğerleri ise geleneksel cinsiyet rolleri faktörü kapsamındaki maddelerdir. Tersine puanlanan bir madde yok ve her faktörün toplam puanı ayrı ayrı hesaplanıyor (ölçek, toplam puan vermiyor). Ölçeğin uygulanması sırasında, ifadelere katılıp katılmamak değil de, ifadelerin sosyalleşme sürecindeki birer mesaj olarak ne sıklıkta alınıp alınmadığına göre işaretlemelerin yapılması yönünde bir vurgulama önemli.

Bunların dışındaki ayrıntılara yüksek lisans tezinden ulaşabilir, herhangi bir durumda ya da sorunuz olursa benimle bu e-posta üzerinden iletişimde bulunabilirsiniz.

Sağlık, iyilik ve çalışmanızda kolaylık dileğiyle,
Fatma

EK-B: Sosyal Medya Duyuru Metni

Sosyal medya aracılığı ile (WhatsApp ve Telegram) ulaşılabacak olan katılımcılara aşağıdaki sosyal medya ilanı ile Google Forms'ta oluşturulacak ölçeklerin bağlantı linki gönderilmiştir:

Merhabalar, ben Aslı Ünal. Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans eğitimim sürecinde Doç. Dr. Meliha Tuzgöl Dost danışmanlığında yürütmekte olduğum tez çalışmamda genç yetişkinlerin romantik ilişkileri üzerine çalışıyorum. Tez çalışmamda genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet algıları ile arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlıyorum. Bu amaçla 18-30 yaş aralığında, geçmişte ya da şu anda bir romantik ilişki içerisinde olan genç yetişkinlerden, iletmiş olduğum bağlantıdaki ölçekleri doldurarak çalışmama destek olmasını beklemekteyim. Ölçekleri doldurmanız durumunda kimlik bilgileriniz alınmayacak, yanıtlarınız gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul onayı alınmıştır. Çalışmaya katılımınız gönüllük esasına dayalıdır ve yaklaşık 15 dakikanızı alacaktır. Detaylı bilgiler ve iletişim adresleri Gönüllü Katılım Formunda yer almaktadır.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Aslı ÜNAL.

EK-C: Gönüllü Katılım Formu**Sayın Katılımcı,**

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda, öğretim üyesi Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST danışmanlığındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Aslı ÜNAL tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı erken dönem uyumsuz şemalar ve toplumsal cinsiyet algısının genç yetişkinlerde romantik ilişki istismarı ilişkisini incelemektir. Bu çalışmanın katılımcılarını 18-30 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır.

Bu çalışmaya katılımınızı onayladığınız takdirde, size sunulan ölçeklerdeki soruları içtenlikle yanıtlamanız beklenmektedir. Sizlere sunulan ölçekler için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan kurul onayı alınmış olup, verilen sorulara samimi ve içten cevaplarınız çalışmanın güvenilir olması açısından önemlidir. Çalışmada elde edilen size ilişkin hiçbir bilgi üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Bu çalışma kapsamında elde edilecek olan bilimsel bilgiler sadece araştırmacılar tarafından yapılan bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Toplanan veriler, bilgisayarda şifreli bir dosyada tutulacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllük esasına dayalıdır. Yaklaşık olarak 30 dakika sürecektir bu çalışmada yer alan hiçbir aşama, kişisel rahatsızlık verecek nitelikte değildir. Ancak herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz, soruları yanıtlamayı yarıda bırakıp araştırmadan ayrılmakta serbestsiniz.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve yanıtlanmasını istediğiniz sorularınız için araştırma yürütücülerine aşağıdaki e-posta adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip ayrılabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Çalışmaya katılmak istiyorum

Evet / Hayır

Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST
Hacettepe Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bilim Dalı, Beytepe / Ankara
Tel: [REDACTED]
E-posta: [REDACTED]

Aslı ÜNAL
Hacettepe Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bilim Dalı, Beytepe / Ankara
Tel: [REDACTED]
E-posta: [REDACTED]

EK-Ç: Kişisel Bilgi Formu**Cinsiyetiniz?**

Kadın Erkek

Yaşınız? _____

Eğitim Durumunuz:

Lise

Lisans

Lisansüstü

Yetiştirdiğiniz ailede aile üyelerinin birbirine şiddet uyguladığına tanıklık ettiğiniz oldu mu? (Diğer aile üyelerinin doğrudan / dolaylı bir şekilde birbirine karşı uyguladığı fiziksel, duygusal veya cinsel şiddet...)

Evet

Hayır

Ailenizde sizin şiddete maruz kaldığınız oldu mu? (Diğer aile üyelerinin doğrudan / dolaylı olarak size karşı uyguladığı fiziksel, duygusal veya cinsel şiddet...)

Evet

Hayır

Romantik ilişkiniz ne kadar süredir devam ediyor?

0-6 Ay

6 ay – 12 ay

1-2 Yıl

2-3 Yıl

3-4 Yıl

4 Yıl ve üzeri

EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri

EK-D1: Young Şema Ölçeği Örnek Maddeleri

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olmadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri

EK-D2: Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-RF Örnek Maddeleri

Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği-Revize Formu (RİDÖ-RF)

Aşağıda romantik ilişki yaşadığınız kadın/erkek arkadaşınızın size yönelik davranışlarına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen kadın/erkek arkadaşınızın size bu davranışları hangi sıklıkta yaptığını düşününüz. Maddede yer alan davranışa hiç maruz kalmıyorsanız "hiçbir zaman" seçeneğini işaretleyiniz. Maddedeki davranışa maruz kalıyorsanız, bunun sıklığını düşünerek "nadiren, bazen, sıklıkla ve çok sık" seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz.

Maddeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
Yaralayıcı nesnelere bana zarar vermeye kalkışır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İstemediğim cinsel davranışlarda bulunmam için beni zorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Arkadaşarımla sosyal etkinliklere katılmamdan rahatsız olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sorunlarıma ilgi göstermez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Arkadaşarımla görüşmemi engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bana tokat atar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hoşlandığım etkinlikleri yapmaktan alıkoyar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Beni yeterince takdir etmez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bana yalan söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-D: Örnek Ölçek Maddeleri

EK-D3: Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği Örnek Maddeleri

TOPLUMSAL CİNSİYET OLUŞUMU ÖLÇEĞİ (TCOÖ)

Açıklama: Büyürken insanların nasıl davranması, hissetmesi ve etkileşimde bulunması gerektiği konusunda pek çok mesaj alırız. Bu mesajlar farklı şekillerde olabilir: bazılarını duyarız, bazılarını ise sormadan biliriz. Siz büyürken anne-babanızdan ve arkadaşlarınızdan ne tür mesajlar aldınız? Aşağıda, toplumda var olan bazı düşünce ve inançlar listelenmiştir. Her mesaj için, anne-babanız ve arkadaşlarınızdan ne kadar duyduğunuzu ya da aldığınızı, aşağıda verilen “Hiç”, “Çok Az”, “Biraz” ya da “Çok” ifadelerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz. Mesajla aynı düşüncede olabilir ya da olmayabilirsiniz; biz sadece o mesajı alıp almadığınızla ilgileniyoruz.

	Hiç	Çok Az	Biraz	Çok
1. Gerçek bir erkek, istediğini elde eder.				
2. Bir kadın, bir erkeğin yapabileceği her şeyi yapabilir.				
5. Kadınlar en çok bir ilişki yaşarken mutludurlar.				
8. Başkalarının yapmak istediği şeylere sen de ayak uydurmalısın.				
10. Fiziksel bir kavgada kendini koruyabilecek kadar güçlü olman gerekir.				
15. Hiçbir erkek, bir kadından emir almak istemez.				
17. Başkalarının seni ağlarken görmesine asla izin verme.				

EK-E: Araştırma Etik Komisyon İzin Muafiyeti Formu/ Araştırma Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-600-00001887931
Konu : Ash ÜNAL (Etik Komisyon İzni)

26.11.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 08.11.2021 tarihli ve E-51944218-600-00001854332 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık tezli yüksek lisans programı öğrencisi Ash ÜNAL'ın Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST danışmanlığında yürüttüğü "Genç Yetişkinlerde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Toplumsal Cinsiyet ve Romantik İlişki İstismarı İlişkisi" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 23 Kasım 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 185413F3-BC3F-4073-9ESF-E00B3BFA983A

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Sevdâ TOPAL

E-posta: yazimzd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: 03123051008

Keş: hacettepeuniversitesi@hu01.kep.tr

EK-F: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

13/07/2023

(İmza)

Aslı ÜNAL

EK-G: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

13/07/2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: Genç Yetişkinlerde Romantik İlişki İstismarı: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Algısı

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitinadlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
13/07/2023	133	232.411	20/06/2023	%14	2130680625

Uygulanan filtreler:

- Kaynaklar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunubeyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Aslı ÜNAL

Öğrenci No.: N20121316

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

İmza

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Prof. Dr. Meliha TUZGÖL DOST)

EK-H: Thesis/Dissertation Originality Report

13/07/2023

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: Relationship Abuse in Young Adults: Early Maladaptive Schemas and Perception of Gender Role

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
13/07/2023	133	232.411	20/06/2023	%14	2130680625

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Aslı ÜNAL

Student No.: N20121316

Department: Educational Sciences

Program: Guidance and Psychological Counseling

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Prof. Dr. Meliha TUZGÖL DOST)

EK-I: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı(kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının yada bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans vepatent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

...../...../.....

(imza)

Aslı ÜNAL

"*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması ve ya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. Şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü Üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

